

Turun yliopisto
University of Turku

Tapahtuma- ja festivaaliklusterin laskennallinen aluevaikutusmalli

Ari Karppinen
Mervi Luonila

Tapahtuma- ja festivaaliklusterin laskennallinen aluevaikutusmalli

Oulu, Pori ja Seinäjoki

Karppinen, Ari

ja

Luonila, Mervi

Julkaisusarja A – Turun yliopiston kauppakorkeakoulu, Porin yksikkö
Nro A46/2014

ISSN 1799-7070
ISBN 978-952-249-345-3

helmikuu 2014

Turun yliopisto
University of Turku

Helsingin kaupunki

OULU

PORI

Prizztech

Elinkeino-, liikenne- ja
ympäristökeskus

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

Vipuvoimaa
EU:lta
2007-2013

Opetus- ja
kulttuuriministeriö

Copyright ©

Ari Karppinen
Turun yliopiston kauppakorkeakoulu,
Porin yksikkö
Pohjoisranta 11 A
28100 PORI

Mervi Luonila
Turun yliopiston kauppakorkeakoulu,
Porin yksikkö
Pohjoisranta 11 A
28100 PORI

Tiivistelmä

Tutkimuksessa pyritään rakentamaan laskennallinen, helposti päivitettävissä oleva ja alueellista sekä ajallista vertailua mahdollistava aluevaikutusmalli *tapahtuma- ja festivaaliklustereille*. Esimerkkinä ovat Oulun, Porin ja Seinäjoen seudut. Klustereiden vaikuttavuusalue on oletettu maakunnalliseksi. Vaikutuksia on arvioitu yritys- ja toimialatilastoperusteisesti. Keskeisinä muuttujina ovat olleet klustereiden tulovaikutus (liikevaihdolla mitaten) ja henkilöstövaikutus (henkilötyövuosilla mitaten). Malli antaa laskennallisen aluevaikutuksen tutkimuksessa määritellyille tapahtumaklusterille ja vastaavan *potentiaalisen* vaikutuksen musiikkifestivaaliklustereille. Mallin rakentaminen etenee vaiheittain seuraavasti:

(1) *Klusterianalyysi*. Tässä vaiheessa on määritelty soveliaat klustereiden toimialat. Toimialamäärittelyssä on käytetty toimialojen välisten panos-tuotosvirtojen paljastamiseksi alueellista panos-tuotostmallia, kansainvälisten tapahtumatuotantotutkimusten yleisiä määritelmiä, aiempia tapahtumatuotantoklusterin toimialamääritelmiä ja aiempia alueellisia matkailututkimuksia. Klusterit on sovitettu Tilastokeskuksen viisiportaiseen toimialaluokitukseen.

(2) *Klustereiden tuotepainojen estimointi*. On määritelty soveliaat tapahtuma- ja musiikkifestivaalituotteet koskien kohdan (1) toimialoja. Tuotteet on jaoteltu ominaisiin, ei-ominaisiin ja liitännäisiin tuotteisiin. Yhdessä kohdat (1) ja (2) sisältävät toimialat-tuote -matriisien *estimoinnit*. Tehty herkkyysanalyysi osoittaa, että tulokset eivät ole niinkään herkkiä tuotepainojen vaihteluiden suhteen, mutta kylläkin sen suhteen, kuinka klusteritoimialat määritellään.

(3) *Tapahtuma- ja musiikkifestivaaliklustereiden vaikuttavuustypologisointi: primääri-, sekundääri- ja tertiääri-vaikutuksiin*.

(3.1) *Tarjontaklusterivaikutukset*. Vaikutukset liittyvät välittömään tapahtumien tuottamiseen (primääri-vaikutus) ja siihen liittyviin palvelusektorin klusterivaikutuksiin sekä erillisenä valmistavan sektorin vaikutuksiin (sekundääri-vaikutukset). Viimemainittujen klustereiden yhteydessä on arvioitu myös klustereiden välilliset vaikutukset tarkastelluissa maakunnissa hyödyntäen panos-tuotostanalyysia. Yhdessä primääri- ja sekundääri-vaikutusklusterit muodostavat tapahtumatarjontaklusterivaikutuksen.

(3.2) *Kysyntäklusterivaikutukset*. Tutkimuksessa kysyntävaikutukset on jaoteltu yritys-klusterivaikutuksiksi, jotka syntyvät erikseen alueen ulkopuolelta tapahtuvan *matkailukysynnän* seurauksena ja *paikallisten ihmisten tapahtuma- ja festivaalikysynnän* pohjalta.

Edelleen tapahtumaklusterit on jaoteltu kolmeen *toiminnallisesti* erottuvaan klusteriluokkaan: (a) *suunniteltuihin tapahtumiin*, (b) *kaikkiin tapahtumiin* ja (c) *musiikkifestivaalitapahtumiin* liittyviin yritys-klustereihin. Luokassa (b) on siis myös itse suunnitellut tapahtumat sekä jatkuvasti järjestetyt – ei ajallisesti rajatut tapahtumat. Vaikka tilastoaineistossa näkyvät yksittäiset musiikkifestivaalit ja tapahtumat omalta osaltaan, niin malli soveltuu parhaiten sellaisten alueiden tapahtuma- ja musiikkifestivaalivaikutusten arviointiin, jossa tarkastellut klusterit toimivat ympärivuotisesti. Mikäli halutaan analysoida yksittäisten tapahtumien ja festivaalien vaikutuksia, niin tarvitaan erillistutkimus tai tuoterajoitteiden lisäksi tapahtuman vaikutusajallinen rajoite. Tutkimuksen tavoitteen mukaisesti tällaista rajoitetta ei ole sovellettu tämän tutkimuksen yhteydessä. Tutkimuksessa on laskettu ja raportoitu em. klustereiden tulo- ja työllisyysvaikutukset Etelä-Pohjanmaan, Pohjois-Pohjanmaan ja Satakunnan maakunnissa.

Vaikutusten merkitysanalyysin perusteella voidaan todeta vuoden 2012 lukujen valossa, että vaikka tapahtumaklustereissa työntuottavuus eli tulonmuodostuspotentiaali on heikkoa, ala on työllistävä ja vähemmän sisäisesti riskialtis talouden häiriöille tulonmuodostuksen jakautuessa useamman toimijan vastuulle. Alan verkostomainen tulonmuodostus kasvattaa siten jokaisen aluetalouden kimmoisuuskykyä ja se levittää mahdolliset aluekehittämisen panostukset laaja-alaisesti aluetalouteen. Tarkastelluista alueista Satakunnassa joustavuusindeksi suhteessa teollisuuteen on korkein. Lisäksi, paikallisiin tapahtumiin ja musiikkifestivaaleihin liittyvät työpaikat eivät siirry globaalisti kuten jalostuksen ja teollisuuden työpaikat, joten työllistyminen on varsin pysyvää.

Avainsanat: *Musiikkifestivaaliklusteri, tapahtumaklusteri, taloudelliset vaikutuspotentiaalit alueellisessa yrityssektorissa, Oulun kaupunkiseutu, Porin kaupunkiseutu ja Seinäjoen kaupunkiseutu, Pohjois-Pohjanmaa, Satakunta ja Etelä-Pohjanmaa.*

Lukijalle

Festivaalien ja tapahtumien alueellinen merkitys on hyvin laajalti tunnustettua. Ylipäättään kulttuurin talous, luovat alat, matkailu sekä tapahtumat ja festivaalit osana elämystaloutta kietoutuvat toisiinsa ja ne nähdään alueellisen kehittämisen keskeisinä kohteina EU-tasolta aina paikallisille tasolle. Viime mainittu korostuukin puhuttaessa festivaaleista ja tapahtumista, koska usein aluetaloudellisesti merkittävimmät tapahtumat ja musiikkifestivaalit keskittyvät pääosin kaupunkeihin ja useasti maakuntatasolla niiden suurimpiin kaupunkeihin.

Tämän myötä on tullut entistä tärkeämmäksi tarve arvioida festivaalien merkitystä aluetaloudellisin mallein ja tunnusluvuin. Tutkimukselliset haasteet ovat kuitenkin merkittäviä. Ensiksi, festivaali- ja tapahtumatuotannot eivät itsessään muodostu yhdestä selkeästä toimialasta, vaan joukosta enemmän tai vähemmän toisistaan riippuvia toimijoita. Esimerkiksi musiikkifestivaalituotanto on tapahtumajärjestäjien ja musiikkialan ammattilaisten käsissä, mutta itse festivaalitapahtumaan liittyy suuri joukko tätä tuotantoa palvelevaa toimintaa, vapaaehtoistoimintaa ja voittoa tavoittelemattomia toimijoita. Tätä usein kutsutaan tuotannolliseksi klusteriksi. Toiseksi, yksittäinen festivaalituotanto on rajatun kestoisen. Tyypillisesti tietyllä alueella kausiluonteista (kesäaika) toimintaa. Kolmanneksi, säännöllisesti suunnitellut festivaalit ja tapahtumat ovat jokaisena vuotena kokonaisvaikutuksiltaan ainutlaatuisia, erityisesti kun huomioidaan yleisön käyttäytyminen tapahtumia kohtaan. Siten yksittäisen festivaalin/festivaalijoukon suorat ja osin epäsuorat vaikutukset ajoittuvat lyhyelle aikaperiodille ja niiden ”eristäminen” vaatii erillistutkimuksen tapauskohtaisesti.

Valtaosa viimeaikaisesta empiirisestä tapahtuma- ja festivaalitutkimuksesta perustuukin yksittäisten tai joidenkin tapahtumien arviointiin laadullisin menetelmin. Tilastoinnin ja aluetalousteoreettisen mallituksen kehittyessä myös määrällisiä tapahtumatutkimuksia on ryhdytty tekemään enenevässä määrin – joskin varsin vaihtelevin menetelmin. Tyypillisesti kertaluonteisiinkin tutkimuksiin liittyy useita perustavaa laatua olevia tutkimuksellisia haasteita yllä eriteltyjen näkökulmien valossa, kuten esimerkiksi festivaali- ja tapahtumaklusterien määrittely ja paikallistason mallin rakentaminen sekä siten keskeisten raha- ja hyödykevirtojen määrittäminen ja määrittäminen. Tämän kaltaisten kysyntäperusteisten vaikutusarvioiden esittäminen on luonnollisesti helpommin tehtävissä kuin jos vastaavasti arvioitaisiin pidemmän aikavälin alueimagollisia, vetovoima- ja muita resurssiperusteisia tarjontavaikutuksia.

Tästä huolimatta tämän tutkimushankkeen tarkoituksena on arvioida laskennallisesti tapahtumiin ja festivaaleihin liittyvien klustereiden alueellista kokonaisvaikutusta, ns. *alueellista yritysvaikutuspotentiaalia*. Toisin sanoen, nyt käsillä olevassa tutkimuksessa ei ole pyritty suoraan arvioimaan määrällisesti tapahtumatuotannon edellä kuvattuja tarjontavaikutuksia, vaan pikemminkin tavoitteena on ollut rakentaa laskennallista, yritysperusteista ja toimiala-/klusteripohjaista aluevaikutusmallia, jossa mainitut tarjontatekijät on epäsuorasti huomioitu yritysvaikutuspotentiaalin tarkastelussa (tulo- ja työllisyysvaikutukset sekä vaikutukset yritysten lukumäärään alueella), yksittäisen/yksittäisten tapahtumien tai festivaalien aluevaikutuksia tarkastelevan erillistutkimuksen sijaan. Tässä tutkimuksessa Oulun, Porin ja Seinäjoen kaupunkiseutujen tapahtuma- ja musiikkifestivaaliklusterit ovat tarkasteltavina tapausesimerkkeinä. Alueellisten tapausten määrittäminen mahdollistaa yritysperustaisien aluevaikutusten *maakuntatasoisen* mallin kehittämisen. Tutkimuksessa yritysperustaisuus

merkitsee sitä, että tarkastelemme vaikutuksia alueen yritysten tuloon (liikevaihto) ja työllisyyteen (henkilötyövuodet) sekä klusteriin kuuluvien toimipaikkojen määrään nähden.

Havaintojemme mukaan, musiikki- ja tapahtumaklusteri poikkeavat varsin merkittävästi klusterirakenteen suhteen. Näin ollen, tapahtuma- ja musiikkifestivaaliklusterien tuote-toimiala -matriisin painorakenteen (eli tapahtuma- ja musiikkifestivaalimatkailemalle ominaiset, liitännäiset ja ei-ominaiset toimialat ja niille vastaavat tuotteet) estimoinnissa on hyödynnetty aiempaa alueellisen matkailun tutkimusta sekä sovellettu herkkyysanalyysejä (min-max-tuotepainot ja pieni-suuri-klusterimääritelmä) tuloksiin liittyvän riskin ja epävarmuuden kartoittamiseksi. Tarkastellut klusterivaikutukset puolestaan on jaoteltu edelleen tapahtumien järjestämisen ydinklusterivaikutukseen (ns. primäärivaikutus), tapahtumatuotantoa palvelemaan vaikutukseen (ns. sekundäärivaikutukseen, sisältäen erikseen sekä palvelualat että tuotannolliset alat) sekä klustereiden aikaansaamiin matkailuun ja paikalliseen kysyntään liittyviin ns. tertiääriisiin vaikutuksiin (ks. Kainulainen 2005). Aiemmasta tutkimuksesta (esim. Kilpeläinen, Kostianen ja Laakso 2012) poiketen, tässä tutkimuksessa on erityisesti kiinnitetty huomiota alueellisen tapahtuma- ja musiikkiklusterin matkailulliseen vaikutukseen sekä tapahtumatuotantoa palvelevien alojen välillisiin, alueelliseen elinkeinorakenteen huomioiviin vaikutuksiin (s.o. kyseisten alojen välilliset vaikutukset, jotka kohdistuvat tarkasteltavassa maakunnassa tuotettuihin hyödykkeisiin).

Tutkimusrajoituksen valintaan on keskeisesti vaikuttanut huomio siitä, että kokonaisuutena vaikutukset ovat alueen *tapahtumien joukon* (s.o. yhtäältä kaikkien suunniteltujen tapahtumien ja toisaalta kaikkien alueella koettujen tapahtumien sekä festivaalien) aikaansaamaa. Tutkimuksessa arvioinnista on rajattu pois festivaaliklusterien kerrannaisvaikutukset johtuen niiden vähämerkityksellisyydestä kaupunkiseututasolla kun huomioidaan niihin kohdistuva (tulo)vuotojen osuus. Toisaalta, kerrannaisvaikutusten arviointi hankaloittaa mallin päivitettävyyttä, joka on ollut tämän tutkimuksen yksi keskeisimpiä tavoitteita. Tutkimuksen ulkopuolelle on lisäksi rajattu julkisen sektorin toimijoiden tulo- ja työllisyysvaikutukset liittyen tapahtuma- ja musiikkifestivaaliklustereihin ja keskitytty ainoastaan yrityspäätöksiin vaikutuksiin. Poikkeuksen tähän muodostaa yritysrekisteriin tilastoimaton musiikkitapahtumatuotanto, joiden tulovaikutukset (lipputulo) on erikseen arvioitu ja lisätty perusaineistoon. Vastaavasti, imagolliset ja vetovoimatekijät on tutkimuksessa tulkittu niin, että yhtäältä paikalliset asukkaat haluavat osallistua tapahtumiin ja toisaalta alueen tapahtumavetovoimaisuus näkyy (kasvavina) matkailuvirtoina, -tulona ja -työllisyytenä. Tässä yhteydessä voidaan puhua ns. paljastettujen preferenssien (*revealed preferences*) hypoteesista eli arvioimme vain paljastettua kysyntää – ei esimerkiksi olemassa olo- tai optioarvoja.

Säilyttääksemme tulosten helpon päivitettävyyden ja keskinäisen vertailtavuuden, tutkimuksessa on käytetty mahdollisimman paljon valmiiksi kerättyä (Tilastokeskus) tilastollista aineistoa. Keskeisempiä tilastollisia aineistoja ovat yritys- ja toimipaikkarekisteriaineisto (KunTO-tietokanta), aluetilinpidon tilastoaineistot, alueelliset panos-tuotostaulukot, maakunnittaisen matkailututkimuksen aineistot, sekä julkisesti saatavilla olevat Oulun, Porin ja Seinäjoen tapahtuma- ja musiikkifestivaaliaineistot. Toisaalta, valitut tutkimusaineistot mahdollistavat klusteripohjaisen mallimme ”monistettavuuden” myös muille kuin tässä tarkastelluille alueille. Katsomme sen parantavan alueiden välistä vertailua vastaavien vaikutusten osalta, mutta toisaalta vahvistavan myös tapahtumien ja festivaalien aluetaloudellisen merkityksen mittaamista valtakunnallisella tasolla. Laskennallinen mallimme on tilastollisen aineiston julkaisujen jälkeen helposti vuosittain päivitettävissä, joten mallimme tarjoaa mahdollisuuden yksittäisen alueen festivaali- ja tapahtumaklusterivaikutusten seurantaan. Tosin on huomioitavaa, että mallin

käyttöönotto uusilla alueilla vaatii kuitenkin aina alueellista mittareiden ”kalibrointia”. Tutkimuksessa on käytetty klusterianalyysiä tapahtuma- ja musiikkifestivaaliklusterien määrittämiseen. Klusterirakenteen analyysissä on hyödynnetty alueellisia panos-tuotostaulukoita, panos-tuotosanalyysia sekä aiempaa tutkimusta. Koska panos-tuotostaulukoiden toimialaluokitus ei vastaa täysin tutkimuksessa tarkastelujen klustereiden toimialamääritelmiä käytimme toimialarakenteen tarkentamiseen puolistrukturoitua haastattelumenetelmää ennakkoaineiston keräämisessä sekä toimialasovitetta (TOL2002 vs. TOL2008).

Vaikka sinänsä mallillamme lasketut tulokset ovat kiinnostuksen kohteena, niin perimmäisenä pyrkimyksenämme on rakentaa alueelliseen elinkeinorakenteeseen perustuva tilastollinen, helposti päivitettävä laskennallinen seurantamalli kyseisten alueiden festivaali- ja tapahtumaklustereille. Toiseksi, tutkimuksen tavoitteena on vertailla muodostettuja malleja ja niiden antamia tuloksia tutkittavien kaupunkiseutujen välillä. Koska kyseessä on eräänlainen pilottitutkimus, niin kolmantena tavoitteena on kriittisesti arvioida mallimme kehittämistarpeita sekä arvioida tapahtuma- ja festivaaliklusterien aluetaloudellista merkitystä – erityisesti niiden työllistävyyttä, tuottavuutta ja sekä klustereiden matkailullista merkitystä.

Näkemyksemme mukaan, edellä esitetyt tutkimuksen rajaukset ja aineisto edesauttavat tapahtumien aluetaloudellisten merkitysten kokonaisuuden jäsentämistä laajemmin: kohti tutkimustyötä, joka mahdollistaa kokonaisvaltaisen aluetaloudellisen tarkastelun tulevaisuudessa ainoastaan tapahtumien, tarjontatekijöihin keskittyvän tutkimustyön sijaan.

Ari Karppinen, projektitutkija

Mervi Luonila, projektitutkija

Turun yliopiston kauppakorkeakoulu,
Porin yksikkö

Sisällys

Tiivistelmä	3
Lukijalle	4
Kuvioluettelo	8
Taulukkoluetelo	10
 1. JOHDANTO	 11
1.1. Taustaa	11
1.2. Tutkimuksen tarkoitus, tavoitteet ja keskeiset rajaukset.....	14
1.3. Tutkimukselliset lähtökohdat, menetelmät ja aineistot.....	16
1.4. Selvityksen eteneminen	21
2. TAPAHTUMAMARKKINAT.....	22
2.1. Tapahtumakysynnän ja -tarjonnan yleiskuvaus.....	22
2.2. Tapahtuma- ja musiikkifestivaaliklusterien erityisluonne ja matkailu	25
2.3. Tutkimuksessa tarvittavat operationaaliset klusterimääritelmät ja kohde- alueiden kävijämäärältään suurimmat festivaalit	29
3. AINEISTOT JA LASKENTAMALLIT	34
3.1. Laskentamallit	34
3.2. Tilastolliset ja muut aineistot	37
4. TUTKIMUKSEN TULOKSET	39
4.1. Mallin arviointia.....	39
4.2. Tapahtumaklusterin potentiaaliset talousvaikutukset alueittain	44
4.2.1. Pohjois-Pohjanmaa.....	45
4.2.2. Satakunta.....	50
4.2.3. Etelä-Pohjanmaa	55

4.3. Musiikkifestivaaliklusterin potentiaaliset talousvaikutukset alueittain.....	60
4.3.1. Pohjois-Pohjanmaa ja musiikkiklusterin potentiaalinen vaikutus.....	61
4.3.2. Satakunta.....	64
4.3.3. Etelä-Pohjanmaa	66
4.4. Tapahtumien merkitys aluetaloudessa.....	68
5. JOHTOPÄÄTÖKSET	76
LÄHTEET	81

Kuvioluettelo

Kuvio 1. Tutkimuksessa tarkasteltavat tapahtumamarkkinat.....	24
Kuvio 2. Tutkimuksessa käytetyt vaikutus- ja tapahtumaklusterien kuvaukset.....	31
Kuvio 3. Tapahtumaklusterien tulo- ja työllisyysvaikutus Pohjois-Pohjanmaalla, 2012.	46
Kuvio 4. Kaikkien tapahtumien yritysklustereiden työllisyysvaikutusjakauma (htv, %) Pohjois-Pohjanmaalla, max arviot 2012.	47
Kuvio 5. Suunniteltujen tapahtumien yritysklustereiden työllisyysvaikutusjakauma (htv, %), Pohjois-Pohjanmaalla, max arviot 2012.	48
Kuvio 6. Kaikkien tapahtumien yritysklustereiden tulovaikutusjakauma (htv, %) Pohjois-Pohjanmaalla, max arviot 2012	48
Kuvio 7. Suunniteltujen tapahtumien yritysklustereiden työllisyysvaikutusjakauma (htv, %), Pohjois-Pohjanmaalla, max arviot 2012.	49
. Kuvio 8. Tapahtumaklusterien tulo- ja työllisyysvaikutus Satakunnassa, 2012.....	51
Kuvio 9. Kaikkien tapahtumien yritysklustereiden työllisyysvaikutusjakauma (htv, %) Satakunnassa, max arviot 2012.	52
Kuvio 10. Suunniteltujen tapahtumien yritysklustereiden työllisyysvaikutusjakauma (htv, %), Satakunnassa max arviot 2012.	53
Kuvio 11. Kaikkien tapahtumien yritysklustereiden tulovaikutusjakauma (htv, %) Satakunnassa, max arviot 2012.	53

Kuvio 12. Suunniteltujen tapahtumien yritysklustereiden työllisyysvaikutusjakauma (htv, %), Satakunnassa max arviot 2012.	54
Kuvio 13. Tapahtumaklusterien tulo- ja työllisyysvaikutus Etelä-Pohjanmaalla, 2012.	56
Kuvio 14. Kaikkien tapahtumien yritysklustereiden työllisyysvaikutusjakauma (htv, %) Etelä-Pohjanmaalla, max arviot 2012.	57
Kuvio 15. Suunniteltujen tapahtumien yritysklustereiden työllisyysvaikutusjakauma (htv, %), Etelä-Pohjanmaalla, max arviot 2012.	58
Kuvio 16. Kaikkien tapahtumien yritysklustereiden tulovaikutusjakauma (htv, %) Etelä-Pohjanmaalla, max arviot 2012.	58
Kuvio 17. Suunniteltujen tapahtumien yritysklustereiden työllisyysvaikutusjakauma (htv, %), Etelä-Pohjanmaalla, max arviot 2012.	59
Kuvio 18. Musiikkifestivaalitoimintaan liitettävien klustereiden tulo- ja työllisyysvaikutus Pohjois-Pohjanmaalla, 2012.	62
Kuvio 19. Musiikkifestivaalitoimintaan liitettävien yritysklustereiden työllisyysvaikutusjakauma (htv, %), Pohjois-Pohjanmaalla, max arviot 2012.	62
Kuvio 20. Musiikkifestivaalitoimintaan liitettävien yritysklustereiden tulojakauma (htv, %), Pohjois-Pohjanmaalla, max arviot 2012.	63
Kuvio 21. Musiikkifestivaalitoimintaan liitettävien klustereiden tulo- ja työllisyysvaikutus Satakunnassa, 2012.	64
Kuvio 22. Musiikkifestivaalitoimintaan liitettävien yritysklustereiden työllisyysvaikutusjakauma (htv, %), Satakunnassa, max arviot 2012.	65
Kuvio 23. Musiikkifestivaalitoimintaan liitettävien yritysklustereiden tulojakauma (htv, %), Satakunnassa, max arviot 2012.	65
Kuvio 24. Musiikkifestivaalitoimintaan liitettävien klustereiden tulo- ja työllisyysvaikutus Satakunnassa, 2012.	66
Kuvio 25. Musiikkifestivaalitoimintaan liitettävien yritysklustereiden työllisyysvaikutusjakauma (htv, %), Etelä-Pohjanmaalla, max arviot 2012.	67
Kuvio 26. Musiikkifestivaalitoimintaan liitettävien yritysklustereiden tulojakauma (htv, %), Etelä-Pohjanmaalla, max arviot 2012.	68
Kuvio 27. Tapahtumaklusterin työllistävyys verrattuna eräisiin päätoimialoihin Pohjois-Pohjanmaalla 2012.	70
Kuvio 28. Tapahtumaklusterin työllistävyys verrattuna eräisiin päätoimialoihin Satakunnassa 2012.	71

Kuvio 29. Tapahtumaklusterin työllistävyys verrattuna eräisiin päätoimialoihin Etelä-Pohjanmaalla 2012.....	72
Kuvio 30. Tapahtumaklusterin merkitys Pohjois-Pohjanmaan älykkäässä erikoistumisessa (smart specialisation).....	73
Kuvio 31. Tapahtumaklusterin merkitys Satakunnan älykkäässä erikoistumisessa (smart specialisation).....	74
Kuvio 32. Tapahtumaklusterin merkitys Etelä-Pohjanmaan älykkäässä erikoistumisessa (smart specialisation).....	75

Taulukkoluetelo

Taulukko 1. Tilastoperusteinen tapahtumaklusterivaikutustutkimus ja alueellisten matkailun vaikutusmallien vertailu	18
Taulukko 2. Musiikkifestivaalien lipputulojen huomioiminen laskelmissa.	32
Taulukko 3. Klustereiden painorakenteiden estimointiperusteet.	36
Taulukko 4. Mallin itsereflektoitu prosessiarviointi ja kehittämistarpeet.	41
Taulukko 5. Tapahtumaklusterin työllistävyys, työntuottavuus ja keskikoko eri klusterityypeissä ja eri alueilla.	69

1. JOHDANTO

1.1. Taustaa

Tapahtumat ovat olleet aina keskeinen osa kulttuuria ja yhteiskunnan toimintaa. Kuitenkin vasta viime vuosikymmenten taloudellisen hyvinvoinnin kasvun ja lisääntyneen vapaa-ajan myötä tapahtumien ja festivaalien koko, määrä ja valikoima ovat nopeasti kasvaneet ja siten niiden järjestämistavat ja -vaatimukset ovat muuttuneet entistä moniosaisimmiksi (esim. Getz 2012, Page & Connell 2012). Erityisesti kasvava matkailu ja yleensäkin elämyksiin liittyvän toiminnan korostuminen maailmanlaajuisesti ovat ilmentäneet tapahtumien ja festivaalien arvon laajenemista niiden kulttuurillisten merkitysten lisäksi laaja-alaisiksi liiketoimintamahdollisuuksiksi.

Tapahtumien järjestäminen on keskeisiltä osin usein paikkaan sidottua ja siten niiden taloudelliset vaikutukset ovat alueellisia ja paikallisia. Aluetaloudellinen arvo korostuu paitsi itse tapahtumatuotannon ja tapahtumiin liittyvän matkailukysynnän ja paikalliskysynnän kasvun vuoksi, mutta yhä enenevässä määrin tunnistetaan myös tapahtumien merkitys alueella asuvien ihmisten viihtyvyyden, yritysten sijaintipäätösten ja kaiken kaikkiaan alueellisen vetovoimaisuuden, imagon ja kehittymisen suhteen. Tapahtumatuotanto- ja -kysyntäkokonaisuudet eivät liity yhteen toimialaan, vaan merkittävään joukkoon alueellista toimintaa muodostaen näin verkostomaisen aluetaloudellisesti määräytyneen rakenteen. Tässä tutkimuksessa kutsumme tätä rakennetta tapahtumatuotanto- ja musiikkifestivaaliklustereiksi.

Alue- ja kaupunkitaloustieteessä on jo useiden vuosien ajan tutkittu toimialojen välisen keskittymisen tai sidosten merkitystä aluetalouden kasvun ja kilpailukyvyn näkökulmasta. Tällöin on kiinnitetty huomiota agglomeraation etuihin ja haittoihin. (ks. esim. Krugman 1991; Ottaviano & Puga 1998; Fujita & Thisse 2002; Venables, 2008).¹ Usein esitetäänkin, että kaupungit muodostuvat ja kasvavat hyödyntäessään agglomeraatioetuja. Sen sijaan talousteoreettinen ja empiirinen tutkimus nimenomaisesti tapahtuma-, festivaali- ja matkailuklustereiden merkityksestä agglomeraatioetujen tuottajana aluetaloudellisen kasvun

¹ Agglomeration edut syntyvät yksinkertaistaen siitä, että kun ihmisiä ja yrityksiä toisiinsa liittyviltä aloilta klusteroituvat/verkostoituvat keskenään, niin yhdessä toimiminen alentaa tuotantoon liittyviä kustannuksia ja parantaa alueen kokonaistuottavuutta laaja-alaisesti. Jotkut kutsuvat tätä alueellisen kilpailukyvyn parantumiseksi.

näkökulmasta on vasta aluillaan (esim. Costa 2011; Lazaretti, Boix & Capone 2008, OECD 2005). Tämä johtuu paitsi varsin vähäisestä määrästä – jos olleenkaan – tapahtumien klusterirakenteisiin kvantitatiivisin menetelmien paneutuvista tutkimuksista, mutta myös siitä, että ”klusterikudelmia” on vaikea mallittaa ja mitata. Tässäkään tutkimuksessa ei suoraan malliteta tai mitata mahdollisia tapahtumien aikaansaamia agglomeraation etuja aluetaloudellisessa kontekstissa. Sen sijaan tutkimuksessa tarkastellaan tapahtumien ja festivaalien tarjontaan liittyviä klusterirakenteita ja samanaikaisesti tapahtumien havaittuun kysyntään (matkailukysyntä ja ei-matkailullinen paikallinen kysyntä) liittyviä klustereita. Nämä heijastavat omalta osaltaan alueen ”todellista” vetovoimaisuutta ja imagoa yritysten ja ihmisten näkökulmasta. Toisin sanoen, kuvattu kysyntävaikutus heijastaa ns. *paljastettujen preferenssien* mukaista havaittua tapahtumien kysyntää².

Ylipäättään kulttuurin talous, luovat alat, matkailu eri muodoissaan, tapahtumat, festivaalit ja elämystalous kietoutuvat toisiinsa ja ne nähdään alueellisen kehittämisen keskeisinä kohteina EU-tasolta aina paikalliselle tasolle saakka. EU komissio (2012) linjaa tuoreessa raportissaan, että laajasti tarkasteltuna kulttuuri ja luovat alat ovat varsin hyödyntämätön voimavara pyrittäessä toteuttamaan Eurooppa 2020 kasvustrategiaa. Samalla raportissa kuitenkin todetaan, että aluekehittämisen tasolla asiassa ollaan havahtumassa:

*”Across Europe, many regions and cities are considering culture and the cultural and creative sectors as essential assets to boost their economic competitiveness and attractiveness.”*³

Tapahtumien ja festivaalien nostamista aluekehittämisen yhdeksi painopistealueeksi on perusteltu monella tapaa. Ensiksi, toimintoihin liittyvät klusterit ovat yleisesti voimakkaasti kasvavia ja niiden työllistävyys (henkilötyövuodet/liikevaihto) on erittäin korkea. Lisäksi, syntyvät työpaikat ovat globaalin kilpailun toimintaympäristössä varsin pysyviä, jos tilannetta verrataan esimerkiksi perinteiseen teollisuustoimintaan. Näin ollen, riskit aluekehittämisen pysyvän vaikuttavuuden suhteen ovat vähäisempiä. Paikallista tapahtumaa on käytännössä mahdotonta viedä muualle. Lisäksi kulttuuri, tapahtumat ja festivaalit voivat toimia täysin uusien innovaatioiden katalyyttinä. (ks. esim. EU 2012). Vähemmälle huomiolle sen sijaan

² Tutkimusessamme ei arvioida esim. tapahtumien, elämysten tai kulttuurin olemassa olo- (existence value) tai optioarvoja (option values) (ks. Throsby 2001), joilla kuitenkin saattaa olla oleellinen merkitys perusteltaessa taloudellisesta näkökulmasta tapahtumien ja musiikkifestivaalien alueellista merkitystä tai julkisen tuen tarvetta.

³ Kaikilla tässä tutkimuksessa tarkastelluilla kaupunkiseuduilla tapahtumat ovat tavalla tai toisella aluekehittämisen painopistealueena. Maakuntaohjelmissa tällainen painotus ei ole yhtä yhteneväistä.

tapahtumiin ja festivaaleihin liittyvän aluekehittämisen kontekstissa on jäänyt huomio siitä, että alueellisesti vaikuttavana laaja-alaisena klusterina, tapahtumatuotantoon tehdyt kehittämispanostukset valuvat laaja-alaisesti eli useille toimialoille aluetaloudessa. Pienikin panostus voi aikaansaada merkittävän yhteisvaikutuksen klusteritaloudessa.

Näiden huomioiden myötä on tullut entistä tärkeämmäksi tarve arvioida tapahtumien ja festivaalien merkitystä aluetaloudellisin mallein ja tunnusluvuin. Tutkimukselliset haasteet ovat kuitenkin merkittäviä (ks. esimerkiksi Kainulainen 2014; Törmä et al. 2013; Kilpeläinen, Kostiainen ja Laakso 2012) ja erityisesti ne ovat silloin, kun musiikkifestivaaleja tarkastellaan klusterinäkökulmasta. Ensiksikin, festivaalituotanto itsessään ei muodostu yhdestä selkeästä toimialasta, vaan joukosta enemmän tai vähemmän toisistaan riippuvia toimijoita. Musiikkifestivaalituotanto on paitsi tapahtumajärjestämisen ja musiikkialan ammattilaisten käsissä, mutta itse festivaalitapahtumaan liittyy suuri joukko vapaaehtoistoimintaa ja voittoa tavoittelemattomia toimijoita. Festivaalituotanto ei ole ajallisesti tasaista, vaan tyypillisesti Suomessa kesäaikaan (www.festivals.fi). Toisaalta, säännöllisesti järjestettävät festivaalit ovat jokaisena vuotena erilainen projekti. Siten festivaalien suorat ja osin epäsuorat vaikutukset ajoittuvat lyhyelle aikaperiodille, ollen vuosittain varsin muutosherkkiä asiakaskunnan tapahtumaa kohden osoittamasta vaihtelevasta, usein varsin sisältöperäisestä mielenkiinnosta johtuen. Valtaosassa viimeaikaisia määrällisiä tapahtumatutkimuksia on pyritty arvioimaan juuri tällaisia kysyntälähtöisiä taloudellisia vaikutuksia. Vaikka näihinkin, usein kertaluonteisiin tutkimuksiin liittyy useita tutkimuksellisia haasteita (mm. festivaaliklusterien määrittely, keskeisten (raha)virtojen määrittäminen ja paikallistason mallin rakentaminen), niin niiden vaikutusarvioiden esittäminen on helpommin mitattavissa kuin esimerkiksi pidemmän aikavälin alueimagolliset, vetovoima- ja muut resurssiperusteiset tarjontavaikutukset.

Edellä esitettyjen huomioiden valossa, tässä tutkimuksessa arvioidaan määrällisesti tapahtuma- ja musiikkifestivaaliklusterien *potentiaalista aluevaikutusta* käyttäen hyväksi kehitettyä laskennallista mallia. Tutkimuksen päämielenkiinnon kohteena on helposti päivitettävän, talousteoria- ja tilastopohjaisen mallin kehittäminen ja sen toimivuuden arviointi. Tällaiselle mallille on keskeinen tarve, erityisesti suunniteltaessa ja toteutettaessa alueellisia kehittämisstrategioita ja -toimenpiteitä. Euroopan komission arvion mukaan kulttuuri- ja luovien alojen tarjoama kilpailukykyresurssi on liian vähän hyödynnetty voimavara Eurooppa 2020 kasvustrategiassa. Suomessa, tapahtumien ja festivaalien aluestrateginen merkitys on painottunut erityisesti alueilla, joilla on pitkä tapahtumahistoria:

kuten tässä tutkimuksessa käsiteltävillä tapausseuduilla, Porissa ja Seinäjoella (kts. esim. Luonila & Johansson, 2014). Toisaalta, mallin hyödyntäminen voidaan nähdä myös eräänlaisena työkaluna, kun perustellaan julkisten varojen panostusta alueellisen tapahtuma- ja musiikkiklusterien kehittämiseksi.

1.2. Tutkimuksen tarkoitus, tavoitteet ja keskeiset rajaukset

Tutkimuksen perimmäisenä tarkoituksena on kartoittaa: voidaanko ja jos voidaan niin millä edellytyksin, rakentaa toimialatilastopohjainen tapahtuma- ja musiikkifestivaaliklustereihin keskittyvä, helposti vuosittain päivitettävä aluevaikutusmalli. Päivittäminen tarkoittaa mallin avulla tehtävää uutta laskelmaa tarvittavien tilastohavaintojen päivittyessä. Kuitenkin koska tutkimukselliset ja mittaamiseen liittyvät haasteet ovat suuria, kuten edellä todettiin, kunkin alueen perusmallin konstruointi vaatii mittariston aluekohtaisen ”kalibroinnin” (ks. tarkemmin luku 3).

Lisäksi, on syytä erikseen korostaa, että tämän tutkimuksen tarkoituksena ei ole arvioida yksittäisten tapahtumien tai tapahtumajoukon paikallistaloudellisia vaikutuksia⁴, vaan *tapahtumiin tai musiikkifestivaaleihin liittyvien klusterien aluetaloudellisia vaikutuksia*. Niin sanottuja ”erillistutkimuksia” on viimeaikoina julkaistu varsin runsaasti Suomessa esimerkiksi tämän tutkimuksen kohdealueilta – Oulun seutu, Porin seutu ja Seinäjoen seutu – kuin myös koskien muita merkittäviä suomalaisia tapahtumia (ks. esim. Mikkonen & Pasanen 2010; Pasanen, Taskinen & Mikkonen 2009; Tuuri, H., Rumpunen, S., Kortesuoma, A. & Katajavirta, M. 2012; Törmä, Määttä, Suutari, Ruokolainen & Kolehmainen 2013). Huomattakoon kuitenkin, että yksittäisten alueellisten tapahtumien ja musiikkifestivaalien vaikutukset näkyvät perusaineistossa ja osaltaan myös tapahtumatuotantoklusterin toiminnassa⁵.

⁴ Tällaisia erillistutkimuksia varten tarvittaisiin tarkempaa lähtökohtatietoa yksittäisten tapahtumien ominaisuuksista. Tällainen erillistutkimuksen suorittaminen suljettiin tämän tutkimuksen lähestymistavan ulkopuolelle tutkimuksen toimeksiannon yhteydessä.

⁵ Näitä mallitettuja vaikutusmekanismeja tarkastellaan tarkemmin luvussa 3. Käytännössä olemme lisänneet tarkasteltujen ei-yritysmuotoisten musiikkifestivaalien lipputulot tapahtumatuotantoklustereiden suoriin tulovaikutuksiin, koska niillä ei määritelmällisesti ole liikevaihtoa. Toiseksi yksittäiset tapahtumat näkyvät aluekohtaisesti erilaisina varsinaista tapahtumatuotantoa palvelevien alojen välillisissä vaikutuksissa. Nämä vaikutukset riippuvat alueen koosta ja elinkeinorakenteesta.

Tutkimuksemme tavoitteet voidaan lyhyesti esittää seuraavasti.

1. Pyritään rakentamaan toimialatilastopohjainen, yritysten tuloon ja työllisyyteen perustuva, tapahtuma- ja musiikkifestivaaliklustereihin liittyvä helposti päivitettävä aluevaikutusmalli.
2. Lasketaan kehitetyllä mallilla tapahtuma- ja musiikkifestivaaliklusterien keskeiset taloudelliset vaikutukset Etelä-Pohjanmaan, Pohjois-Pohjanmaan ja Satakunnan maakuntiin vuonna 2012⁶
3. Arvioidaan keskeisiä mallin hyviä ja kehitettäviä ominaisuuksia erityisesti sen käytettävyyden ja validiteetin näkökulmista.

Kohdassa 1 tavoitteena on nimenomaan käyttää yritystilastoja. Vaihtoehtona olisi ollut ensiksikin tapahtumien käyttäjien meno-/rahankäyttötietojen tai toiminnallisten tietojen kerääminen ja analysointi, mutta se olisi edellyttänyt aineistonhankinnassa ”kertaluonteiselle” tutkimukselle tyypillistä ja usein kallista tapaa. Toinen mahdollisuus olisi ollut tehdä vastaavantyyppinen kysely yritysten saamista tapahtumatuloista, mutta jälleenkin aineistonhankinnassa olisi ollut em. hankaluudet. Tämän tyyppisiin kvantitatiivisiin arvioihin pyrkiviin kyselytutkimuksiin liittyy lisäksi omat luotettavuus-, monistettavuus, toistettavuus ja siten vertailtavuus ongelmansa.

Kohdassa 2 voidaan laskea erikseen (ks. Kainulainen 2005):

2. A. *primääriset klusterivaikutukset*, jotka syntyvät nimenomaisesti toimialoilla, jotka mahdollistavat suoran tapahtumatuotannon,
2. B. *sekundääriset klusterivaikutukset*, jotka syntyvät toimialoista, jotka palvelevat tapahtumatuotantoa.
2. C. *tertiääriset klusterivaikutukset*, jotka syntyvät toimialoille siitä, että tapahtumissa on (maksavia) asiakkaita ja siitä syntyy tuloa useille toimialoille. Tässä tutkimuksessa arvioidaan myös tätä paikallisten yritysten saamaa tuloa. Viimemainittu on jaettavissa
 - a. *matkailuklusterivaikutukseen (vapaa-ajan ja liikematkat)*
 - b. *ei-matkailevien, tapahtumien paikkakunnalla asuvien ja tapahtumiin osallistuvien (maksavien) ihmisten aikaansaamaan tuloon.*

⁶ Tulokset esitetään viimeisen saatavilla olevan tilastovuoden suhteen. Tutkimuksen vaatimat vuoden 2013 tilastot julkaistaan loppuvuodesta 2014.

Primäärisiä ja sekundäärisiä vaikutuksia kutsumme jatkossa joko tuotantoperusteisina klusterivaikutuksina tai *tarjontaperusteisina klusterivaikutuksina*. Tertiääriset vaikutukset ovat vastaavasti *kysyntäperusteisia klusterivaikutuksia*.

1.3. Tutkimukselliset lähtökohdat, menetelmät ja aineistot

Käsillä olevan tutkimuksen menetelmälliset lähtökohdat ovat empiirisessä klusteritutkimuksessa ja alueellisessa matkailututkimuksessa liittyen tässä tapauksessa tapahtumiin ja musiikkifestivaaleihin. Lähtökohtaisesti on siis oletettu, että tapahtumilla ja musiikkifestivaaleilla on erityistä matkailukysyntää (s.o. vapaa-ajanmatkustus ja paikallisten yritysten tarjoama ”liikematkustus” tapahtumien aikana), mutta molemmat palvelevat myös tapahtumapaikan ihmisten ei-matkailullista kysyntää. Vastaavantyyppinen tuore tapahtumatuotannon klusterianalyysi on Kilpeläinen, Kostiainen & Laakso (2012), joskin siinä tarkastellaan pääosin pelkästään tapahtumatuotannon klusteria, majoitus- ja ravitsemisalaa ja kohdealueena on Helsinki. Tämän tutkimuksen kanssa vastaavanlaisen alueellisen, mutta vain matkailututkimuslähestymistavan mukaisia tutkimuksia taas ovat esittäneet esimerkiksi Karppinen & Vähäsantanen (2011) ja (2013) ja Karppinen, Vähäsantanen, Haukioja & Lemmetyinen (2012) koskien Satakuntaa sen seutukuntia sekä Varsinais-Suomea ja Turun seutua sekä lisäksi Konttinen (2006) koskien kaikkia Suomen maakuntia. Nyt valittu malli onkin siis eräänlainen ”hybridimalli” toimialapohjaisesta alueellisesta klusterianalyysistä ja matkailututkimuksesta.

Taulukossa 1 on esitetty valitun lähestymistavan (merkitty punaisella ensimmäiselle riville) soveltuvuusvertailu erilaisiin alueellisiin matkailututkimusmallivaihtoehtoihin verrattuna. Tässä tutkimuksessa klustereiden vaikutusalueeksi oletetaan em. keskuskaupunkien maakunnat (Pohjois-Pohjanmaa, Satakunta ja Etelä-Pohjanmaa).

Tilastollisen klusterianalyysin, tapahtumiin ja musiikkifestivaaliin liittyvien tutkimusten (esim. Frost 2012; Getz 2012; Gibson & Connell 2012; Lunt 2012 Halonen 2010; Kilpeläinen et al. 2012), tehtyjen haastattelujen ja julkisesti saatavan tapahtumien materiaalin (pääosin internetaineisto) sekä soveltuviin osin alueellisen panos-tuotosmallin avulla tutkimuksessa spesifioidaan erikseen tapahtumaklusterit ja musiikkifestivaaliklusterit. Edelleen tapahtumiin liittyvän tutkimuksen perusteella on tarkasteltu erikseen niin sanottuja suunniteltuja

tapahtumia (*planned events*) ja kaikkia tapahtumia, joka koostuu ensin mainitun lisäksi myös jatkuvasti saatavilla olevista järjestetyistä tapahtumista (lähinnä kulttuurilaitokset, urheilutapahtumat ja virkistyspalvelut) sekä itse koetuista ja hankituista, myös markkinattomista palveluista. Tässä yhteydessä markkinallisuus huomioidaan esimerkiksi liikkumiseen liittyvissä palveluissa. Tämä luokka kuvastaa lähinnä kaikkea vapaa-ajan matkustamiseen liittyvää tapahtumatoimintaa alueella (ks. tarkemmin luku 2).

Taulukko 1. Tilastoperusteinen tapahtumaklusterivaikutustutkimus ja alueellisten matkailun vaikutusmallien vertailu

MALLI/LÄHESTYMISTAPA (perustuvat tehtyihin tutkimuksiin/käytettyihin aineistoihin tutkimuksessa kansainvälisesti/Suomessa)	SOVELTUVIN KOHDEALUE MALLILLA					KESKEISET MUUTTUJAT	TULOSTEN LAATU/KÄYTTÖTARKOITUS	PÄIVITETTÄVYYS (1-5): 1 = helppo ... 5 = kerta-luonteinen	KAL-LEUS (1-5): 1=halpa ... 5=kallias
	koko maa	kok. alue	matkailukeskus	tapahtumat	luonto- / kulttuurikohte				
ALUEELLINEN TILASTOLLINEN (TAPAHTUMA- JA MUSIIKKI-) KLUSTERIPOTENTIAALITUTKIMUS (yritysrekisteritiedot: toimialapohjainen, panos-tuotostaulukoihin perustuva ja (matkailututkimuksiin) tutkimus)	X	X		X ¹		- välitön vuosittainen klusterin potentiaalinen tulo - välitön vuosittainen matkailutyöllisyys - toimipaikkojen määrä - keskikoko - työllistävyys - työn tuottavuus (kerrannaisvaikutukset tulosta ja työllisyydestä)²	Kvantitatiivisia; tarkastelujen klustereiden (alue)taloudellisen merkityksen arviointiin vuosittain; aluekehittämisen suunnittelun ja toimenpiteiden tarve. Voidaan helposti yhdistää alueelliseen kvantitatiiviseen matkailututkimukseen (kuten käsillä olevassa tutkimuksessa on tehty).	1	2
ALUEELLINEN MATKAILUTUTKIMUS (panos-tuotostaulukot) ns. pohjoismainen malli	X	X				- välitön vuosittainen matkailutulo - välitön vuosittainen matkailutyöllisyys - kerrannaisvaikutukset edellisistä	Kvantitatiivisia; matkailualan (alue)taloudellisen merkityksen arviointiin vuosittain; matkailun kehittämisinvestointien perustelutarve	1	2
SIDOSRYHMÄKYSELYT - maksavat asiakkaat - ei maksavat paikallaolijat - yritykset - alueelliset toimijat - järjestäjät "taiteilijat"				X		- välitön vuosittainen matkailutulo - sosiaaliset ja sosiokulttuurilliset vaikutukset (erit. alueellinen hyväksyntä, vuorovaikutus, yhdessäolo (syrjäytymisen tai eriytymisen "estäminen"), verkostoituminen, osaaminen, luovuuden imago alueelle, odotettu elämys ...) - kulttuurilliset vaikutukset (riippuu tapahtumasta)	Kvantitatiivisia, pääosin kvalitatiivisia; tapahtumien talous ja sosio-kulttuurilliset vaikutukset, kokonaisvaltainen näkemys tapahtumasta; tapahtuman alueellisen merkityksen "perusteleminen"	5	5

MALLI/LÄHESTYMISTAPA (perustuvat tehtyihin tutkimuksiin/käytettyihin aineistoihin tutkimuksessa kansainvälisesti/Suomessa)	SOVELTUVIN KOHDEALUE MALLILLA					KESKEISET MUUTTUJAT	TULOSTEN LAATU/KÄYTTÖTARKOITUS	PÄIVITETTÄVYY S (1-5): 1 = helppo ... 5 = kerta-luonteinen	KAL-LEUS (1-5): 1=halpa ... 5=kall s
	koko maa	kok. alue	matkailu keskus	tapahtumat	luonto- / kulttuurikohde				
MARKKINA-ARVON MÄÄRITTÄMINEN pääosin kyselyt asiakkaille, ei-asiakkaille, päättäjille tapahtumaa/kohtetta laajemmalle alueelle	X	X		X	X	- tutkimushetken "markkina-arvo" (markkinoilta saatava arvo ja markkinattoman toiminnan arvo) - matkakustannus - paikallaolobudjetti - eksistenssiarvo (imagovaikutus, pidemmällä aikavälillä "hyvän maineen pääoma kasvaa") - optioarvo - sosiaaliset vaikutukset - kulttuurilliset vaikutukset	Kvantitatiivisia ja kvalitatiivisia; erityisesti valtakunnallista/kansainvälistä merkitystä olevan tapahtuman, luonto- tai kulttuurikohteen arviointiin, erityisen tärkeä ei-kaupallisen tapahtumien ja kohteiden arvottamisessa; soveltuu kohteen kehittämistarpeiden perusteluksi kansalaisille ja rahoittajille; esim. alue/kunta voi arvioida, mikä on "hyvä" investointi	3	4-5
PROJEKTIEVALUAA-TIOT - vaikutusten osalta kuten yllä ... - toimintojen osalta erityisesti järjestäjä haastattelut	X	X		X		- em. vaikutusarvioevaluaatiot (muuttujat) + - toimintaa kuvaavat muuttujat (täytyy spesifioida projektikohtaisesti)	kvantitatiivisia + kvalitatiivisia; projektin toiminnan arviointiin ja kehittämiseen	4-5	4-5

¹ Lähestymistapa ei sovellu yksittäisten tapahtumien arviointiin.

² Tässä tutkimuksessa ei ole arvioitu alueellisia kerrannaisvaikutuksia. Pelkästään alueelliseen matkailuun keskittyvistä tutkimuksista ainakin Karppinen & Vähäsantanen 2011 ja 2013 ja Karppinen, Vähäsantanen, Haukioja & Lemmetyinen 2012 ovat huomioineet myös kerrannaisvaikutukset

Tutkimuksessa on käytetty haastattelumenetelmää pääosin alueellisten festivaaliklusterien tuotanto-ominaisuuksien alustavaan hahmottamiseen. Tutkimuksessa on haastateltu sekä tapahtumajärjestäjiä sekä aluekehittämisen ja matkailuorganisaatioiden edustajia niin kaupunki-, seutukunta- kuin maakunnallisella tasolla Porinseudulla⁷. Vastaavasti, spesifioidut tapahtumaklusterit on luokiteltu klusterianalyysia hyväksikäyttäen vastaamaan mahdollisemman hyvin tilastokeskuksen toimialaluokituksen mukaisia kokonaisuuksia (TOL2008). Välillisesti tapahtumatuotantoon liittyvien alat (sekundääriset vaikutukset) on arvioitu aiempien tutkimusten perusteella ja alojen tapahtuma- ja musiikkiklusterivaikutuksen arviointiin on käytetty hyväksi kunkin tarkastelualueen maakunnan panos-tuotostaulukoita. Ts. alueelliset tuotepainot (eli se, kuinka paljon alojen tuotannosta voidaan liittää joko suoraan tai välillisesti tapahtumatuotantoon) estimoidaan tässä ryhmässä alueella tuotettuihin hyödykkeisiin kohdistuvien panoskertoimien avulla.

Kysyntäperusteisten klusterivaikutusten arviointiin olemme käyttäneet alueellisissa matkailututkimuksissa (Konttinen 2006; Karppinen ja Vähäsantanen 2011 ja 2013) käytettyä klusterianalyysia. Toiminta-tapahtumatuote -matriisin painot olemme estimoineet tapahtuma- ja musiikkifestivaalien mukaisiksi. Tapahtumien paikalliskysyntää kuvaavat vastaavat matriisit taas ilmentävät lähinnä alueelliseen liikkumiseen liittyvää markkinakysyntää ja ravintolapalveluita. Sekä klusterianalyysin, että tuotepainovalintojen suhteen olemme tehneet herkkyyksianalyysia. Olemme käyttäneet klusterivalinnassa erilaisia toimialarakenteita (laajin ja suppein) sekä tapahtumiin liittyvien toimiala-tuote -painojen valinnassa (min-max) -tarkasteluita.

Huomioitavaa on, että tutkimuksessa ei arvioida klusterien kerrannaisvaikutuksia johtuen siitä, että kaupunkiseututasolla kerrannaisvaikutukset jäävät (tulo)vuotojen vuoksi usein vähämerkityksellisiksi, kerrannaisvaikutusten analysoinnissa käytettävä alueellinen panos-tuotomalli kuvastaa maakunnallista elinkeinorakennetta ja kerrannaisvaikutusten arviointi hankaloittaa mallin päivitettävyyttä. Kerrannaisvaikutukset olisivat kylläkin liitettävissä malliin. Yleensä alueelliset kertoimet kuitenkin muuttuvat ajassa varsin hitaasti.

Säilyttääksemme tulosten helpon päivitettävyyden ja keskinäisen vertailtavuuden, tutkimuksessa on käytetty mahdollisimman runsaasti valmiiksi kerättyä (Tilastokeskus) tilastollista aineistoa. Keskeisempiä tilastollisia aineistoja ovat yritys- ja

⁷ Käytännössä haastattelumenetelmän laaja-alaisempi käyttö olisi tuonut mallimme lähestymistavan lähemmäksi erillistutkimusta. Usein haastatteluun kerätty aineisto soveltuu parhaiten yksittäisen tapahtuman syvällisempään kartoittamiseen, mitä pelkällä kvantitatiivisilla tutkimusmenetelmillä voidaan päästä.

toimipaikkarekisteriaineisto (KunTO-tietokanta), aluetilinpidon tilastoaineistot, alueelliset panos-tuotostaulukot, maakunnittaisen matkailututkimuksen aineistot, sekä julkisesti saatavilla olevat Oulun, Porin ja Seinäjoen tapahtuma- ja musiikkifestivaaliaineistot.

Vaikutuksia arvioidaan maakuntatasolla yritysperusteisesti. Muuttujina ovat klustereiden potentiaalinen tulovaikutus (liikevaihdolla mitaten), henkilöstövaikutus (henkilötyövuosilla mitaten) sekä klustereihin kuuluvien toimipaikkojen lukumäärä. Tapahtuma- ja musiikkifestivaaliklusterien alueellista merkitystä vastaavasti arvioidaan niiden työllistävyys, työntuottavuuden, keskipalkan ja klusterin tulonmuodostuksen tarjoaman ns. kimmoisuusindeksin suhteen. Viime mainittu mittaa sitä, millainen on toimialan tai klusterin sisäinen tulonmuodostuksen herkkyys talouden häiriöitä kohtaan verrattuna alueen teollisuuteen. Tällä on vaikutuksensa siihen, kuinka riskialtis sijoitus yhteiskunnan näkökulmasta on jokainen aluekehittämiseen panostettu euro.

1.4. Selvityksen eteneminen

Tutkimus etenee seuraavasti. Luvussa 2 tarkastelemme tämän tutkimuksen näkökulmasta keskeisiä käsitteitä lähinnä tutkimusperusteisesti sekä esittelemme tutkimustavoitteiden näkökulmasta Oulun, Porin ja Seinäjoen seutujen keskeisiä musiikkifestivaaleja. Luvussa 3 on esitelty tarkemmin tutkimuksessa käytetty malli ja sen keskeiset oletukset, käytetyt menetelmät ja aineistot. Luvussa 4 esitetään mallilla lasketut tulokset. Tulokset esitellään alueittain jaotellen ne tarkasteltavien alueiden suhteen ja esitetyn klusterien typologian suhteen (primääri-, sekundääri- ja tertiääri-vaikutukset), kaikkien tapahtumien ja suunniteltujen tapahtumien klusteriluokissa sekä musiikkifestivaaliklusterissa. Lopuksi luvussa 5 esitetään johtopäätökset, kritiikki ja jatkotutkimusaiheet.

2. TAPAHTUMAMARKKINAT

2.1. Tapahtumakysynnän ja -tarjonnan yleiskuvaus

Tutkimuksessa on tarkoitus arvioida tapahtumien aluetaloudellisia tulo- ja työllisyysvaikutuksia. Jotta niitä syntyy, tarvitaan tapahtumien tarjontaa ja kysyntää. Määritellään kuitenkin aluksi hyödyke, jota markkinoilla vaihdetaan eli tapahtuma.

Tapahtumalle tyypillisiä piirteitä ovat seuraavat (Getz 2012, 37):

- tapahtuma on aikasidonnainen eli sillä on aloitusajankohta ja loppu, ja
- tapahtuma liittyy usein tiettyyn paikkaan.

Yllä kuvatut ominaisuudet korostavat vaihdon kohdetta, mutta ne eivät määrittele tapahtumaa kuluttajan tai tarjoajan näkökulmasta. Tarkasteltaessa vastaavasti jotakin tapahtumaa aktiivisen tarjoajan näkökulmasta, puhutaan *suunnitellusta* tai *järjestetystä* (*planned events*) tapahtumasta. Toisin sanoen, jos tapahtuma on järjestetty, sen lisäominaisuutena usein pidetään (ks. esim. Getz 2012, 40), tarkoituseräistä päätöstä tapahtuman tuottamiseksi, niin että tapahtumassa on samanaikaisesti useampi henkilö itse järjestäjän lisäksi. Usein tapahtuman aikasidonnaisuudesta seuraa, että tapahtuman järjestäjä ei tuota tapahtumaa päätyökseen. Usein suurimmissa tapahtumissa järjestäjiä on runsaasti ja tyypillisimmillään järjestämiseen liittyy paljon vapaaehtoistyötä. Tapahtumatuotannossa siis toimitaan verkostona ja tuotantoon liittyy useita erilaisia, enemmän tai vähemmän, päätoimisia toimijoita. Tässä tutkimuksessa tapahtumatuotannon näkökulmaa kuvataan juuri tällaisena *klusterimaisena tapana toimia*. Poikkeuksena tyypilliseen vapaaehtoistoimintaan, tässä tapahtumien tuotantoklusteriin määritellään vain yritykset.

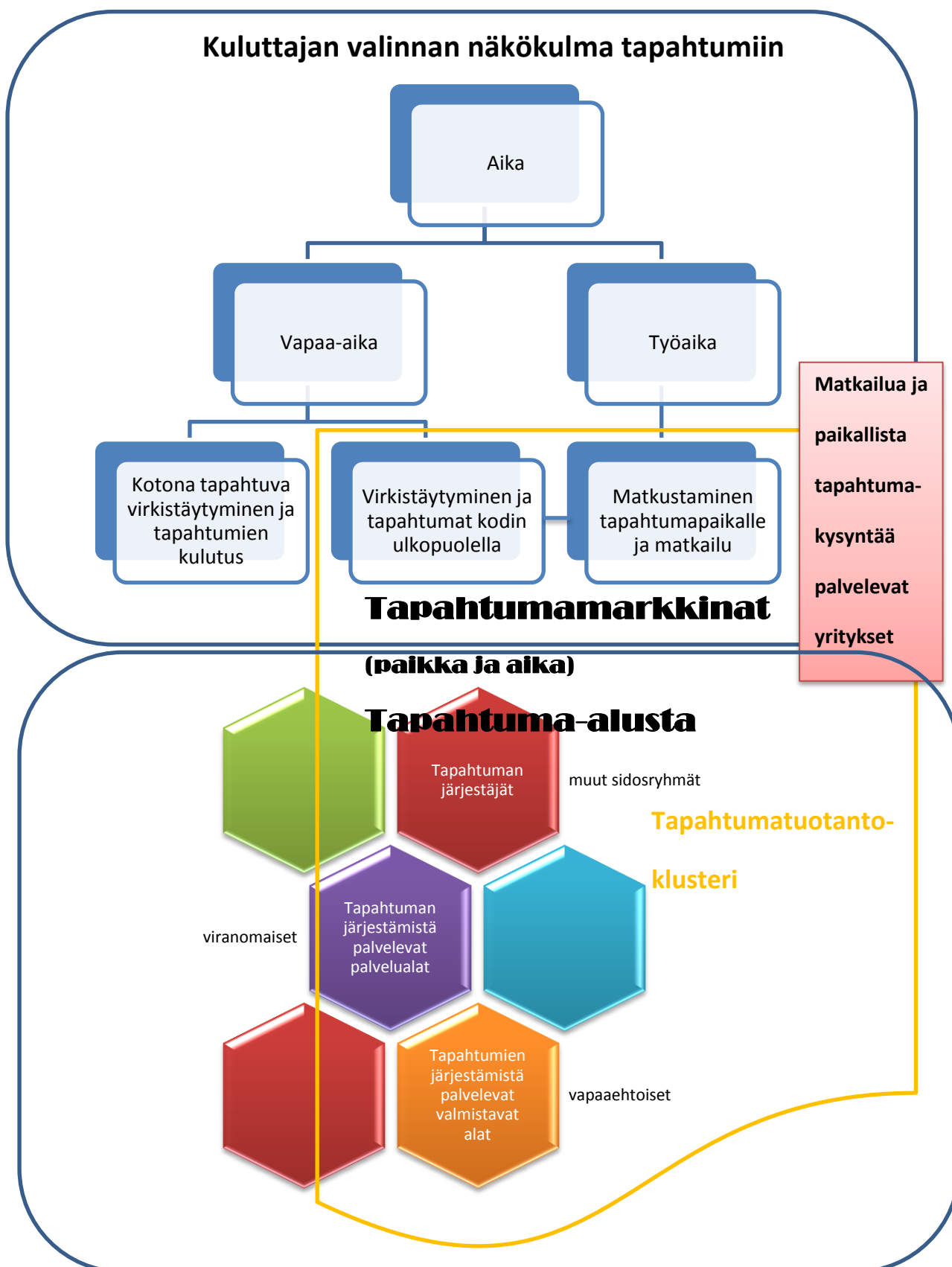
Kuluttajan (talousteorian) näkökulmasta (ks. myös Getz 2012, 47–48) tapahtuman aika- ja paikkasidonnaisuusominaisuudet täytyvät myös siinä tapauksessa, että suunnitellun tapahtuman kuluttaa vain järjestäjä itse. Tyypillisesti, mikä tahansa virkistystä, viihtymistä ja hyötyä lisäävä tapahtuma kuten vaikkapa luontoretki, uintiretki, vierailut ovat aika- ja paikkasidonnaisuusominaisuuksien valossa kuluttajalleen tapahtumia (ks. esim. Tribe 2012). Kuluttajan näkökulmasta voidaan pitää aikarajoitteisena tapahtumana vierailua museossa,

kirjastossa, uimarannalla, hiihtoladulla, tanssipaikalla tai vaikkapa kansallispuistossa, tai missä tahansa pysyvästi suunnitellussa tai järjestetyssä kohteessa. Tapahtumakohde voi olla myös luonnon järjestämä, mutta kuluttajan näkökulmasta käynti kohteella on aika- ja paikkasidonnainen tapahtuma. Tapahtuman kuluttaja kuluttaa useimmiten tapahtuman kohteen siellä missä tapahtuu ja kuluttajan kodin ja tapahtumapaikan välinen etäisyys voi olla pitkä tai lyhyt. Jos matka on pitkä, niin puhutaan tapahtuman matkailukysynnästä ja jos matka on lyhyt, niin puhutaan paikallisesta kysynnästä. Matkailun aikana tarvitaan usein monenlaisia palveluita ja tuotteita, joten yrityksiä, jotka palvelevat matkailijaa on monenlaisia ja yhden matkailijan tuoma tulovirta on pieni. Usein siis palvelullaan asiakkaita klusteroituneena. Paikallistason tapahtumakysynnän markkinavaikutukset usein rajoittuvat hyvin paljon suppeammalle määrälle toimialoja: liikkumiseen ja tapahtuman kestosta ja luonteesta riippuen ravitsemistoiminnan alalla ja itse tapahtumaan.

Kuviossa 1 on kuvattu tässä tutkimuksessa käytetty kuvaus tapahtumamarkkinoista (ks. Getz 2012 ja Tribe 2012). Kuluttajan näkökulmasta tutkijat allokoivat aikaa työaikaan ja vapaa-aikaan. Molemmilla aikamääreillä kuluttaja voi matkustaa ja ehkäpä osallistua suunniteltuihin tapahtumiin (tapahtumien matkailukysyntä). Tai vaihtoehtoisesti, kuluttaja voi viettää vapaa-aikaansa kodissa tai kodin ulkopuolella. Jälkimmäisen hän voi käyttää joko jonkun muun järjestämiin tapahtumiin (tapahtumatuotantoklusteri) tai järjestää kodin ulkopuolisia tapahtumia itse. Tapahtuma täyttää kuluttajan näkökulmasta paikka- ja aikasidonnaisuusvaatimukset.

Yritysten näkökulmasta katsottuna itse tapahtumatuotannon järjestäjät muodostavat klusterin, mutta myös tätä tuotantoa palvelevat yritystoimijat joko palvelualoilla tai valmistavilla aloilla. Tapahtumapaikoilla on usein myös yrityksiä, joiden pääasiallisena liiketoimintana on matkailijoiden tai paikallisten, kodin ulkopuolisen tapahtumakysynnän tyydyttäminen tai yrityksiä, joiden toiminta vain osittain liittyy tämän kysynnän tyydyttämiseen (kuten päivittäistavarakaupat ja huoltoasemat). Yhdessä ne muodostavat tyypillisesti matkailua palvelevan klusterin.

Tapahtumamarkkinat voidaan nähdä siis eräänlaisena ”*tapahtumien alustana*” (events platform), jossa on paljon erityyppisiä yrityksiä ja joissakin tapauksissa myös paljon ihmisiä, jos kyse on festivaalitapahtumasta.

Kuvio 1. Tutkimuksessa tarkasteltavat tapahtumamarkkinat.

Tyypillisesti tapahtumaa voidaan lähestyä myös sen tuotannollisesta typologiasta. Tapahtumia voidaan järjestää kulttuuritapahtumina, joista yksi on musiikkifestivaalit, taide ja viihde tapahtumina, urheilutapahtumina tai yksityisinä tapahtumina (ks. Lunt 2012). Edelleen Page & Connell (201, 12) ovat jaotelleet tapahtumia niiden koon tai tunnettuuden suhteen. Tyypillisesti esimerkiksi Rion karnevaalit tai Oktoberfest Münchenissä vaativat merkittäviä investointeja ja ne kiinnostavat suurta määrää ihmisiä ja mediaa. Tällöin usein puhutaan erikseen tietyille alueille sijoittuneista globaaleista megatapahtumista. Megatapahtumaksi voidaan kuitenkin määritellä myös pienimuotoisempi tapahtuma, kun huomioidaan sen suhteellinen vaikuttavuus ja merkitys paikallisessa ympäristössä (Getz, 2012).

Festivaaleille tai tapahtumille on ominaista se, että tapahtuman onnistumiseen liittyy hyvin voimallisesti sekä onnistunut tuotanto, että kulutus. Tämä antaa tapahtumille tyypillisen ainutlaatuisuus ominaisuuden: vaikka jokin tapahtuma järjestettäisiin samanlaisena, niin tapahtumaan osallistuvien kokemukset voivat olla erilaisia (Case 2013, 2; Getz 2007). Toisaalta tapahtuman monimerkityksellinen luonne nivoutuu vahvasti myös spontaaniin, ruohonjuuritasolta nousevaan yhteisöllisyyteen (unplanned events). Esimerkiksi Halonen (2014) nostaa esiin näkökulman, jonka mukaan tulevaisuudessa tapahtumien tuotannossa painottuu yhä enemmän ihmisten halu antaa tieto-taitonsa ja kokemuksensa kollektiiviseen käyttöön. Getzin (2012, 48) mukaan, silloin korostuvat manageroinnin, organisaatioiden ja tuotantorakenteiden häivyttäminen pois, jolloin keskeiseen asemaan vastaavasti nousee tapahtuman itse tai joukossa (Halonen, 2014) määritelty tarkoitus ja sen mukainen toteutus (vrt. myös kuviossa 1 perinteinen markkina on enemmänkin tapahtuma-alusta). Näin ollen, kun tuotanto-organisaatio itsessään ei ole jäsentynyt perinteisen tuotantorakenteen mukaisesti, tapahtumien vaikuttavuus ja merkittävyys toteutuspaikkakunnille määrittyy pikemminkin niiden imagollisten ja alueen vetovoimaa lisäävien tekijöiden kautta (kts. esim. Getz, 2012; kts. myös Cantell, 2014).

2.2. Tapahtuma- ja musiikkifestivaaliklusterien erityisluonne ja matkailu

Tämän tutkimushankkeen päätavoitteen näkökulmasta – laskennallisen aluevaikutusmallin rakentaminen – tapahtuma- ja musiikkifestivaalituotannon todellista kompleksista rakennetta ei luonnollisestikaan voida tarkasti mallittaa. Tästä syystä tuomme tässä luvussa esiin tarkemmin tapahtuma- ja musiikkifestivaaliklustereiden erityisluonnetta niihin liittyvien

viimeaikaisten tutkimusten valossa. Lisäksi valotamme matkailun ja tapahtumien yhteyttä liiketaloustieteellisessä keskustelussa.

Tapahtumaklusteri

Tässä tutkimuksessa tapahtuman toimintaympäristö käsitteellistetään paikkasidonnaiseksi klusteriksi, joka kokonaisuudessaan mahdollistaa tapahtuman kannalta keskeisen palveluympäristön sen tuottamiseksi ennen tapahtumaa, tapahtuman aikana ja sen jälkeen. (kts. esim. Artes et al. 2010, 46). Kuten Halonen (2010, 6) kuvaa, on tapahtumatuotanto määriteltävissä eräänlaisena solmukohtana ja ekosysteemi palasena, josta esimerkkinä jälkiteollisen symboliyhteiskunnan ilmiönä ei voida erotella ja tunnistaa yksiselitteisesti kulttuurisia, taloudellisia tai sosiaalisia vaikutuksia toisistaan (Kainulainen 2005, 26). Voidaankin todeta, että organisoitumiseltaan ja toiminnan luonteeltaan tapahtuma- ja festivaalituotanto on määriteltävissä tyypilliseksi luovan tuotannon ilmiöksi (Sedita 2008), jossa niiden tuottamisen kannalta korostuvat tuotantoverkoston toiminta rakenteellisesti monimuotoisissa, joustavissa ja nopeasti muuttuvissa verkostoissa.

Verkostomaisen tuotantorakenteensa vuoksi tapahtumatuotantoihin liittyy eri intressejä sekä verkostomaiseen toimintaan osallistumisen että eri verkostojäsenten yhteistyölle asettamien tavoitteiden saavuttamisen näkökulmista. Ensinnäkin, tapahtumat ja festivaalit ovat vahvasti sekä alueellaan näkyvä että alueeseen vaikuttava ilmiö, jolloin niiden rooli ja merkitys liitetään alueen sosiaalisiin vaikutuksiin, vetovoimaisuus- ja imagotekijöihin tai aluetaloudelliseen kehittymiseen (Crespi-Vallbona & Richards 2007; Quinn 2005; kts. myös Lemmetyinen et al. 2013). Toisaalta, Artes et al. (2010, 47) huomioivat suomalaisia tapahtumia käsittelevässä tutkimuksessaan, että tapahtumatuotannon verkostot ovat toiminnallisen organisoinnin näkökulmasta varsin paikallisia. Tämä kaksisuuntainen alueellinen ulottuvuus luokin tapahtumille merkityksiä poliittisen päätöksenteon ja aluestrategisten kysymysten näkökulmasta (Hall & Rusher 2004). Näin ollen, tapahtumien tuotannon näkökulmasta tapahtumapaikkakunnan julkinen sektori muodostuu tapahtumien mahdollistajiksi ja siten tärkeimmäksi kumppaniksi tapahtumatuotannossa (Getz & Anderson 2010).

Toisaalta tapahtumat ja festivaalit ovat sekä liiketoiminnallisia työkaluja yritysyhteistyökumppanuuksiin nähden, että tuotannollisia toimijakumppaneita.

Yritysyhteistyökumppanuuksissa painottuvat intressit ja tavoitteet ovat verkostokumppanin omassa ansainnassa ja liiketoiminnan kehittämisessä (esim. Quester & Thompson 2001), jolloin tapahtuma nähdään esimerkiksi vipuvoimaisena ja elämyksellisenä ympäristönä erilaisiin markkinoinnintoiimenpiteisiin (esim. Gwinner 1997). Näin tarkasteltuna tapahtumalle yhteistyökumppanuus on vastaavasti tuotantorakenteiden resurssien lähde, mutta myös tapahtumien aineettoman pääoman, kuten sen tunnettuuden, brändin ja maineen arvonlisän kehittäjä (Allen et al. 2005). Toisaalta, kuten Artes et al. (2010, 46) toteavat, yritys- ja alihankintasuhteet ovat keskeinen osa tapahtumaklusterin toimintaa: tapahtumien ja yritysten välisten sopimussuhteiden kautta tuotetaan useat keskeiset, erityisesti tapahtumainfrastruktuurin liittyvät osa-alueet, kuten esimerkiksi turvallisuus, energia, ravintolatoiminta tai tekniikka.

Musiikkifestivaaliklusteri

Musiikkifestivaalit keskittyvät luonnollisesti musiikkiin keskittyen tyypillisesti johonkin teemaan, ideaan tai genreen. Ajallisesti festivaalit järjestetään normaalin konserttikauden ulkopuolella – kuten kesällä (www.festivals.fi). Ajallinen rajoitus sekä tuotannon projektimaisuus vaikuttavat keskeisesti festivaalien organisoitumisen ja tuotannon tapoihin, mutta myös festivaalien aluetaloudellisten vaikutusten arvioimisen tapaan (ks. luku 3 ja 4). Näin ollen useissa suomalaisissa ja kansainvälisissä tutkimuksissa todetaan, ettei varsin vähin ympärivuotisin resurssein toimiva festivaaliorganisaatio tuota tapahtumaa yksin. Tapahtumakokonaisuus tuotetaan verkostomaisessa toimintaympäristössä (esim. Getz et al. 2010; Halonen et al., 2010), jonka toimintaa orkestroi itse festivaaliorganisaatio tavoitteidensa mukaisten, festivaalielämykseen johtavien puitteiden toteuttamiseksi.

Verkostomaisen tuotantorakenteen taustalta löytyy useita syitä, kuten esimerkiksi festivaalin monimuotoinen rahoitusrakenne ja ansainnan logiikka, tuotantoresurssien suunniteltu tarve tai tapahtuman sisällöllinen luonne. Näin ollen, kun itse festivaaliorganisaation ympärivuotinen, itse tapahtumaan suunnitteluun painottuva toiminta tapahtuu festivaalin ydinryhmässä, tuotanto ja siihen liittyvät rakenteelliset ja henkilöstömääräiset resurssikokonaisuudet kasvavat merkittävästi itse tapahtuman toteuttamisajankohdan lähestyessä. Nämä keskeiset toiminnan ominaispiirteet johtavat kokonaistuotannon monikerroksellisuuteen: festivaalituotannon toimintaympäristö muodostuu siten itse festivaaliorganisaation lisäksi eri tasoilla ja tehtävissä sekä tuotannon kannalta eri rooleissa

toimivien julkisten organisaatioiden, yritysten ja kolmannen sektorin toimijoiden verkostosta (esim. Larsson 2002, 2009; Getz, Andersson & Larson 2007).

Larson (2002, 126) identifioi tutkimuksessaan musiikkifestivaalin toimintaympäristön toimijoiksi ja toimialoiksi festivaaliorganisaation lisäksi musiikkiteollisuuden, mediateollisuuden, paikalliset yritykset ja teollisuudenalat tuottajan ja jakelijan roolissa, sponsoriperustaiset kumppanuudet, julkiset päätöksentekijät ja kolmannen sektorin yhdistystoimijat. Näiden keskeisten festivaalituotantoon sidonnaisten toimijoiden lisäksi Larson käsitteellistää niin kutsutusti 'vapaamatkustajat'. Heidän toiminnallisiin funktioihin tutkija liittää palveluntarjonnan festivaalialueen ulkopuolella (ibid) – siis festivaalipaikkakunnalla tapahtuvan liiketoiminnan ja palvelutuotannon tapahtumakävijöihin nähden.

Musiikkifestivaalin klusterin toiminnan ytimessä on yleisölle suunnattu, tietyn sisällöllisen teeman ympärille tuotettava kokonaiselämys (Getz et al. 2010, 32), itse festivaalin sisältöä tarjoavat toimialat sekä lippuja ostavan yleisön rooli asettuvat keskeiseen asemaan sekä rakenteellisesti että taloudellisesti yllä kuvatun määritelmän valossa. Yleisön perimmäisenä intressinä tapahtumaan osallistumiseksi ovat yhteisöllisyys ja elämyshakuiset kokemukset tietyn sisällön ympärillä, jota tapahtumalle keskeinen sisällöllinen toimiala tarjoaa kulutettavaksi festivaaliympäristössä. Tässä suhteessa festivaali poikkeaa esimerkiksi yksittäisen artistin kulttuuritapahtumasta: festivaalilla yleisö kuluttaa koko tapahtuma- ja sisältökokonaisuutta sekä sen tarjoamia palvelurakenteita yllä määriteltyjen tekijöiden mukaisesti.

Matkailu

Liiketaloustieteellisessä keskustelussa kansainvälinen tapahtumiin ja festivaaleihin liittyvä tutkimus on nivoutunut erittäin vahvasti matkailun sekä vapaa-ajan teemoihin ja ne nähdäänkin keskeisenä osana matkailualaa (ks. esim. Andersson & Getz 2009). Tutkimukselliset pääpainot ovat viime vuosikymmeninä suuntautuneet festivaalien ja tapahtumien merkitykseen ja vaikuttavuuteen niiden järjestäjäpaikkakuntien vetovoimaisuudelle, imagolle, kilpailukyvyille ja siten taloudellisen rakenteen kehittymiselle (Getz 2008). Tapahtumat ja festivaalit ovatkin nousseet osaksi alueiden strategista päätöksentekoa (ks. Robertson and MacMillan Wardrop 2004; Yeoman et al. 2004): keskeiseksi sisällöllisiksi tekijöiksi alueiden ja kaupunkien matkailulle (ks. myös

Kainulainen, 2014). Tutkimusten valossa voidaankin puhua käsitteestä 'tapahtumaturismi' (Getz, 2010). Keskustelun mielenkiinnon kohteena ovat silloin esimerkiksi tapahtumiin suunnattujen taloudellisten resurssien tuloutuminen takaisin tapahtumien ja festivaalien toteutuspaikkakunnille, tapahtumien pysyvyys tai jatkuvuus sekä taloudellisiin panostuksiin liittyvät riskit ja näiden tekijöiden liittäminen alueen matkailua koskevaan keskusteluun. (Getz, 2008; Getz, 2010; ks. myös Chacko & Schaffer, 1993).

Getzin (2012, 41) typologian mukaisesti Allen et al. (2005) jaottelee tapahtumien matkailullisen merkityksen ja vaikuttavuuden kaupunki, kaupunkiseudun, maakunnan sekä valtakunnan tasoilla erityisesti niiden koon, organisoitumisen ja tuotannon kautta. Tutkijoiden mukaan valtakunnan ja alueen tasoilla merkittävimmät tapahtumat nähdään matkailun näkökulmasta tapahtumaportfolion kokonaisuutta laajentavina ja siten valtakunnallista ja alueellista mielenkiintoa lisäävinä tekijöinä. Vastaavasti paikalliset, tuotannolliselta rakenteelta kevyemmät tapahtumat nähdään erityisesti kaupunki ja kaupunkiseutujen sisällä tapahtuvan yhteistyön ja liiketoiminnallisen kehityksen kasvualustoina (ibid., 65-67). Tällä tasolla tapahtumamatkailun klusteri muodostuu matkailutoimistojen, hotelli- ja ravintolapalvelujen, liikkumiseen sekä itse tapahtuman tuottamiseen ja niiden sisältöihin liittyvien tahojen verkostomaisissa rakenteissa. (Allen et al., 2005; ks. myös Timur & Getz, 2008). Tässä yhteydessä tapahtumaportfolioiden laajentaminen nähdään matkailustrategisesti merkittävänä erityisesti matkailusesonkien keston pidentämisen näkökulmasta, mutta myös sisällöllistä mielenkiintoa herättävinä tekijöinä tapahtumapaikkakuntia kohtaan (ks. esim Derret, 2004).

2.3. Tutkimuksessa tarvittavat operationaaliset klusterimääritelmät ja kohdealueiden kävijämäärältään suurimmat festivaalit

Tutkimuksessa määritellään käytännössä erityyppisiä tapahtumiin liittyviä klusterirakenteita. Perusjaottelu tehdään seuraavasti (ks. kuvio 1):.

A. TAPAHTUMIIN LIITTYVIÄ TOIMINNALLISIA KLUSTEREITA

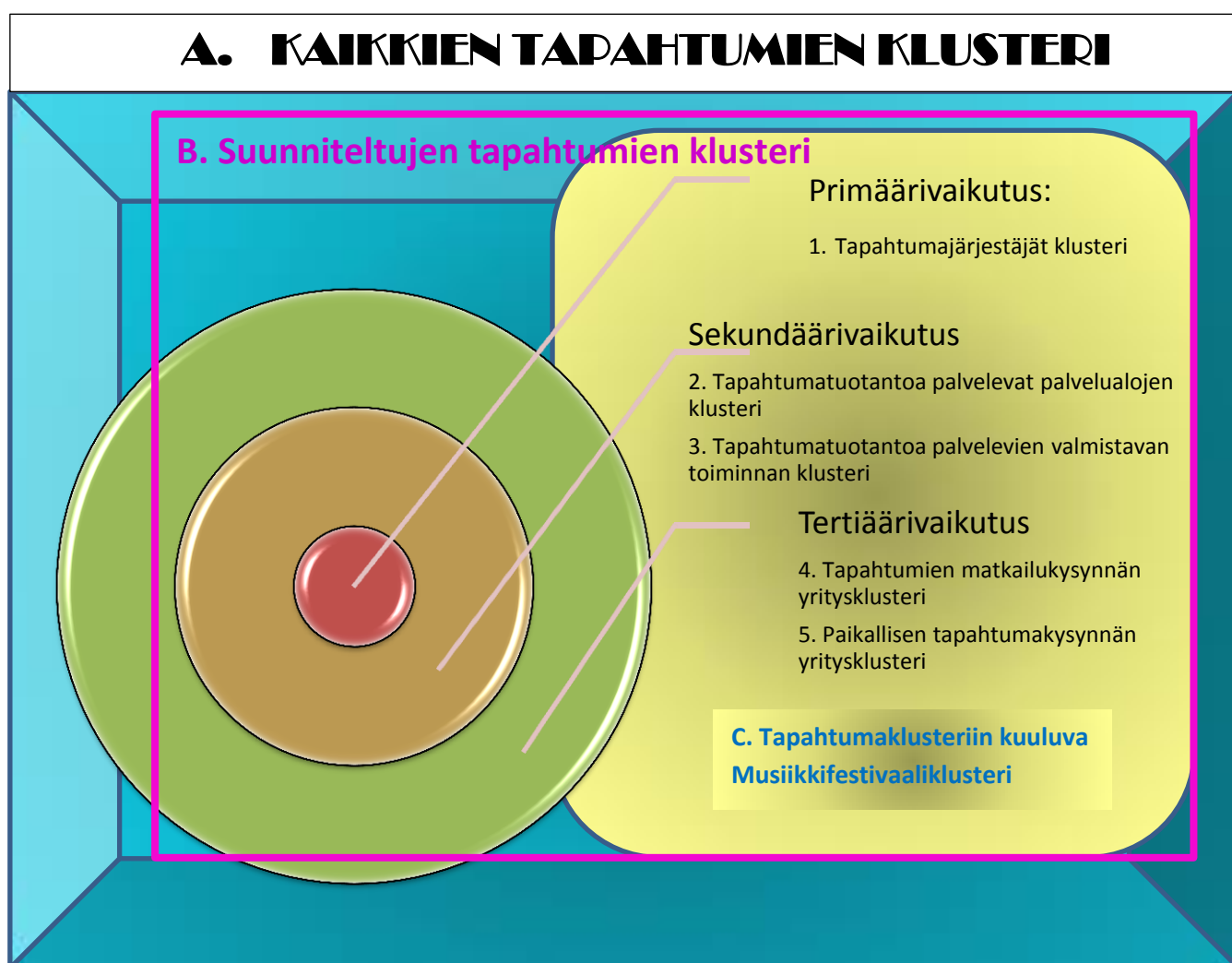
- a. Kaikkien tapahtumien klusteri
- b. Suunniteltujen tai järjestettyjen tapahtumien klusteri
- c. Musiikkifestivaaliklusteri

B. TAPAHTUMIEN VAIKUTUSKLUSTERIT

- a. PRIMÄÄRIKLUSTERI: tapahtumajärjestäjät -klusteri
- b. SEKUNDÄÄRIKLUSTERI: tapahtumatuotantoon liittyvien alojen klusterit
 - i. PALVELUALAT
 - ii. VALMISTAVAN TOIMINNAN ALAT
- c. TERTIÄÄRIKLUSTERI: tapahtumien kysyntään liittyvät yritysklusterit
 - i. MATKAILUKYSYNNÄN YRITYSKLUSTERI eli tapahtuma-alueen ulkopuolelta tulevan tapahtumiin liittyvän kysynnän tyydyttämiseen liittyvä tapahtuma-alueen yritysklusteri
 - ii. PAIKALLISEN KYSYNNÄN YRITYSKLUSTERI eli tapahtuma-alueen sisältä tulevan kysynnän tyydyttämiseen liittyvä tapahtuma-alueen yritysklusteri

Jokainen kohdan A toiminnallinen klusteri siis mallissamme huomioi kaikki kohdan B vaikutusklusterit, joskin klustereiden sisällöt ja tuotteet ovat erilaisia. Toiminnallisilla klustereilla on hierarkkinen järjestys: Musiikkifestivaaliklusteri A.c on Suunniteltujen tapahtumien klustereiden A.b. osa-joukko, joka on edelleen Kaikkien tapahtumien A.a. osa-joukko. A.c:n erottaa A.b:stä siinä, että musiikkifestivaalit ovat suunniteltuja tapahtumia keskittyen funktionaalisesti musiikkiin. Näillä määreillä on operationaalinen rooli sille, kuinka käytännössä toimialavalinnan klusterianalyysi tehdään pyrittäessä valitsemaan ”oikea” klusterirakenne toimialapohjaisesti tilastoista. Tällä on myös merkitystä sille millaisia tuotepainoja valittujen tarkasteltavien toiminnallisten klustereiden sisällä tehdään. Tuotepaino siis merkitsee sen osuuden estimointia jonkin klusteritoimialojen tuotannosta, jotka liittyvät tapahtumiin ja suppeimmillaan siis musiikkifestivaalitapahtumiin.

Operationaalisesti Kaikkien tapahtumien ja Suunniteltujen tapahtumien ero näkyy juuri näissä tuotepainoissa kysyntäperusteisen tertiäärivaikutuksen osalta. Tapahtumatuote-toimiala -matriisin painoerojen rajoittaminen A.a. ja A.b. klusteriluokissa liittyy juuri klustereiden hierarkkiseen rakenteeseen: A.a sisältää A.b:n eli suunnitellut tapahtumat. Molemmissa tapauksissa siis huomioidaan tapahtumien tuotantoon liittyvät vaikutusklusterit samanlaisina.

Kuvio 2. Tutkimuksessa käytetyt vaikutus- ja tapahtumaklusterien kuvaukset.

Mallilla on tarkoitus laskea tapahtumien aikaansaamia aluetaloudellisia vaikutuksia alueen yrityssectorissa siten, että laskelmat ovat helppo vuosittain päivittää. Tämän vuoksi malli ei voi perustua kyselyihin vain Tilastokeskuksen yritysrekisterin tilastoihin. Tutkimustavoitteen rajauksen vuoksi emme arvioi tapahtumien vaikutusta julkiseen sektoriin – vaikkapa viranomaistoimintaan tai kunnallisiin matkailuorganisaatioihin (sikäli, kun ne eivät ole yritysmautoisia.). Koska muiden kuin yritysmautoisten *tapahtumajärjestäjien* toiminnan taloudelliset tiedot – erityisesti liikevaihtotieto – eivät kirjaudu yritysrekisteriin, niin säätiöiden ja yhdistyksen järjestämien tapahtumien tiedot on erikseen kerätty ja yhdistetty aineistoon. Käytännössä siis arvioitiin taulukon 2 mukaan lipunmyyntitulot ja lisättiin ne erikseen Tapahtumajärjestäjä-klusterin liikevaihtotietoihin⁸. Oheisessa tällaiset järjestäjät on esitetty vahvennettuna.

Taulukko 2. Musiikkifestivaalien lipputulojen huomioiminen laskelmissa.

2012-2013	TAPAH-TUMA	MYYDYT LIPUT	KÄVIJÄT	KOKONAIS-BUDJET-TI (1000 €)	KESKI-MÄÄRÄ INEN LIPUN-HINTA ¹	LIPPU-TULOT (1000 €)	JÄRJESTÄ-JÄ ²
PORI	Pori Jazz	48 000	140 000	4500	-	2 700	Pori Jazz 66 ry
	Porispere	13 500	14 000	-	56	756	Porispere Oy
	KirjuriOpen	3 500	2 500	-	56	196	Eiria Finland Oy
SEINÄ-JOKI	Tangomarkkinat	38 392	105 000	1300	-	780	Seinäjoen Tangomarkkinat Oy
	Provinssi-rock	22 156	53 908	-	85	1 883	SELMU
	Ilmajoen Musiikkijuhlat	7 490	10 405	-	41,20	308,6	Ilmajoen Musiikkijuhlat Ry
	Nummirock	8 200	20 000	-	85	697	Nummijärven Maatalousjärjestö ry
	Oulun Musiikkijuhlat	4 910	8 561	-	29	142	Oulun Musiikkijuhlat säätiö rs
OULU	Oulunsalo Soi	1 590	1 800	-	20	32	Oulunsalon Kulttuuri instituutti
	Qstock	30 000	30 000	-	73,50	2 205	Qstock Oy
	Jalometalli Festival	4 500	4 500	-	75	338	Oulun Tapahtumat Oy

¹ Lipunhinta on arvioitu eri lippukategorioiden arvioidun kävijämäärän mukaan.

² Taulukon tarkoituksena on luonnehtia sitä, että aineistolähteestä johtuen (Tilastokeskuksen yritysrekisteri) ei-yritysmautoisten järjestäjien suorat tapahtumatulot täytyy lisätä erikseen aineistoon. Klustereiden kokonaisvaikutuksen näkökulmasta tällaisilla lipputuloilla ei ole kovinkaan merkittävää roolia.

⁸ Yhdistykset ja säätiöt, jotka ovat ALV-velvollisia (Y-tunnus) ovat yritysrekisterissä. Heidän henkilöstö- ja palkkatiedot ovat laskelmissa mukana sikäli, kun ne ovat klusterin toimialalla (pääasiallinen toiminta). Yhdistyksillä ja säätiöillä ei ole käsitteellisesti liikevaihtoa.

Lopuksi on syytä korostaa, että tässä tutkimuksessa ei esitetä tuloksia erikseen nimenomaisesti taulukon 2 festivaaleista, vaan pyrkimyksenä on tuoda esiin laskentamallin näkökulmasta se, että yritysaineistot eivät välttämättä sisällä keskeistenkään alueellisten tapahtumajärjestäjien perustietoja: tässä tapauksessa siis ei-yritysmuotoisten festivaalijärjestäjien lipputuloja.

3. AINEISTOT JA LASKENTAMALLIT

3.1. Laskentamallit

Seuraavaksi johdetaan klusteritypologian mukaiset laskentamallit. Perusmuuttujia on kolme eli klusteritulo (CI = Cluster Income) ja -työllisyys (CE = Cluster Employment) sekä toimipaikkojen määrä klusteritoimialoilla. Tämä on syytä muistaa tutkimustuloksia tulkittaessa. Klustereiden aleetaloudelliset merkitykset saadaan johdettua näistä perusmuuttujista. Yhteensä laskettavia perusmuuttujia on $3(A*V*C) = 135$, jossa

A = tarkasteltavien alueiden lukumäärä (3):

Satakunta (SK), Etelä-Pohjanmaa (EP) ja Pohjois-Pohjanmaa (PP),

V = klusterivaikutustypologian luokkien määrä (5):

tapatumajärjestäjät klusteri (V1), tapahtumatuotantoa palvelevien palvelualojen klusteri (V2), tapahtumatuotantoa palvelevien valmistavan toiminnan klusteri (V3), matkailukysyntäklusteri (V4) ja paikallinen tapahtumiin liittyvä klusteri (V5).

C = tarkastelujen toiminnallisten klustereiden määrä (3) ja

kaikkien tapahtuminen klusteri (AE = all events), suunniteltujen tapahtumien klusteri (PE = planned events ja musiikkifestivaaliklusteri (MFC = music festivals cluster, joka käytännössä on ainoastaan suunniteltujen tapahtumien klusteri).

Kerroy 3 kertoo tarkasteltavien perusmuuttujien lukumäärän. Koska tutkimuksessa tehtiin (min-max) herkkyysanalyysia valittujen toimialojen tapahtuma-musiikkifestivaali - tuotepainojen suhteen ja kunkin klusterin (min-max) toimialarakenteen suhteen, niin laskettuja klusterivaikutuksia on minimissään⁹ 540. Tässä tutkimuksessa niistä raportoidaan vain kaikkein keskeisimmät.

Perusmuuttujat (siis klusterivalinnan jälkeen) lasketaan kaikilla A, V, C toimialoilla (j) tuotteissa (i) seuraavasti:

⁹ Todellisuudessa laskentamalli sisältää toimialakohtaiset tuotepainot, joten laskettavia muuttujia on tuhansia.

$$CI_A^{V,C} = \sum_{i=1}^n \sum_{j=1}^m \alpha_{i,A}^{V,C} X_{j,A}^{V,C} \quad (1)$$

$$CE_A^{V,C} = \sum_{i=1}^n \sum_{j=1}^m \beta_{i,A}^{V,C} Y_{j,A}^{V,C} \quad (2)$$

jossa

α_i = se osuus yritysten tuloista, joka syntyy tapahtuma- ja musiikkifestivaalitoiminnan kautta,

β_i = se osuus yritysten työllisyydestä, joka syntyy tapahtuma- ja musiikkifestivaalitoiminnan kautta,

X_j = kokonaistulo toimialalla j,

Y_j = kokonaistyöllisyys toimialalla j.

Mallissa on seuraavat perusrajoitteet $0 \leq \alpha_i, \beta_i \leq 100$, ja mikäli jokin toimiala esiintyy enemmän kuin yhdessä V, niin $\sum \alpha_i \leq 100$ ja $\sum \beta_i \leq 100$. Rajoitteet merkitsevät, että yhdenkään tuotepainon osuus ei voi olla > 100 eli ko. toimialan kokonaistulo ja -työllisyys ei voi ylittää toimialan kokonaistuloa ja työllisyyttä. Laskemisen yksinkertaisuuden vuoksi on lisäksi oletettu, että tulo- ja työllisyysmuuttujan painorakenteet ovat samanlaiset¹⁰.

Lisäksi on huomattava, että jokaisessa klusteriluokassa V.1–V.5 painorakenteiden estimaatit muodostetaan eri tavalla. Taulukkoon 2 on koottu peruspiirteet näiden painojen estimoinneista. Lisäksi painojen muodostamisperusteet vaihtelevat (min-max) arvioiden välillä sekä tapahtuma- ja musiikkifestivaaliklusteritoimintojen välillä. Suurin ero viimeksimainituissa kuitenkin tulee siitä, että MFC on kaikissa luokissa V huomattavasti suppeampi kuin tapahtumaklusterissa. Eroa on myös tapahtumien toiminnallisten klustereiden välillä AE ja PE eli kaikki tapahtumat ja suunnitellut tapahtumat.

¹⁰ Käytännössä oletamus $\alpha_i = \beta_i$ merkitsee, että työllisyysarviot laskelmissa ovat alakanttiin, koska klustereihin kuuluvat toimialat ovat varsin työvoimavaltaisia.

Taulukko 3. Klustereiden painorakenteiden estimointiperusteet.

Symboli	Klusterin luonne (V) ¹	Toiminnallinen estimointikriteeri ²	Lähteet klusterien määrätymisperusteille
V1	tapahtumajärjestäjät klusteri	pääsääntöisesti max paino 100, kulttuuri ja viihdetoiminnan toimialalta tehty vähennys kulttuurilaitosten arvioiden sen alatoimialojen suhteellisilla osuuksilla. Tarvittaessa käytetty valtakunnallisia osuuspainoja (salatut tiedot maakuntatasolla). Musiikkitapahtumien suorat lipputulot on arvioitu tapahtumien kotisivujen tai muun sekundäärisen lähteen kautta.	Getz, 2012, Lunt 2012, Kilpeläinen et al. 2012, OPM 2012, www.satamittari.fi
V2	tapahtumatuotantoa palvelevien palvelualueiden klusteri	Alueellinen panostuotosmalli: panoskertoimet: alueella tuotettujen tuotteiden käyttö yhteensä, palvelusektorin tai erityisesti tapahtumatuotantoon liitännäiset toimialat	Tilastokeskus: alueellinen panos-tuotosmalli ja sen pohjalta tehty estimointi
V3	tapahtumatuotantoa palvelevien valmistavan toiminnan klusteri	Alueellinen panostuotosmalli: panoskertoimet: alueella tuotettujen tuotteiden käyttö yhteensä, palvelusektorin toimialat	Tilastokeskus: alueellinen panos-tuotosmalli ja sen pohjalta tehty estimointi
V4	matkailukysyntäklusteri	Panos-tuotosmalli: alueellisiin matkailututkimuksiin perustuvat painot	Tilastokeskus: alueellinen panos-tuotosmalli ja Konttinen 2006, Karppinen & Vähäsantanen 2013, 2012, 2011, www.satamittari.fi
V5	paikallinen tapahtumiin liittyvä klusteri	Valittu lähinnä paikalliseen liikkumiseen ja ravitsemistoimintaan liittyvän kysynnän toimialat. Tutkimusta varten tehdyt alatoimialojen tuotepainoestimaatit olivat noin 35 % - 50 % vastaavia matkailupainoja pienemmät	Osittain Konttinen 2006 ja Karppinen & Vähäsantanen 2011, 2012, 2013 ja tätä tutkimusta varten tehtyihin laskelmiin.

1 Alueelliset erot painorakenteissa syntyvät niissä tuotepainoissa, joissa käytetään painojen estimointiin alueellista panos-tuotosmallia. Musiikkifestivaalien osalta alueelliset tuloerot tietysti tulevat tarkastelujen tapahtumien erilaisesta lipputuloestimaatista.

2 Tuotepainot klustereissa vaihtelevat toimialoittain (min-max) arvioiden sekä tarkasteltujen toiminnallisten klustereiden (C) suhteen. Toimialoja erityisesti alueelliseen panos-tuotosmalliin perustuvissa klustereissa on jouduttu muuntamaan, koska panos-tuotos taulukot perustuvat TOL2002 luokitukseen ja aineistoperusteena käytetty yritysrekisteriaineisto perustuu TOL2008 luokitukseen.

3.2. Tilastolliset ja muut aineistot

Tutkimustavoiterajauksen mukaisesti perusaineisto on Tilastokeskuksen yritys- ja toimipaikkarekisteriaineisto. Käytännössä tiedot on poimittu Tilastokeskuksen maksullisesta KunTo -tietokannasta¹¹ (Yritykset kunnittain) koskien vuotta 2012. Samaisesta lähteestä olisi ollut saatavilla myös aikasarja-aineisto, mutta tässä tutkimuksessa päätavoitteena on rakentaa laskennallinen aluetaloudellinen vaikutusmalli tapahtuma- ja musiikkifestivaaliklustereille.¹² Mallin rakentamisen jälkeen voidaan helposti jatkossa laskea myös aiempien vuosien klusterivaikutukset niiden kehityksen tarkastelemiseksi.

Toinen runsaasti käytetty tilastoaineisto tässä tutkimuksessa on Tilastokeskuksen alueelliset panos-tuotostaulukot. Niiden avulla kuvataan maakuntien elinkeinorakennetta (panos-tuotosvirtoja) maakunnan toimialojen välillä sekä toimialojen riippuvuutta muissa maakunnissa ja ulkomailla tuotetuista hyödykkeistä. Ne soveltuvat hyvin kuvaamaan alueellisia klusterirakenteita. Alueellinen panos-tuotos sisältää alueelliset tarjonta- ja käyttötaulukot sekä niihin perustuvat panos-tuotostaulukot (Tilastokeskus 2014).

Kolmas paljon käytetty tilastolähde tässä tutkimuksessa on alueellisen matkailun maakunnittaiset kysyntä-tarjontataulukot tuotteittain. Tämä mallinnus perustuu Konttisen 2006 tutkimukseen, jossa on hyödynnetty alueellista panos-tuotosmallitusta ja täydentäviä kyselyaineistoja. Konttisen tutkimusta on käsillä olevan tutkimuksen yhteydessä hyödynnetty peruslähtökohtana arvioitaessa tapahtuma- ja musiikkifestivaaliklustereiden matkailukysynnän tulo- ja työllisyysvaikutusten tuotepainoja. Myös paikallisen kysynnän klusterianalyysi painojen estimointi (taulukko 3) perustuu lähtökohdiltaan em. tutkimukseen ja Karppinen & Vähäsantanen (2011, 2012, 2013) tutkimuksiin.

¹¹ KunTo-palvelu on maksullinen Internet-välitteinen tilastopalvelu, joka sisältää toimipaikkatilastoja toimialaluokituksen 5-numerotasolla ja alueittain. Aluejakoina tietokannassa on kunta, seutukunta tai maakunta (Tilastokeskus 2014: KunTo-tietokanta). Käytännössä maakuntatasoa suppeammalla aluejaotuksella: seutukunta tai kunta saataisiin samanlaiset alueellisten klusterien aineistot, mutta tietojen lakimääräisen salauksen vuoksi (1 tai 2 toimipaikkaa toimialalla tai jonkin alatoimialan tiedot voitaisiin yksilöidä muiden toimialojen kautta) aineiston kattavuus heikkenee. Tässä tutkimuksessa aineisto tarkastettiin, jotta maakuntatasolla ei ollut merkittävässä määrin tällaista salattua tietoa. Yleensä tapahtuma- ja musiikkifestivaalitoimialojen yritykset ovat pieniä, eikä poisjääneillä havainnoilla ole kokonaisuudessaan merkittävää roolia.

¹² Klustereiden tilastopoiminta voitaisiin tehdä myös periaatteessa siten, että poimittaisiin yrityskohtaisesti klustereihin liittyvät toimijat yritys- ja toimipaikkarekisterin tiedoista yritysten yksilöintitietojen (Y-tunnus) perusteella. Käytännössä koska kyseisissä rekisterissä on pelkästään Satakunnan osalta noin 15 500 toimipaikkaa, niin tällainen poiminta vaatisi merkittävää osaamista toimijoiden/yritysten tosiasiallisesta toiminnan luonteesta. Toiseksi koska yrityksiä jatkuvasti syntyy ja lopettaa, niin tunnisteperusteinen toiminta vaatisi merkittävää lisätyötä vuosittain. Tämä poimintatapa ei ollut tämän tutkimuksen tutkimustavoitteen mukainen.

Numeeriset musiikkifestivaaliaineistot (taulukko 2) ja tarkastelujen kaupunkiseutujen tapahtuma-aineistot ovat pääosin Internet-hakuihin perustuvia. Aineistoja on hyödynnetty klustereiden tulovirtoja laskettaessa sikäli, kun ne eivät sisälly yritysrekisteriaineistoon. Keskeisimpiä tällaisia tulovirtoja ovat aatteellisten yhdistysten ja säätiöiden järjestämät tapahtumat (ks. taulukko 2). Tutkimuksessa kerättyä musiikkifestivaalijärjestäjien aineistoa hyödynnetään lähinnä erilaisten tapahtuman tuottamisen erilaisuuksien kartoittamiseen ja tuottamista palvelevan toimialojen täsmentämiseen.

4. TUTKIMUKSEN TULOKSET

4.1. Mallin arviointia

Tutkimuksen perimmäisenä tarkoituksena oli kartoittaa – voidaanko ja jos voidaan niin millä edellytyksin – rakentaa toimialatilastopohjainen tapahtuma- ja musiikkifestivaaliklustereihin keskittyvä helposti vuosittain päivitettävä aluevaikutusmalli. Tavoitteet 1. ja 3. kirjattiin tämän osalta muotoon (tavoitteen 2 mukaiset tulokset eli mallin käytännön soveltaminen seuraavissa luvuissa):

1. Pyritään rakentamaan toimialatilastopohjainen, yritysten tulo- ja työllisyysmuuttujiin perustuva ja tapahtuma- sekä musiikkifestivaaliklustereihin liittyvä helposti päivitettävä aluevaikutusmalli.
3. Arvioidaan keskeisiä mallin hyviä ja kehitettäviä ominaisuuksia erityisesti sen käytettävyyden ja validiteetin näkökulmista.

Perustavaa laatua olevat rajoitteet tavoitteen suhteen ovat seuraavat:

- i. *Kvantitatiivisuus*: malli on oltava numeerinen.
- ii. *Yrityslähtöisyys*: mallin tulee perustuttava pääosin alueellisiin yritystilastoihin.
- iii. *Ei-erillistutkimus*: malli ei saa tuottaa erillistutkimusta jonkun tai joidenkin tapahtumien/musiikkifestivaalien aluevaikutuksesta, vaan sen on sovelluttava jonkun alueen – tässä Oulun, Porin ja Seinäjoen – kaupunkiseutujen tapahtumatuotannon/musiikkifestivaalituotannon aluevaikutusten arviointiin.

Muut rajoitteet mallin rakentamistavoitteen suhteen (jatkossa käytetään evaluointikriteerinä) ovat seuraavat:

- iv. *Päivitettävyyys*: mallin tulisi olla helposti tilastollisesti päivitettävissä, esimerkiksi vuosittain, joka mahdollistaisi yksittäisen alueen tapahtuma- ja musiikkifestivaalivaikutusten kehityksen seurannan.
- v. *Alueellinen laajennettavuus/tarkennettavuus*: mallilla menetelmät tulisi olla replikoitavissa, minkä tahansa alueen tapahtumatuotannon

- /musiikkifestivaalituotannon aluevaikutusten arviointiin: kaikilla maakuntatasoilla – seutukuntatasoilla – kuntatasoilla – (paikkatasolla).
- vi. *Käytettävyys*: mallia voisi käyttää eli tehdä päivityslaskelmat eri alueilla (kuka tahansa) mallin alueellisen kalibroinnin jälkeen.
- vii. *Hyödynnettävyys*:
- i. mallin tuloksia voidaan käyttää aluekehittämistoimenpiteiden suunnittelussa ja seurannassa,
 - ii. mallin tuloksia voitaisiin käyttää perusteltaessa tapahtuma-/musiikkifestivaalin julkisen panostuksen tarvetta.
- viii. *Validiteetti*: mallilla voidaan pätevästi ja luotettavasti vastata tutkimustavoitteisiin.

Evaluoidaan seuraavaksi mallin vaiheittaista rakentamisprosessia spesifioitujen evaluointikriteerien suhteen (iv–viii)¹³. Mallin rakentamisen perustavaa laatua olevia rajoitteita (i–iii) ei arvioida muutoin kun todetaan, että ne täyttyivät. Tällä kriteerillä on tietysti merkitystä koko mallin validiteetin arvioimisen suhteen eli lähtökohtarajoitteeltaan malli näyttäisi pätevän. Muut validiteettitarkastelut löytyvät taulukosta 4.

¹³ Tässä ei ole tehty laajaa evaluaatiotutkimusta, vaan käytettyä menetelmää voidaan kutsua itsereflektioivaksi tai -arvioivaksi prosessievaluaatioksi. Tämä ei kuitenkaan tarkoita tutkijoiden oman toiminnan reflektointia tutkimusprosessin aikana, vaan prosessiin ja tutkimustavoitteen (1) saavuttamiseen liittyvää itsereflektiota. (ks. esim. Seppänen-Järvelä 2004; Viirkorpi 2000). Reflektoinnin pääasiallisena tietolähteenä ovat tilastolliset aineistot sekä (alue)talousteoreettinen ja empiirinen tutkimus sekä tapahtumiin liittyvä tutkimus.

Taulukko 4. Mallin itsereflektoitu prosessiarviointi ja kehittämistarpeet.

No	Mallin rakentamisen vaihekuvaus	Toimenpiteiden pääasiallinen sisältö	Työmääräosuus (%)	EVALUAATIOKRITERIT					Kehittämistarve
				Päivitettävyy	Alueellinen laajennettavuus/tarke- nnettavuus	Käytettävyy (malli ja/tai tulokset)	Hyödynnettävyy	Validiteetti	
1	Mallin (teoreettisen) lähestymistavan valinta	Alan taloustieteelliseen ja empiiriseen sekä tapahtumiin liittyviin tutkimukseen. Ks. taulukko 1	15	Suhteellisen helppo, monitieteisyys ja tapahtumiin liittyvän tutkimuksen nopea kasvu haasteena.	Empiirisessä tilastoperäisessä tutkimuksessa haasteena tilastollisten alueiden yhteensovittaminen tapahtumiin liittyvien alueiden kanssa.	Monitieteisessä tutkimustyössä	Muissakin tutkimusalaan liittyvissä tieteellisissä tutkimuksissa.		Syvempi monitieteinen integraatio jo tässä vaiheessa.
2	Aineiston hakeminen	Tilastokeskuksen tietokannat: maksullisuuden ja tilastollisen aluetason yritysaineiston saatavuuden tarkistaminen, poiminta ja tarkastus. Haastatteluiden tekeminen ja litterointi	5	Helppo, jos tilastoja edelleen tuotetaan ja on maksullisiin aineistoihin lisenssi. Haasteen voi olla useiden aineistojen yhteensovittaminen ja päivitys.	Heikkenee, mitä pienempiin tilastoalueisiin mennään. Haasteena salassa pidettävät tiedot.	Ei kovin helppoa: vaatii tilastollista asiantuntemusta	Voidaan käyttää myös muissa vastaavatyypisissä tutkimuksissa. Vrt. alueellinen matkailututkimus (Karppinen & Vähäsantanen 2011-2013).		Joillakin alueilla voisi kokeilla yritysperusteista poimintaa suoraan yritysrekisteristä (ei toimialaperusteista klusterointia kuten tässä). Tämä vähentää aineiston toimialariippuvuutta ja parhaassa tapauksessa mahdollistaa ”oikeiden” yritysten poiminnan aineistoon. Tämä muuttaa kuitenkin aineiston hakemisen työmäärää (toimipaikkoja on kymmeniä tuhansia/maakunta) ja käytännön yritysasiantuntemusvaati-

No	Mallin rakentamisen vaihekuvaus	Toimenpiteiden pääasiallinen sisältö	Työmääräosuus (%)	EVALUAATIOKRITERIT					Kehittämistarve
				Päivitettävyyys	Alueellinen laajennettavuus/tarkeennettavuus	Käytettävyyys (malli ja/tai tulokset)	Hyödynnettävyyys	Validiteetti	
									muksia eri paikkakunnilla. Myös tulosten päivitettävyyys ja alueellinen vertailtavuus heikkenee.
3	Klusterianalyysi ja tapahtumien typologisointi	Empiirisiin klusterointitutkimuksiin ja tapahtumien tutkimuksiin tutustuminen sekä klustereiden toimialapoiminta (TOL2008) viisinumerasella (toimialoja satoja). Toimialayhteensovittaminen Haastatteluiden hyödyntäminen. Klusteriaineiston jaottelu tapahtumatypologian mukaan: kaikki tapahtumat, suunnitellut tapahtumat, musiikkifestivaalitapahtumat)	20	Helppo, kun on kerran tehty.	Helposti laajennettavissa ja tarkennettavissa aineistorajoitteen puitteissa.	Helppo	Spesifi tälle tutkimukselle (ks. kuitenkin alueellinen hyödynnettävyyys sarake) ja hyödynnettävissä helposti koskemaan myös muita vuosia.		Eri klusterivariaatioiden tarkempi analyysi, ei pelkkä herkkyysanalyysi (kuten tässä).
4	Klustereiden toiminnallinen typologisointi (tarjonta- ja kysyntäklusterit)	Hyödynnetty pääosin tapahtumiin liittyvää (käsite)tutkimusta (ei kvantitatiivista ja ei Suomea koskevaa) ja aiempia empiirisiä klusteritutkimuksia aineistorajoitteiden puitteissa.	5	Helppo	Helppo maakuntatasolla	Typologisointi tehty mallin tulosten helpon käytettävyyden vuoksi (laskemisen jälkeen)	Tutkimuksessa, aluekehittämisessä, tutkittavien toimintojen ”edunvalvonnassa”.		Kuten kohdassa 3.
5	Tuotepainojen estimointi	Hyödynnetty aiempaa tutkimusta sekä tehty merkittävässä määrin uusia, lähinnä alueelliseen panos-tuotomalliin perustuvia analyyskejä. Toimialamuunnokset TOL2002/TOL2008. Herkkyysanalyysit klusterikokojen ja tuotepainoestimaattien suhteen.	30	Vaatii merkittävässä määrin alue- ja typologioiden mukaista tutkimuslista räätälöintiä.	Käytetyt menetelmät ja aineistot sopivat parhaiten maakuntatasolle. Käytetty myös seutukuntatasolla.	Ei kovin helppoa mallin osalta, mutta tulosten osalta kylläkin	Kuten kohdassa 3		Musiikkifestivaaliklusterin vaikutusten osalta on vaikeutena arvioida niiden ”lyhytaikaisuus”. Vaikutukset näkyvät kuitenkin perusaineistossa, mutta painojen estimoinnissa pitäisi käyttää tuotepainon lisäksi lyhytaikaisuuden huomioivaa ajallista rajoitetta.

No	Mallin rakentamisen vaihekuvaus	Toimenpiteiden pääasiallinen sisältö	Työmääräosuus (%)	EVALUAATIOKRITERIT					Kehittämistarve
				Päivitettävyyys	Alueellinen laajennettavuus/tarkeennettavuus	Käytettävyys (malli ja/tai tulokset)	Hyödynnettävyyys	Validiteetti	
									(Kokeilulaskentoja tehtiin tämän tutkimuksen yhteydessä tehty, muttei raportoitu.)
6	Laskeminen	Laskettavia klusterien perussummamuuttujia 135 (tulo-, työllisyys- ja toimipaikat), herkkyysanalyysit huomioiden 540	5	Helppo, vaatii vastaavan aineiston	Helppo maakuntatason laajentamisen osalta	Mallin käytettävyys helppoa	-		-
7	Raportointi	Tutkimusraportti ja esittelykalvot	20	Vaatii joka kerta suhteellisen suuren työpanoksen	-	Helppo	Kuten kohdassa 4		
	YHTEENSÄ	TAVOITE 1. (tutkimusprojektilla)	100	Helppo, kun vaiheet 1-7 on nyt tehty.	Maakuntatason laajentaminen helpompaa kuin seutukuntatasolle, kuntataso (?)	Mallilla helppo, vaatii vain perusaineiston ”syöttämisen”. Tulosten tulkinta vaatii asiantuntemusta.	Hyvä vertailtavuus eri alueiden ja (ajan suhteen, ei tehty tässä). Aluekehittämisen suunnittelu ja seuranta sekä tapahtumatoimijoiden oman toiminta-alan aluevaikutusten seuranta.	Laskettujen verrokki-lukujen perusteella hyvä. ¹ Hyvä, jos pidetään mitattarina perusrajoitteiden (ks. yllä (i)-(iii)) täyttämistä.	- Alueellinen laajentaminen - Aikaulottuvuuden huomioiminen - Musiikkifestivaali toiminnan aikarajoitteen huomioon tulokinnan muuttamiseksi (ks. kohta 5.)

¹ Tutkimuksessa arvioitiin saatujen tulosten skaalaa suhteessa Helsingin tapahtumaklusteriarvioihin (Kilpeläinen et al. 2012), joka menetelmällisesti oli lähinnä tässä tehtyä tutkimusta. Vaikka siltikin vertailtavuutta heikentää monet erilaiseen mallittamiseen liittyvät seikat (esim. tuotepainojen estimointi ja klustereiden määrittäminen), niin tulokset olivat suhteelliselta tasoltaan Helsingin ja tarkastelujen maakuntien kokonaistuotantosuhteiden mukaisia. Samoin hyvää validiteettia puolustaa se, että vertailutulokset tarkastelujen maakuntien suhteen vastaavat niiden kokoa ja erityisesti tapahtumien tarjontaklusterit (tuotanto) vastaavat ennakkokäsitystä.

Taulukon 4 perusteella voidaan esittää, että tutkimuksessa pystyttiin suhteellisen pätevästi vastaamaan annettuun tutkimustavoitteeseen sille annettujen perustavaa laatua olevien rajoitteiden puitteissa ja malli – nyt rakentamisen jälkeen – on suhteellisen helposti päivitettävissä ja laajennettavissa myös muille alueille Suomessa. Mallin keskeisiä haasteita ovat:

- klustereiden toimialapohjainen muodostaminen, jolloin osa toiminnoista voi jäädä ”väärän” toimialaluokituksen vuoksi huomiotta¹⁴.
- tuotepainojen luotettava arviointi
- musiikkifestivaaliklusterin ajallisen ”lyhyiden” huomioinen perusaineiston lisäksi myös klusterien toimialojen painorakenteissa.

Yritysrekisteriaineistosta tehty yrityskohtainen poiminta (y-tunnus) parantaa ”osuvuutta”, mutta se vaikuttaisi tutkimusprosessin ominaisuuksiin (ks. evaluaatiokriteerit taulukossa 4). Erityisesti työpanos aineiston keruussa muuttuisi oleellisesti, päivitettävyys ja alueellinen vertailtavuus heikkenisivät ja tuotepainojen arviointi siirtyisi yritystasolle.

4.2. Tapahtumaklusterin potentiaaliset talousvaikutukset alueittain

Aluksi on syytä muistuttaa, kuinka mallin antamia tutkimustuloksia tulee tulkita. Mallista ei saada yksittäisen tapahtuman tarkkaa aluevaikutusarviota, vaikka se onkin omalta osaltaan huomioitu mallissa, vaan malli antaa vaikutusarviot alueellisten tapahtumien joukolle. Yksittäinen tapahtuma tulee aina arvioida siihen liittyvällä erillistutkimuksella, jossa tarkasteltava tapahtuma ”eristetään” muista vaikutuksista erilliseksi ilmiöksi.

Sen sijaan tässä kehitetyn mallin tulokset kertovat, kuinka paljon tuloa ja työllisyyttä tapahtumatuotantoon liittyvät tuotantoklusterit ja tapahtumiin liittyvät kysyntäperusteiset yritysklusterit – estimoidut tuotepainot tekevät näistä juuri tapahtuma-/musiikkifestivaaliklustereita – saavat aikaiseksi vuositason eli mikä on niiden alueellinen vaikuttavuus valittujen muuttujien suhteen tulkittuna. Vastataan seuraavaksi luvuissa 4.2–4.4 tutkimustavoitteeseen 2:

¹⁴ Kaikkiin toimialapohjaisiin aineistoihin liittyy omana ongelmana ns. monitoimialaiset yritykset. Yritysrekisteritilastoinnissa monitoimialaisen yrityksen toimiala määritellään arvonlisä-käsitteen avulla. Kuitenkin monitoimialaisia yrityksiä on jaettu toimialapuhautauden parantamiseksi toimialayksiköihin (esim. teollisuuden liikevaihtokuvaaja).

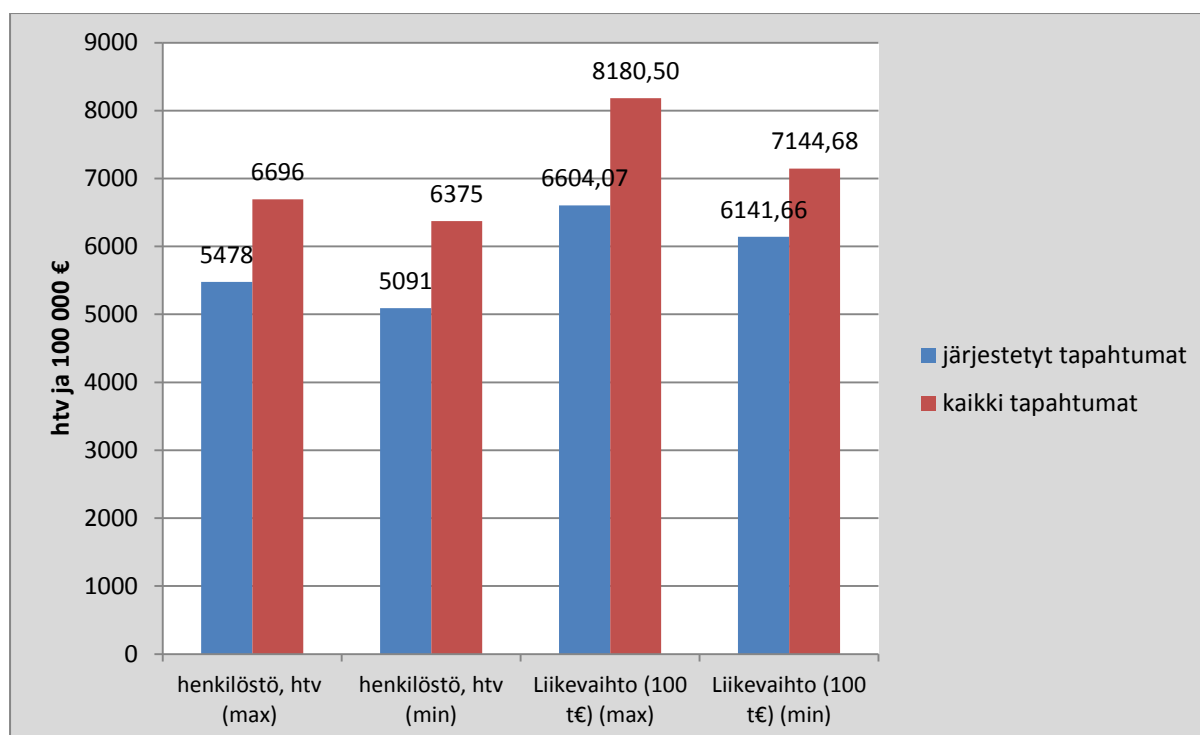
2. Lasketaan kehitetyllä mallilla tapahtuma- ja musiikkifestivaaliklusterien keskeiset taloudelliset vaikutukset Etelä-Pohjanmaan, Pohjois-Pohjanmaan ja Satakunnan maakuntiin vuonna 2012.

Jaotellaan tulokset alueittain (maakunnat) ja klusterityypeittäin (tapahtumiin liittyvät klusterit ja musiikkifestivaaleihin liittyvät klusterit). Luvut 4.2.1–4.2.3 on raportoitu siten, että ne voidaan lukea erillisinä, mutta myös vertailen (raportoitu saman kategorian asioita)¹⁵.

4.2.1. Pohjois-Pohjanmaa

Kuviossa 3 on koko sen yritysclusterin tulo- ja työllisyysvaikutus Pohjois-Pohjanmaalla vuonna 2012, joka liittyy suunniteltuihin tapahtumiin tai kaikkiin tapahtumiin (tapahtumaklusterit). Kuviosta 3 nähdään, että maksimi-arvion mukaan tapahtumaklusteri työllisti noin 6 700 htv Pohjois-Pohjanmaan maakunnassa, kun tarkastellaan kaikkia tapahtumia ja noin 5 500 htv, kun tarkastellaan suunniteltuja eli järjestettyjä tapahtumia. Minimi- ja maksimi-arvioiden välillä ei ole suurta eroa kummassakaan tapahtumaklusteriluokassa ja erot luokkien välillä ovat vain noin vajaan 20 %:n luokkaa. Pieni ero johtunee siitä, että ”*Kaikki tapahtumat*” -luokassa on paljon ei-markkinalähtöisiä tai ilmaistoimintoja, jolloin mallimme huomioi lähinnä ”vain” liikkumiseen liittyviä välillisiä markkinaehtoisia liiketoimintoja. Kuviosta 3 edelleen nähdään, että liikevaihtoa kaikkien tapahtumien klusterissa syntyi maksimi-arvion mukaan noin 820 miljoonaa euroa (huomaa kuvion mitta-asteikko) ja suunniteltujen tapahtumien klusterissa 660 milj.€.

¹⁵ Selvytyden vuoksi on jo tässä vaiheessa syytä huomauttaa, että musiikkifestivaaliklusterien tapauksessa mallin tulosten tulkinta muuttuu oleellisesti verrattuna ympärivuotisten tapahtumien tarkasteluun luvussa 4.2. Tämä johtuu siitä, että musiikkifestivaalit ovat tapahtumien joukossa erillinen lyhytaikainen tapahtumien osajoukko, jolloin malli, joka käyttää vuosihavaintoja toimialatasolla, ei voi ottaa huomioon nimenomaisesti niiden erillisvaikutusta. Tätä varten tulisi tehdä erillistutkimus. Tästä tarkemmin luvun 4.3 alussa.

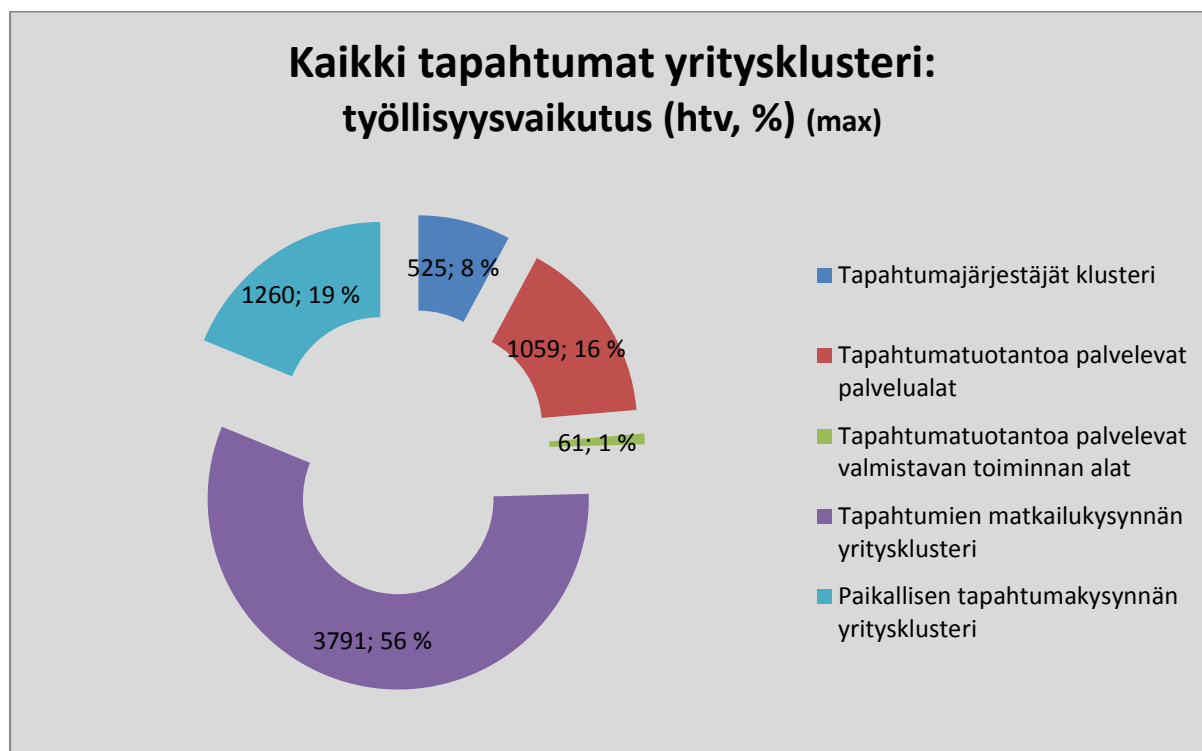
Kuvio 3. Tapahtumaklusterien tulo- ja työllisyysvaikutus Pohjois-Pohjanmaalla, 2012.

Suhteutettaessa kuviossa 3 esitettyjä arvioita Pohjois-Pohjanmaan teollisuuteen¹⁶, niin Kaikkien tapahtumien -klusteriluokassa maksimi henkilöstöosuusarvio on 31 % maakunnan teollisuuden henkilöstöstä, mutta vastaavasti liikevaihto-osuus vain 11 %. Vastaavat luvut ”Suunniteltujen tapahtumien” -klusteriluokassa ovat 25 % ja 9 %. Kun vertaamme tapahtumaklustereiden työllisyys- ja liikevaihtoarvioita Oulun seudulle tärkeällä teollisuuden alatoimialalla eli Tietokoneiden sekä elektronisten ja optisten tuotteiden valmistus (toimialaluokitus, TOL26: 37 % koko teollisuuden liikevaihdosta maakunnassa), niin Suunniteltujen tapahtumien -klusterin työllisyysarvio on hieman suurempi (5 %) kuin TOL26:ssa. Sen sijaan liikevaihtoarvio on vain 23 % Tietokoneiden sekä elektronisten ja optisten tuotteiden valmistuksen liikevaihdosta vuonna 2012. Verrattaessa kuviossa 3 esitettyjä arvioita Pohjois-Pohjanmaan toiseksi suurimpaan teollisuuden alatoimialaan (liikevaihdolla mitaten 11 % maakunnan koko teollisuuden liikevaihdosta) eli Metallien

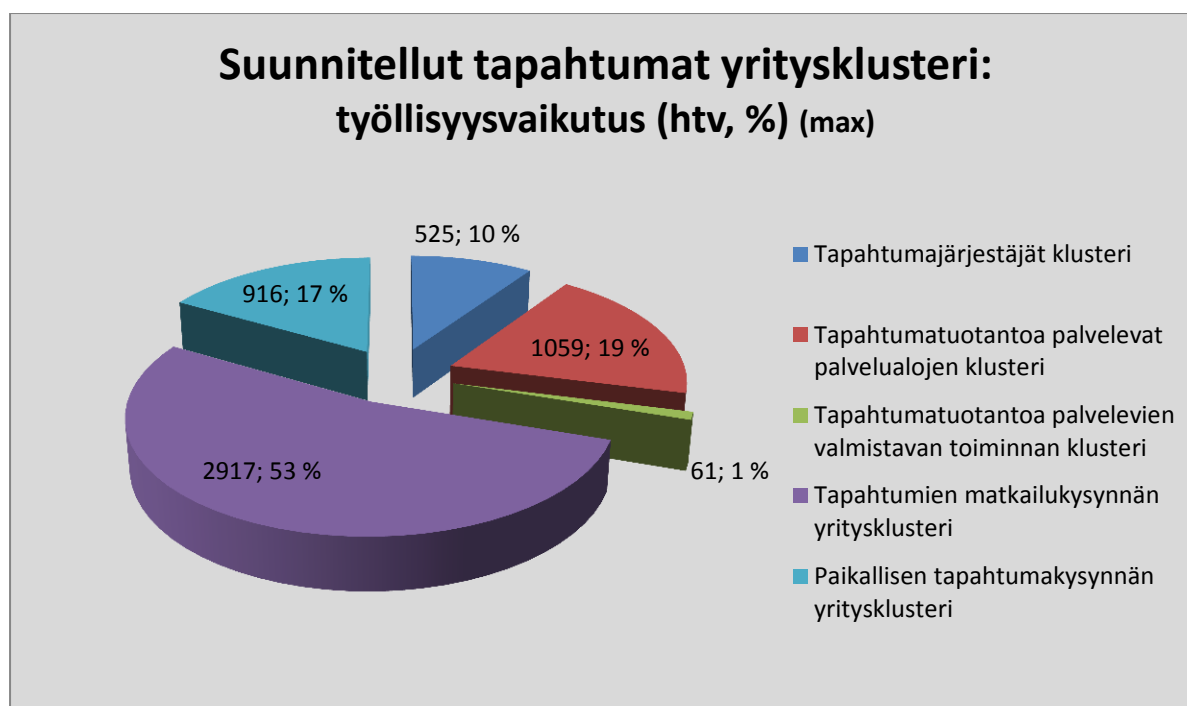
¹⁶ Suhteuttaminen vain teollisuuden on sikäli perusteltua, että tarkasteltaviin klustereihin sisältyy runsaasti palvelu- ja kuljetussektorin toimialoja. Toisaalta Tilastokeskuksen AlueOnline palvelun mukaan Pohjois-Pohjanmaa on selkeästi profiloitunut suurteollisuuden suuntaan: maakunnan teollisuuden jalostusarvon osuus koko Suomesta on noin 9 %, kun maakunnan väestöosuus on reilut 7 % ja samalla teollisuuden toimipaikkaosuus on merkittävästi alle maakunnan väestöosuuden.

jalostukseen, niin Kaikkien tapahtumien -klusterin maksimi liikevaihtoarvio oli tasoltaan lähes Metallien jalostuksen liikevaihdon luokkaa (95 %) vuonna 2012.

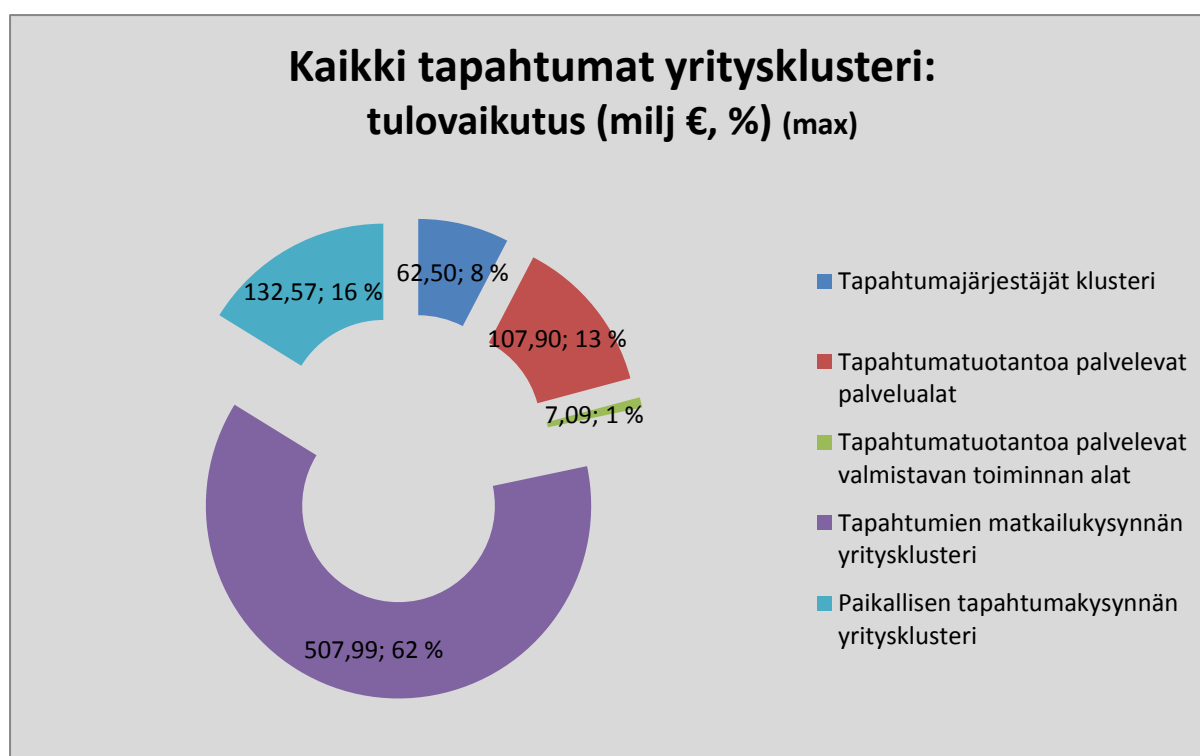
Kuviot 4–7 kuvaavat Kaikki tapahtumat- ja Suunnitellut tapahtumat -klusteriluokkien henkilöstö- ja liikevaihtoarvioiden jakaumaa spesifioimamme vaikutusklusteriluokkien suhteen: Tapahtumajärjestäjät klusteri, Tapahtumatuotantoa palvelevat palvelualat, Tapahtumatuotantoa palvelevat valmistavan toiminnan alat, Tapahtumien matkailukysynnän yritysklusteri ja Paikallisen tapahtumakysynnän yritysklusteri. Kolme ensin mainittua liittyvät tapahtumien tuottamiseen ja kaksi viimeistä vaikutusklusteria muuhun tapahtumiin liittyvään kysyntään eli vaikutukseen aloille, jotka eivät osallistu millään muotoa tapahtumien järjestämiseen.

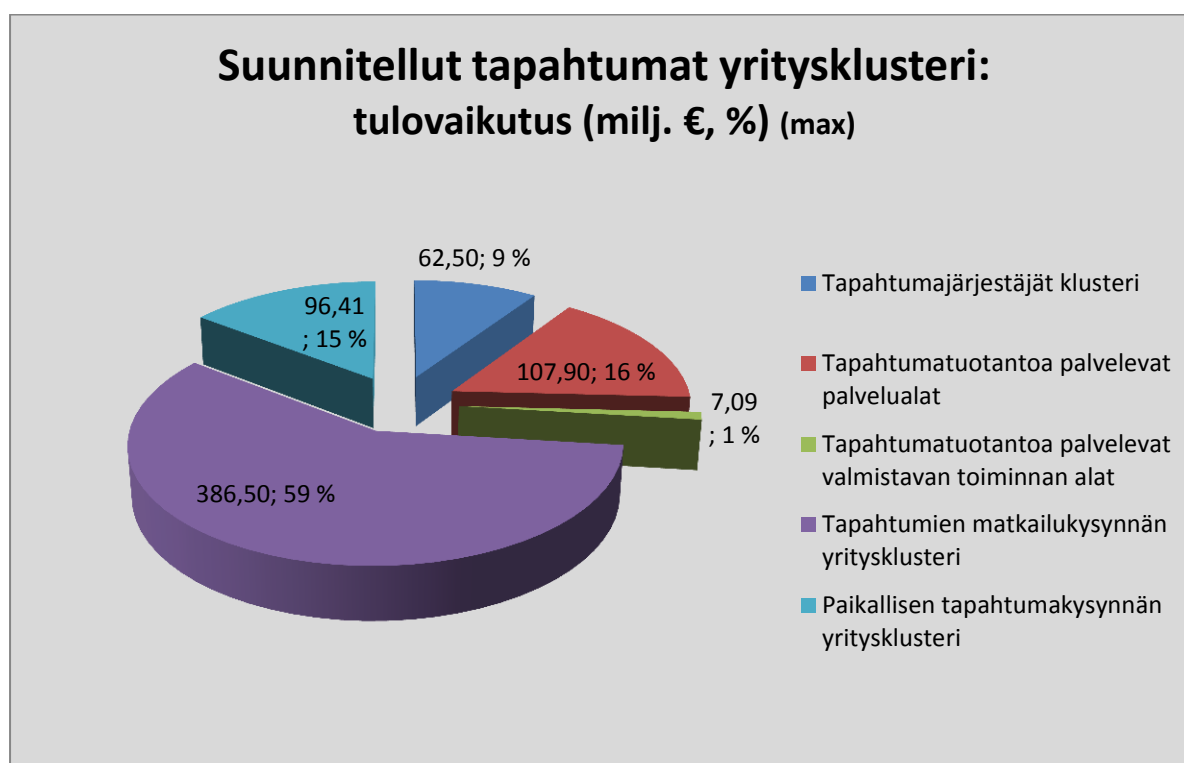
Kuvio 4. Kaikkien tapahtumien yritysklustereiden työllisyysvaikutusjakauma (htv, %) Pohjois-Pohjanmaalla, max arviot 2012.

Kuvio 5. Suunniteltujen tapahtumien yritysklustereiden työllisyysvaikutusjakauma (htv, %), Pohjois-Pohjanmaalla, max arviot 2012.

Kuvio 6. Kaikkien tapahtumien yritysklustereiden tulovaikutusjakauma (htv, %) Pohjois-Pohjanmaalla, max arviot 2012

Kuvio 7. Suunniteltujen tapahtumien yritysklustereiden työllisyysvaikutusjakauma (htv, %), Pohjois-Pohjanmaalla, max arviot 2012.

Kuvioista 4–7 näemme, että matkailukysynnästä syntyvällä yritystulolla ja -työllisyydellä on molemmissa tapahtumaklusteriluokissa merkittävin rooli. Tällä on erityisen suuri rooli tapahtumaklustereiden liikevaihdon näkökulmasta. Edelleen kuvioista voimme nähdä, että tapahtumatuotantoon liittyvien klustereiden työllisyysmerkitys koko tapahtumaklusterin työllisyysvaikutuksesta vaihtelee 25 %:sta 30 %:iin ja vastaavasti tulovaikutuksesta 22 %:sta 26 %:iin. Tapahtumatuotantoon liittyvät klusterit työllistivät yhteensä Pohjois-Pohjanmaalla 1 645 htv ja toivat liikevaihtoa 177,5 miljoonaa €. Suurin osa sekä työllisyysvaikutuksesta että tulovaikutuksesta syntyi tapahtumatuotantoa palvelevan palveluklusterin kautta. Tässä klusterissa on huomioitu myös niiden välillinen vaikutus Pohjois-Pohjanmaan aluetalouteen eli se, kuinka paljon klusterin yrityksen ostavat panoksia omaan toimintaansa Pohjois-Pohjanmaalla sijaitsevilta yrityksiltä. Itse Tapahtumajärjestäjät -klusterin suora työllisyysvaikutus oli 525 htv ja liikevaihtoa syntyi 62,5 miljoonaa euroa.

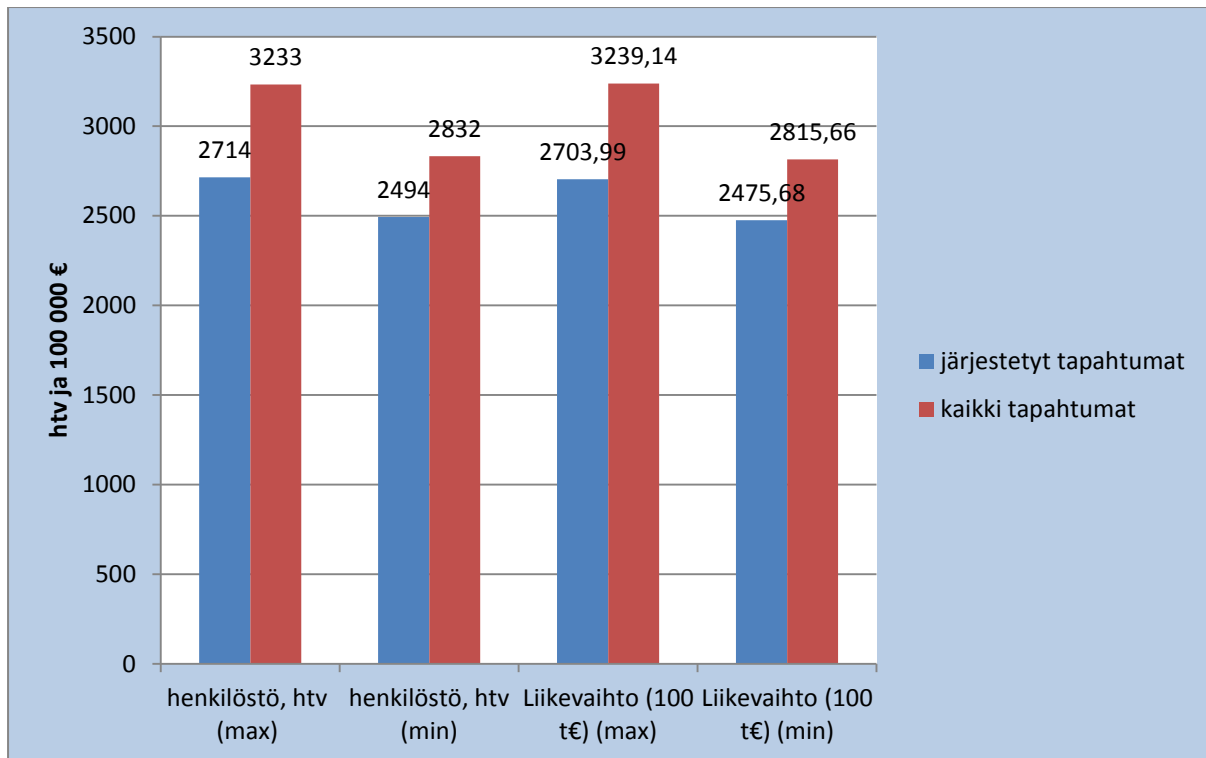
Jos tarkastelemme kysyntäperusteisia yritysklustereita yhdessä (tapahtumien matkailukysynnästä syntyvät yritystulo- ja työllisyysvaikutukset ja paikallisten ihmisten kysynnästä syntyvä yritystulo- ja työllisyysvaikutukset) niin kokonaistyöllisyysvaikutus oli

lähes 4 950 htv ja tulovaikutus lähes 500 milj. € Kaikkien tapahtumien -klusterissa maksimi-arvion mukaan Pohjois-Pohjanmaalla vuonna 2012. Tätä voidaan tulkita siten, että matkailijat ja paikalliset ihmiset ovat paljastaneet ”todelliset” mieltymyksenä alueen tapahtumiin osallistumalla niihin. Siten niin sanotun paljastetun preferenssin -menetelmään viitaten (tässä ei ole käytetty) em. vaikutuksia voidaan pitää eräänlaisena alueellisenä vetovoima-arvona tai alueen tapahtumiin liittyvänä imago-arvona¹⁷.

4.2.2. Satakunta

Kuviossa 8 on koko sen yritysklusterin tulo- ja työllisyysvaikutus Satakunnassa vuonna 2012, joka liittyy suunniteltuihin tapahtumiin tai kaikkiin tapahtumiin (tapahtumaklusterit). Kuviosta 8 nähdään, että maksimi-arvion mukaan tapahtumaklusteri työllisti noin 3 200 htv Satakunnan maakunnassa, kun tarkastellaan kaikkia tapahtumia ja noin 2 700 htv, kun tarkastellaan suunniteltuja eli järjestettyjä tapahtumia. Minimi- ja maksimi-arvioiden välillä ei ole suurta eroa kummassakaan tapahtumaklusteriluokassa ja erot luokkien välillä ovat vain noin vajaan 16 %:n luokkaa työllisyysvaikutusten osalta. Pieni ero johtunee siitä, että ”*Kaikki tapahtumat*” -luokassa on paljon ei-markkinalähtöisiä tai ilmaistoimintoja, jolloin mallimme huomioi lähinnä ”vain” liikkumiseen liittyviä välillisiä markkinaehtoisia toimintoja. Kuviosta 8 edelleen nähdään, että liikevaihtoa kaikkien tapahtumien klusterissa syntyi maksimi-arvion mukaan noin 325 miljoonaa euroa (huomaa kuvion mitta-asteikko) ja suunniteltujen tapahtumien klusterissa 270 milj.€.

¹⁷ Tässä yhteydessä on syytä muistaa tekemämme määritelmä ”Kaikille tapahtumille” eli ne sisältävät myös kaikki markkinattomat tapahtumakohteet (kuten vaikkapa omaehtoinen matka kalastamaan, luontokohteeseen, uimarannalle, museoon, kyläjuhlille jne.) ja että matkailu- ja paikalliskysyntä klustereissa sisältävät liikkumiseen liittyviä tulovirtoja yrityksille. Samalla on syytä muistaa, että tämän tutkimuksen tavoite-rajauksen mukaisesti (ei ole erillistutkimus mistään tietystä tapahtumasta) ei ole syytä yksilöidä näitä tapahtumia ja siten tässä ei ole käytetty ”revealed preferences” -menetelmää. Se vaatisi erillistutkimuksen.

Kuvio 8. Tapahtumaklusterien tulo- ja työllisyysvaikutus Satakunnassa, 2012

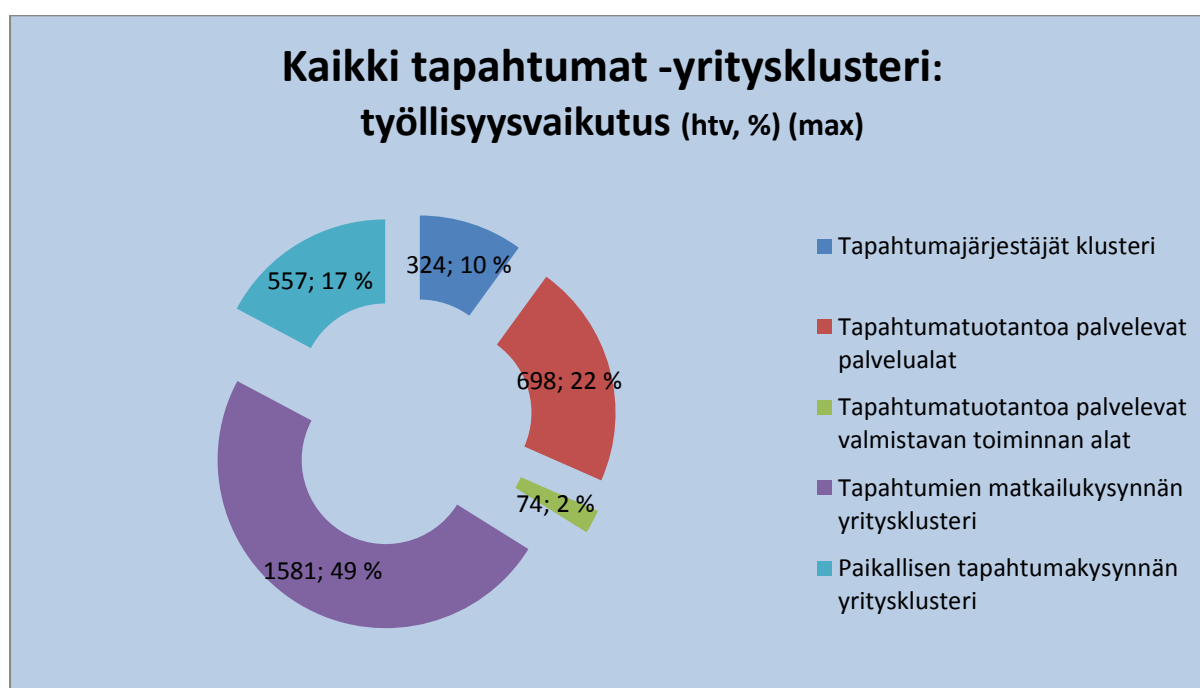
Suhteutettaessa kuviossa 8 esitettyjä arvioita Satakunnan teollisuuteen¹⁸, niin Kaikkien tapahtumien -klusteriluokassa maksimi henkilöstöosuusarvio on 17 % maakunnan teollisuuden henkilöstöstä, ja vastaavasti liikevaihto-osuus 4,4 %. Vastaavat luvut ”Suunniteltujen tapahtumien” -klusteriluokassa ovat 14 % ja 3,7 %. Kun vertaamme tapahtumaklustereiden työllisyys- ja liikevaihtoarvioita Satakunnassa tärkeällä teollisuuden alatoimialalla eli (toimialaluokitus TOL24 Metallien jalostus (23,5 % koko teollisuuden liikevaihdosta 2012) ja (TOL28) Muiden koneiden ja laitteiden valmistus¹⁹ (16 %), niin Kaikkien tapahtumien-/Suunniteltujen tapahtumien -klusterin työllisyysvaikutus on Metallien

¹⁸ Suhteuttaminen teollisuuden on sikäli perusteltua, että tarkasteltaviin klustereihin sisältyy runsaasti palvelu- ja kuljetussektorin toimialoja. Toisaalta Tilastokeskuksen AlueOnline palvelun mukaan Satakunta on selkeästi profiloitunut teollisuuden suuntaan: maakunnan teollisuuden jalostusarvon (6,4 %) ja teollisten toimipaikkojen osuus (6,2 %) koko Suomesta on lähes kaksinkertaiset verrattuna maakunnan vastaavaan väestöosuuteen. Jalostuksen työllistävyydellä (osuus maakunnan työllisestä työvoimasta) mitaten Satakunta on maakunnistamme kaikkein työllistävin (30 %).

¹⁹ Tähän kuuluu sellaisten koneiden ja laitteiden valmistus, jotka työstävät materiaaleja joko mekaanisesti tai lämpökäsittelynä tai suorittavat erilaisia toimintoja (kuten käsittely, ruiskutus, punnitus tai pakkaus), mukaan luettuna niiden voimaa tuottavat ja käyttävät mekaaniset komponentit sekä kaikki erikoisvalmisteiset osat. Tähän kuuluu kiinteiden ja siirrettävien tai kädessä pidettävien laitteiden valmistus siitä riippumatta, ovatko ne tarkoitettu teolliseen käyttöön, rakennusten rakentamiseen, maa- ja vesirakentamiseen, maatalouteen tai kotikäyttöön. Tähän kuuluu myös muiden, muualle luokittelemattomien erikoiskoneiden ja laitteiden valmistus riippumatta siitä, käytetäänkö niitä teollisuuden tuotantoprosessissa, esimerkiksi huvipuistojen välineistö, automaattisen keilaradan välineet jne.

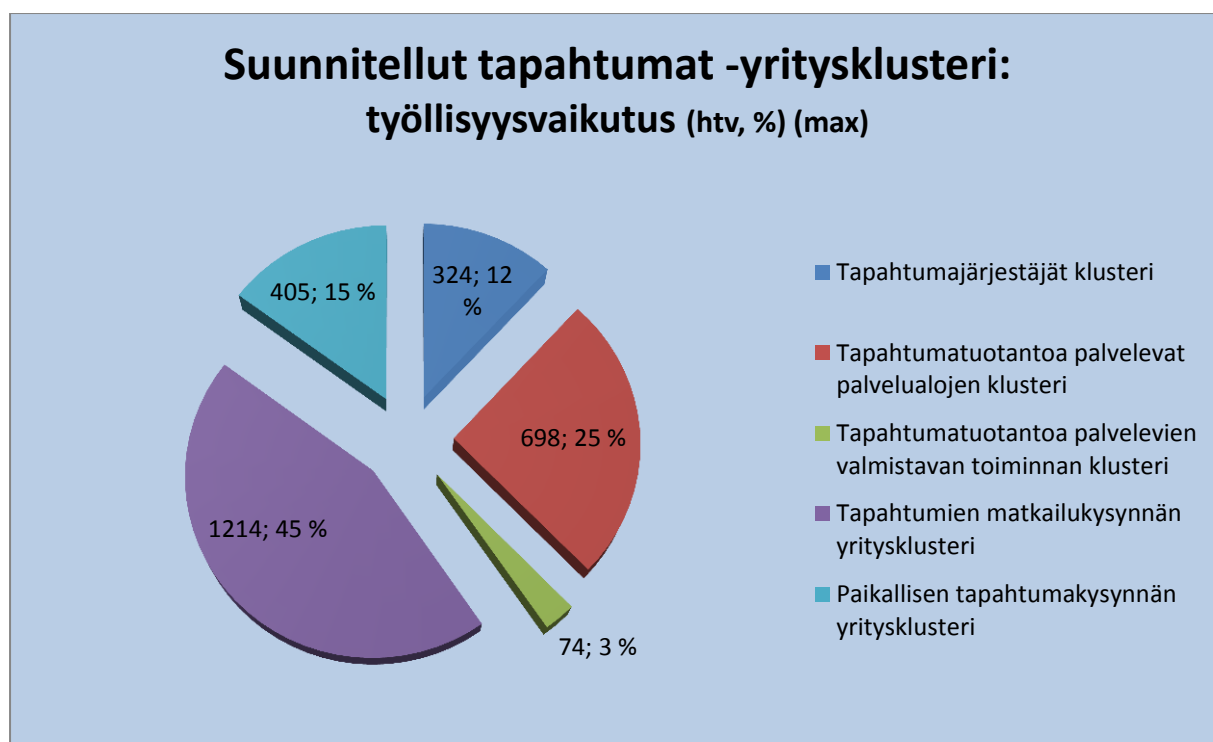
jalostukseen nähden 170 % / 143 %, mutta liikevaihtovaikutukset vain 19 % / 15 % kyseisten alojen vaikutuksista. Vastaavasti TOL28:aan verrattuna työllisyysvaikutukset ovat 105 % / 88 % ja liikevaihtovaikutus 28 % / 24 % vuonna 2012. Satakunnan osalta voidaan merkitystä arvioida myös sen suhteen, että Kaikkien tapahtumien -klusterin henkilöstövaikutus on 79 % yli Muiden kulkuneuvojen valmistus -toimialan (TOL30) eli käytännössä Satakunnan telakoiden henkilöstömäärän vuonna 2012, ja vastaavasti liikevaihto on 92 %²⁰.

Kuviot 9–12 kuvaavat Kaikki tapahtumat- ja Suunnitellut tapahtumat -klusteriluokkien henkilöstö- ja liikevaihtoarvioiden jakaumaa spesifioimamme vaikutusklusteriluokkien suhteen: Tapahtumajärjestäjät klusteri, Tapahtumatuotantoa palvelevat palvelualat, Tapahtumatuotantoa palvelevat valmistavan toiminnan alat, Tapahtumien matkailukysynnän yritysklusteri ja Paikallisen tapahtumakysynnän yritysklusteri. Kolme ensin mainittua liittyvät tapahtumien tuottamiseen ja kaksi viimeistä vaikutusklusteria muuhun tapahtumiin liittyvään kysyntään eli vaikutukseen aloille, jotka eivät osallistu millään muotoa tapahtumien järjestämiseen.

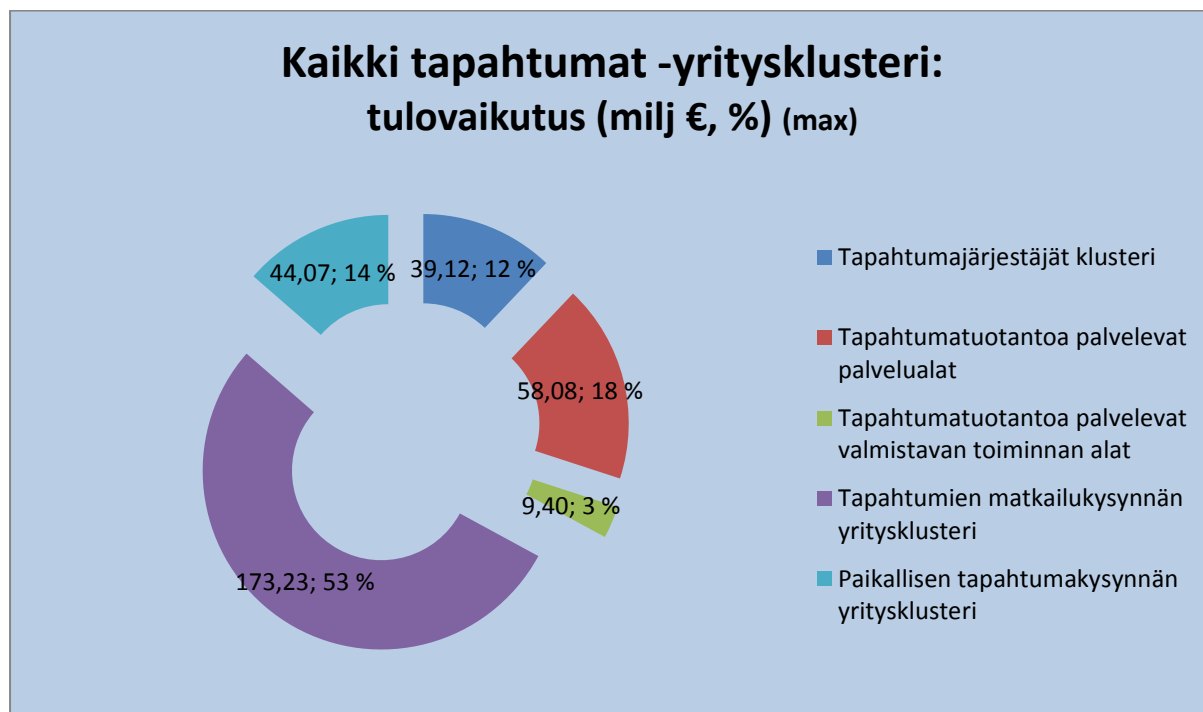

Kuvio 9. Kaikkien tapahtumien yritysklustereiden työllisyysvaikutusjakauma (htv, %) Satakunnassa, max arviot 2012.

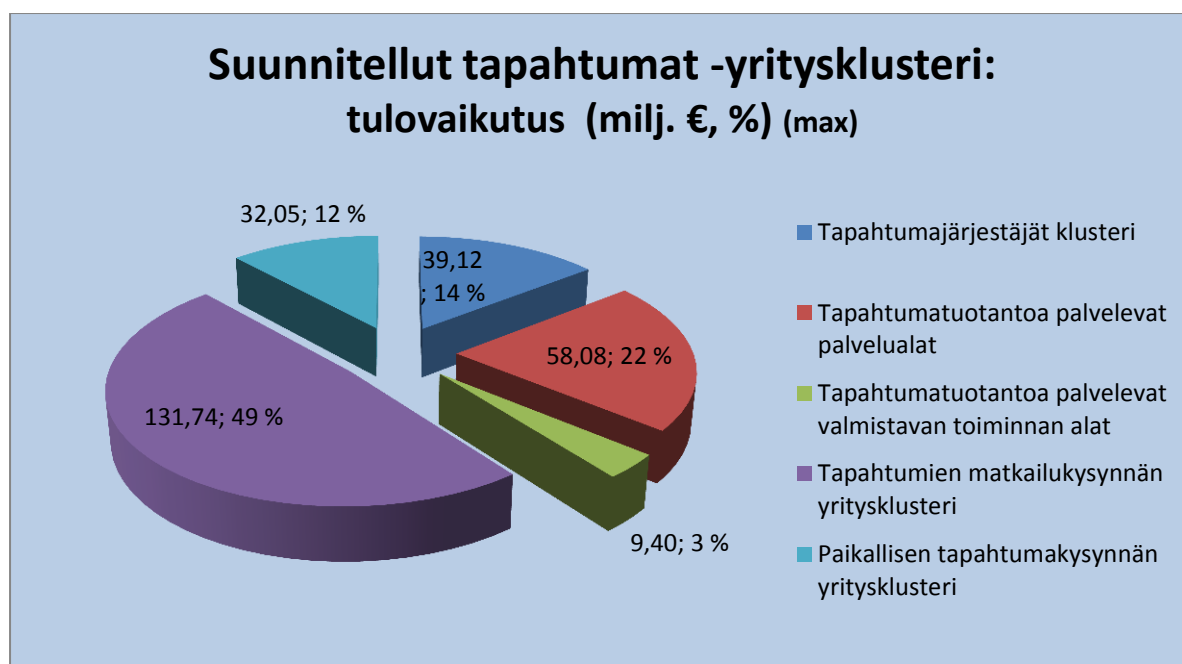
²⁰ Tässä vertailussa on huomattava, että telakoilla vuosittainen vaihtelu liikevaihdossa on huomattavaa riippuen tilaustilanteesta.

Kuvio 10. Suunniteltujen tapahtumien yritysklustereiden työllisyysvaikutusjakauma (htv, %), Satakunnassa max arviot 2012.

Kuvio 11. Kaikkien tapahtumien yritysklustereiden tulovaikutusjakauma (htv, %) Satakunnassa, max arviot 2012.

Kuvio 12. Suunniteltujen tapahtumien yritysklustereiden työllisyysvaikutusjakauma (htv, %), Satakunnassa max arviot 2012.

Kuvioista 9–12 näemme, että matkailukysynnästä syntyvällä yritystulolla ja -työllisyydellä on molemmissa tapahtumaklusteriluokissa merkittävin rooli. Edelleen kuvioista voimme nähdä, että tapahtumatuotantoon liittyvien klustereiden työllisyysmerkitys koko tapahtumaklusterin työllisyysvaikutuksesta vaihtelee 34 %:sta 40 %:iin ja vastaavasti tulovaikutuksesta 33 %:sta 39 %:iin kokonaisvaikutuksista. Tapahtumatuotantoon liittyvät klusterit työllistivät yhteensä Satakunnassa 1 100 htv ja toivat liikevaihtoa 107 miljoonaa €. Suurin osa sekä työllisyysvaikutuksesta että tulovaikutuksesta syntyi tapahtumatuotantoa palvelevan palveluklusterin kautta. Tässä klusterissa on huomioitu myös niiden välillinen vaikutus Satakunnan aluetalouteen eli se, kuinka paljon klusterin yrityksen ostavat panoksia omaan toimintaansa Satakunnassa sijaitsevilta yrityksiltä. Itse Tapahtumajärjestäjät -klusterin suora työllisyysvaikutus oli 324 htv ja liikevaihtoa syntyi 39,12 miljoonaa euroa.

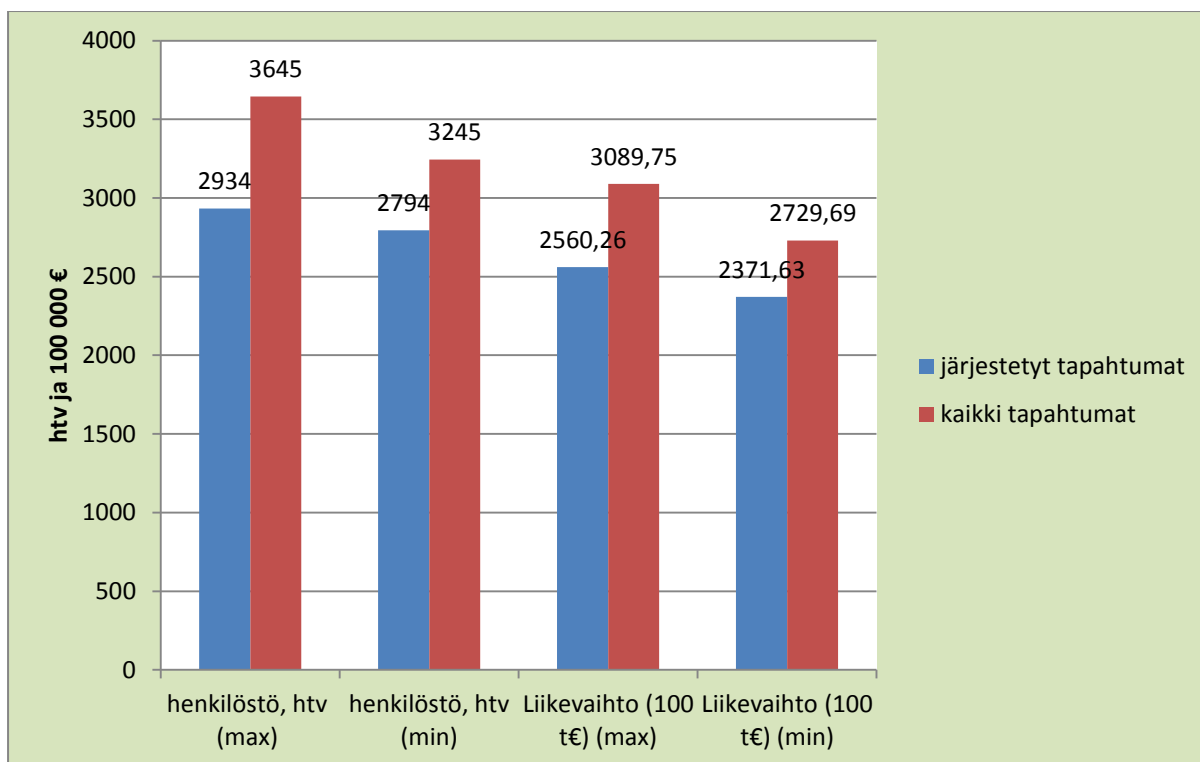
Jos tarkastelemme kysyntäperusteisia yritysklustereita yhdessä (tapahtumien matkailukysynnästä syntyvät yritystulo- ja työllisyysvaikutukset ja paikallisten ihmisten kysynnästä syntyvä yritystulo- ja työllisyysvaikutukset) niin kokonaistyöllisyysvaikutus oli lähes 2 140 htv ja tulovaikutus lähes 220 milj. € Kaikkien tapahtumien -klusterissa maksimi-arvion mukaan Satakunnassa vuonna 2012. Tätä voidaan tulkita siten, että matkailijat

ja paikalliset ihmiset ovat paljastaneet ”todelliset” mieltymyksenä alueen tapahtumiin osallistumalla niihin. Siten niin sanotun paljastetun preferenssin -menetelmään viitaten (tässä ei ole käytetty) em. vaikutuksia voidaan pitää eräänlaisena alueellisena vetovoima-arvona tai alueen tapahtumiin liittyvänä imago-arvona²¹.

4.2.3. Etelä-Pohjanmaa

Kuviossa 13 on koko sen yritysklusterin tulo- ja työllisyysvaikutus Etelä-Pohjanmaalla vuonna 2012, joka liittyy suunniteltuihin tapahtumiin tai kaikkiin tapahtumiin (tapahtumaklusterit). Kuvioista 13 nähdään, että maksimi-arvion mukaan tapahtumaklusteri työllisti noin 3 650 htv Etelä-Pohjanmaan maakunnassa, kun tarkastellaan kaikkia tapahtumia ja noin 2 950 htv, kun tarkastellaan suunniteltuja eli järjestettyjä tapahtumia. Minimi- ja maksimi-arvioiden välillä ei ole suurta eroa kummassakaan tapahtumaklusteriluokassa ja erot luokkien välillä ovat vain noin vajaan vajaat 20 %:n luokkaa molempien muuttujien osalta. Pieni ero johtunee siitä, että ”*Kaikki tapahtumat*” -klusteriluokassa on paljon ei-markkinallahoitoisia tai ilmaistoimintoja, jolloin mallimme huomioi lähinnä ”vain” liikkumiseen liittyviä välillisiä markkinaehtoisia toimintoja. Kuvioista 13 edelleen nähdään, että liikevaihtoa Kaikkien tapahtumien klusterissa syntyi maksimi-arvion mukaan noin 310 miljoonaa euroa (huomaa kuvion mitta-asteikko) ja suunniteltujen tapahtumien klusterissa 256 milj.€. Etelä-Pohjanmaan ja Satakunnan vaikutukset ovat vaikutustasoltaan melko samanlaisia (vrt. kuvat 8 ja 13), mutta liikevaihto- ja työllisyysvaikutusprofiilit ovat erilaisia: Satakunnassa syntyy enemmän tulovaikutuksia ja Etelä-Pohjanmaalla työllisyysvaikutuksia.

²¹ Tässä yhteydessä on syytä muistaa tekemämme määritelmä ”Kaikille tapahtumille” eli ne sisältävät myös kaikki markkinattomat tapahtumakohteet (kuten vaikkapa omaehtoinen matka kalastamaan, luontokohteeseen, uimarannalle, museoon, kyläjuhille jne) ja että matkailu- ja paikalliskysyntä klustereissa sisältävät liikkumiseen liittyviä tulovirtoja yrityksille. Samalla on syytä muistaa, että tämän tutkimuksen tavoitearajauksen mukaisesti (ei ole erillistutkimus mistään tietystä tapahtumasta) ei ole syytä yksilöidä näitä tapahtumia ja siten tässä ei ole käytetty ”revealed preferences”-menetelmää. Se vaatisi erillistutkimuksen.

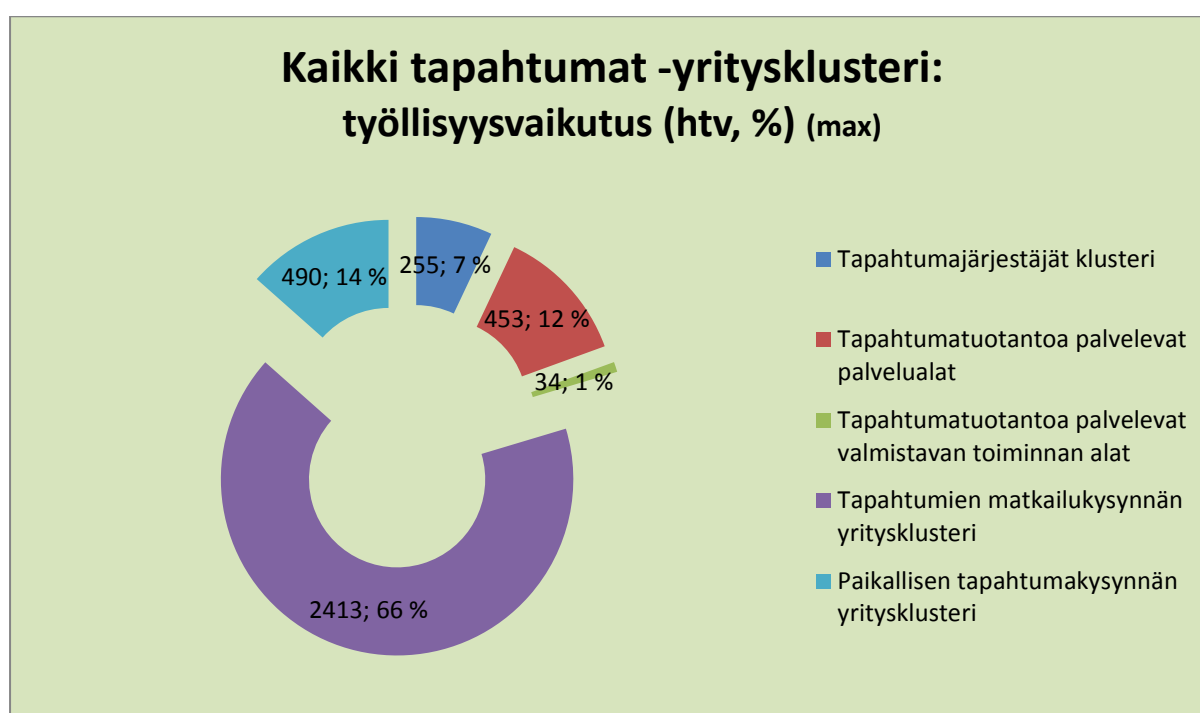

Kuvio 13. Tapahtumaklusterien tulo- ja työllisyysvaikutus Etelä-Pohjanmaalla, 2012.

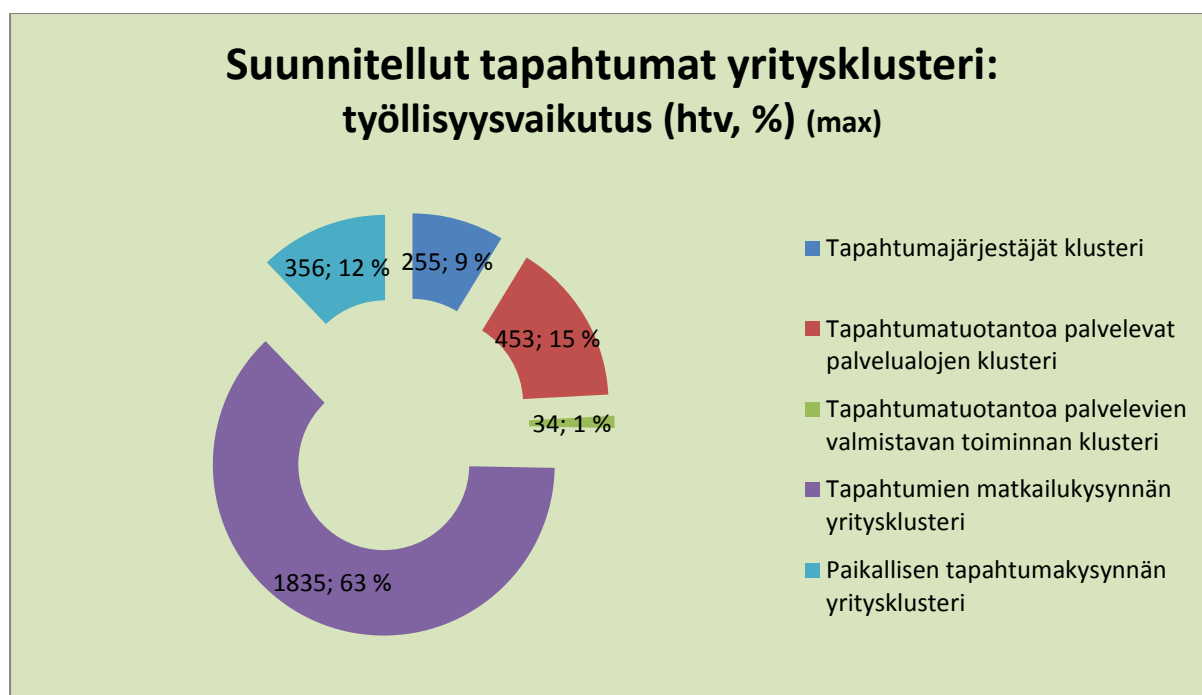
Suhteutettaessa kuviossa 13 esitettyjä arvioita Etelä-Pohjanmaan teollisuuteen²², niin *Kaikkien tapahtumien* -klusteriluokassa maksimi henkilöstöosuusarvio on 26 % (vrt. Satakunnassa 17 %) Etelä-Pohjanmaan maakunnan teollisuuden henkilöstöstä, ja vastaavasti liikevaihto-osuus 8,0 % (vrt. Satakunnassa 4,4 %). Vastaavat luvut ”*Suunniteltujen tapahtumien*” -klusteriluokassa ovat 21 % ja 6,6 %. Kun vertaamme tapahtumaklustereiden työllisyys- ja liikevaihtoarvioita Etelä-Pohjanmaalla tärkeällä teollisuuden alatoimialalla eli (toimialaluokitus TOL 10) Elintarvikkeiden valmistus (39 % koko teollisuuden liikevaihdosta 2012) ja (TOL25) Metallituotteiden (19 %), niin Kaikkien tapahtumien-/Suunniteltujen tapahtumien -klusterin työllisyysvaikutus on Elintarvikkeiden valmistukseen nähden 132 % / 106 %, mutta liikevaihtovaikutukset vain 20 % / 17 % kyseisten alojen vaikutuksista. Vastaavasti TOL25:een verrattuna työllisyysvaikutukset ovat 107 % / 86 % ja liikevaihtovaikutus 40 % / 34 % vuonna 2012.

²² Suhteuttaminen teollisuuden on sikäli perusteltua, että tarkasteltaviin klustereihin sisältyy runsaasti palvelu- ja kuljetussektorin toimialoja. Toisaalta Tilastokeskuksen AlueOnline-palvelun mukaan Etelä-Pohjanmaa on selkeästi profiloitunut teollisuuden osalta siten, että teollisuuden toiminnan toimipaikkoja on 7 % eli selvästi yli Etelä-Pohjan väestöosuuden (3,5 % Suomessa) ja teollisuustoiminnan henkilöstöosuus ja jalostuksen työlliset ylittävät verrokkina käytetyn väestöosuuden.

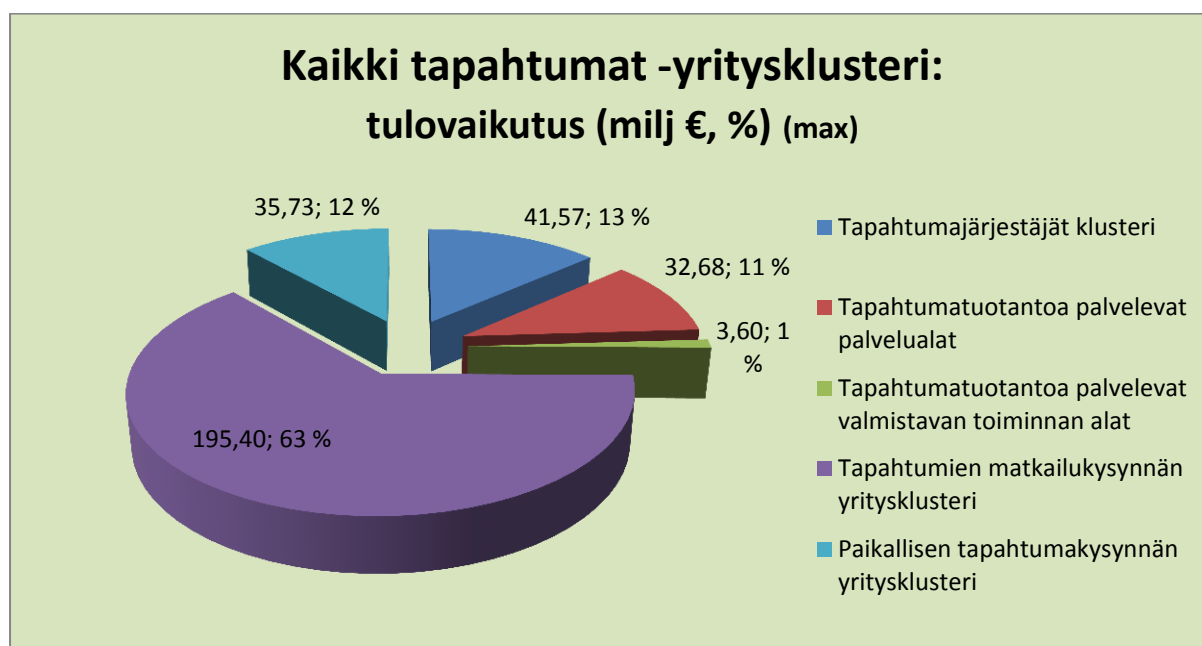
Kuviot 14–17 kuvaavat Kaikki tapahtumat- ja Suunnitellut tapahtumat -klusteriluokkien henkilöstö- ja liikevaihtoarvioiden jakaumaa spesifioimamme vaikutusklusteriluokkien suhteen: Tapahtumajärjestäjät klusteri, Tapahtumatuotantoa palvelevat palvelualat, Tapahtumatuotantoa palvelevat valmistavan toiminnan alat, Tapahtumien matkailukysynnän yritysklusteri ja Paikallisen tapahtumakysynnän yritysklusteri. Kolme ensin mainittua liittyvät tapahtumien tuottamiseen ja kaksi viimeistä vaikutusklusteria muuhun tapahtumiin liittyvään kysyntään eli vaikutukseen aloille, jotka eivät osallistu millään muotoa tapahtumien järjestämiseen.

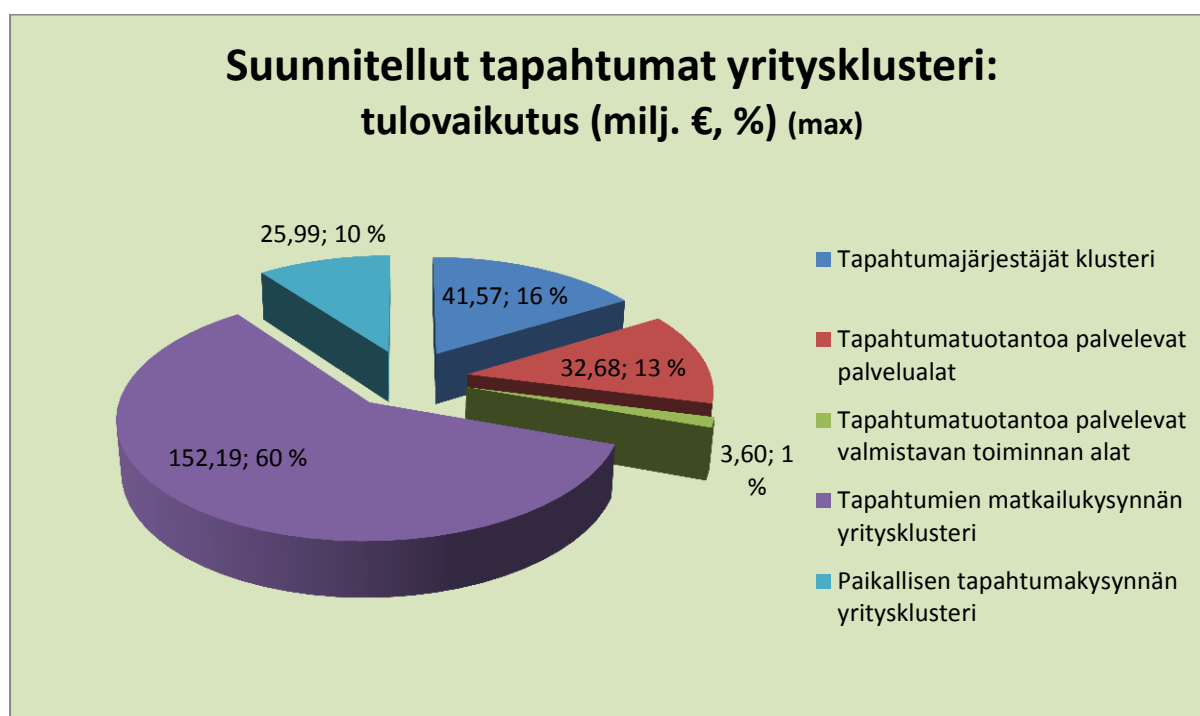
Kuvio 14. Kaikkien tapahtumien yritysklustereiden työllisyysvaikutusjakauma (htv, %) Etelä-Pohjanmaalla, max arviot 2012.

Kuvio 15. Suunniteltujen tapahtumien yritysklustereiden työllisyysvaikutusjakauma (htv, %), Etelä-Pohjanmaalla, max arviot 2012.

Kuvio 16. Kaikkien tapahtumien yritysklustereiden tulovaikutusjakauma (htv, %) Etelä-Pohjanmaalla, max arviot 2012.

Kuvio 17. Suunniteltujen tapahtumien yritysklustereiden työllisyysvaikutusjakauma (htv, %), Etelä-Pohjanmaalla, max arviot 2012.

Kuvioista 14–17 näemme, että matkailukysynnästä syntyvällä yritystulolla ja -työllisyydellä on molemmissa tapahtumaklusteriluokissa merkittävin rooli, erityisesti se sitä Kaikkien tapahtumien -klusterin työllisyysvaikutuksen osalta (66 % kokonaisvaikutuksesta). Edelleen kuvioista voimme nähdä, että tapahtumatuotantoon liittyvien klustereiden työllisyysmerkitys koko tapahtumaklusterin työllisyysvaikutuksesta vaihtelee 20 %:sta 25 %:iin ja vastaavasti tulovaikutuksesta 25 %:sta 30 %:iin kokonaisvaikutuksista. Tapahtumatuotantoon liittyvät klusterit työllistivät yhteensä Etelä-Pohjanmaalla 740 htv (vrt. 1 100 htv Satakunnassa) ja toivat liikevaihtoa 78 milj. € (vrt. 107 miljoonaa € Satakunnassa). Suurin osa työllisyysvaikutuksesta syntyi tapahtumatuotantoa palvelevan palveluklusterin kautta, mutta tulovaikutuksesta suurin vaikutus tuli Tapahtumajärjestäjät -klusterista. Tämä johtuu siitä, että Tapahtumajärjestäjät klusteriin on erikseen lisätty (kuten myös muiden alueiden osalta) sellaisten tapahtumien lipunmyyntitulot, joiden järjestäjä ei ole ollut yritys. Toisaalta Tapahtumatuotantoa palvelevien palvelualojen välillinen vaikutus (panoskäyttö Etelä-Pohjanmaalla tuotettuihin hyödykkeisiin) on vähäisempää kuin muissa tarkastelualueissa. Itse Tapahtumajärjestäjät -klusterin suora työllisyysvaikutus oli 255 htv ja liikevaihtoa syntyi 41,57 miljoonaa euroa.

Jos tarkastelemme kysyntäperusteisia yritysklustereita yhdessä (tapahtumien matkailukysynnästä syntyvät yritystulo- ja työllisyysvaikutukset ja paikallisten ihmisten kysynnästä syntyvä yritystulo- ja työllisyysvaikutukset) niin kokonaistyöllisyysvaikutus oli lähes 2 291 htv ja tulovaikutus hieman yli 230 milj. € Kaikkien tapahtumien -klusterissa maksimiarvion mukaan Etelä-Pohjanmaalla vuonna 2012. Tätä voidaan tulkita siten, että matkailijat ja paikalliset ihmiset ovat paljastaneet ”todelliset” mieltymyksenä alueen tapahtumiin osallistumalla niihin. Siten niin sanotun paljastetun preferenssin -menetelmään viitaten (tässä ei ole käytetty) em. vaikutuksia voidaan pitää eräänlaisena alueellisenä vetovoima-arvona tai alueen tapahtumiin liittyvänä imago-arvona²³.

4.3. Musiikkifestivaaliklusterin potentiaaliset talousvaikutukset alueittain

Tutkittaessa tarkasteltavien alueiden musiikkifestivaaleja mallin antamien tulosten tulkinta muuttuu täysin²⁴. Jos haluttaisiin tarkastella Oulun, Porin ja Seinäjoen taloudellisilta vaikutuksiltaan suurimpia musiikkifestivaaleja, niin edellä esitetyn mukaisesti pitäisi tehdä erillistutkimus. Tämä johtuu kahdesta perustavaa laatua olevasta seikasta:

- AIKAEPÄJATKUVUUS: jos arvioidaan tapahtumaa, joka kestää vain rajallisen ajan – musiikkifestivaalit tarkastelluilla paikkakunnilla ajoittuvat pääosin lyhyeen aikaperiodiin – niin toimialoittainen klusterivaikutus on ajan suhteen epäjatkuva. Festivaalien markkinavaikutukset näkyvät kyllä alueellisessa toimialoitteisissa tilastoissa, mutta musiikkifestivaalien vuositason erillisvaikutusta ei saada esille ilman erillistutkimusta.
- TOIMINTOEPÄJATKUVUUS²⁵: toimialoittaiset aineistot (käytetty tässä tutkimuksessa) mutta myös toimipaikka-aineistot eivät kykene erottelamaan erillisiä

²³ Tässä yhteydessä on syytä muistaa tekemämme määritelmä ”Kaikille tapahtumille” eli ne sisältävät myös kaikki markkinattomat tapahtumakohteet (kuten vaikkapa omaehtoinen matka kalastamaan, luontokohteeseen, uimarannalle, museoon, kyläjuhille jne.) ja että matkailu- ja paikalliskysyntä klustereissa sisältävät liikkumiseen liittyviä tulovirtoja yrityksille. Samalla on syytä muistaa, että tämän tutkimuksen tavoitearvauksen mukaisesti (ei ole erillistutkimus mistään tietystä tapahtumasta) ei ole syytä yksilöidä näitä tapahtumia ja siten tässä ei ole käytetty ”revealed preferences”-menetelmää. Se vaatisi erillistutkimuksen.

²⁴ Tämän tutkimushankkeen keskeisenä tarkoituksena oli kartoittaa se, millä edellytyksin olemassa olevista tilastoista hyväksikäyttäen voidaan rakentaa helposti päivitettävä ja luotettava tapahtuma- ja musiikkifestivaalivaikutusten arviointimalli. Keskeinen tulos on, että tällaista musiikkifestivaalimallia ei voida rakentaa ilman erillistutkimusta.

²⁵ Toimintoepäjatkuvuus koskee myös tapahtumien toimialoittaista arviointia (s.o. klusterianalyysi), mutta sen ratkaisemiseksi tässä tutkimuksessa erityisesti estimoituihin toimialojen tapahtuma- ja matkailutuoteosuudet. Tällainen tuotepainoestimointi sisältää aina epävarmuustekijöitä (tässä käytetty min-max -herkkyysanalyysiä,

tuotekohtaisia toimintoja tilastoyksikön sisällä. Ts. musiikkifestivaaleihin liittyen tilastoaineistosta suoraan ei voida havaita, mitkä toiminnot liittyvät musiikkifestivaalitoimintaan.

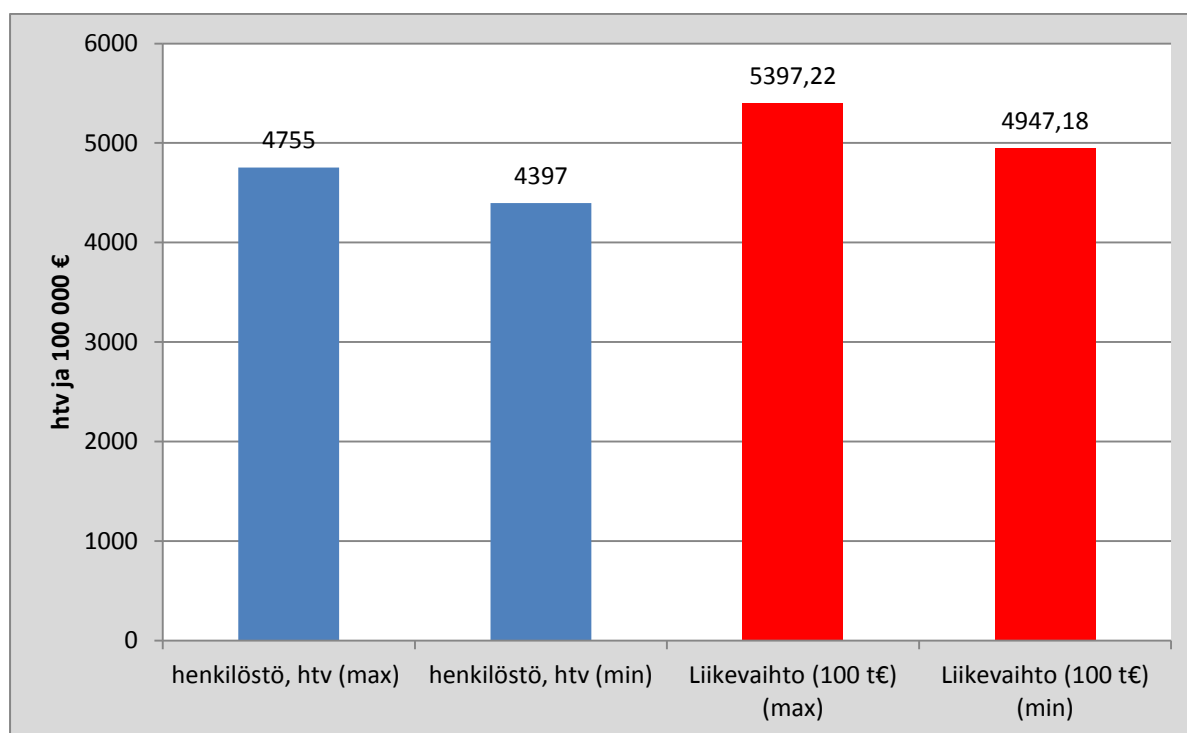
Tämän lisäksi saatavilla olevat aineistot eivät sovellu sinällään toimialojen välisen taloudellisten suhteiden kuvaamiseen, joka on oleellista klusterianalyysissä. Tässä tutkimuksessa näitä toimialojen välisiä rakenteita ja tuotos-panos -virtoja on analysoitu alueellisella panos-tuotomallilla ja aiemmin tehdyillä alueellisilla matkailututkimuksilla (ks. taulukko 4). Niiden avulla ei voida kuitenkaan kuvata jonkin toimialan sisäisiä, funktionaalisia toimintoja, kuten nimenomaisesti musiikkifestivaalitoimintaan liittyvää toimintoa. Tapahtumien suhteen on erilainen tilanne, koska määrittelimme ne ajan ja toimintojen suhteen jatkuviksi. Kaiken kaikkiaan tiettyjen toimintojen (musiikkifestivaalien) alue- tai kansantaloudellista vaikutusta ei voida tutkia ilman, että festivaalien vaikutukset tutkitaan erillistutkimuksena.

Edellisestä huolimatta käytetyllä mallilla voidaan kuvata musiikkifestivaaleihin *liittyvien klusteroituneiden toimialojen* potentiaalista vaikutusta aluetalouteen. Käytännössä potentiaalisuus tarkoittaa, että mallin arviot kuvaavat vaikutuksia, jotka liittyvät musiikkifestivaaleihin liittyviin toimialoihin. Musiikkifestivaalituotannon eroja suhteessa tapahtumatuotantoon on käytännössä eritelty erillisen klusterianalyysin avulla. Tuloksia on siis tulkittava esimerkiksi niin, että jos musiikkifestivaaleja järjestettäisiin ympärivuoden ja jos toiminnallisesti niillä olisi pääosin samantyyppinen vaikutus eri toimialoihin kuin tapahtumaklusterissa, niin vaikutukset olisivat luvuissa 4.3.1–4.3.2 kaltaisia.

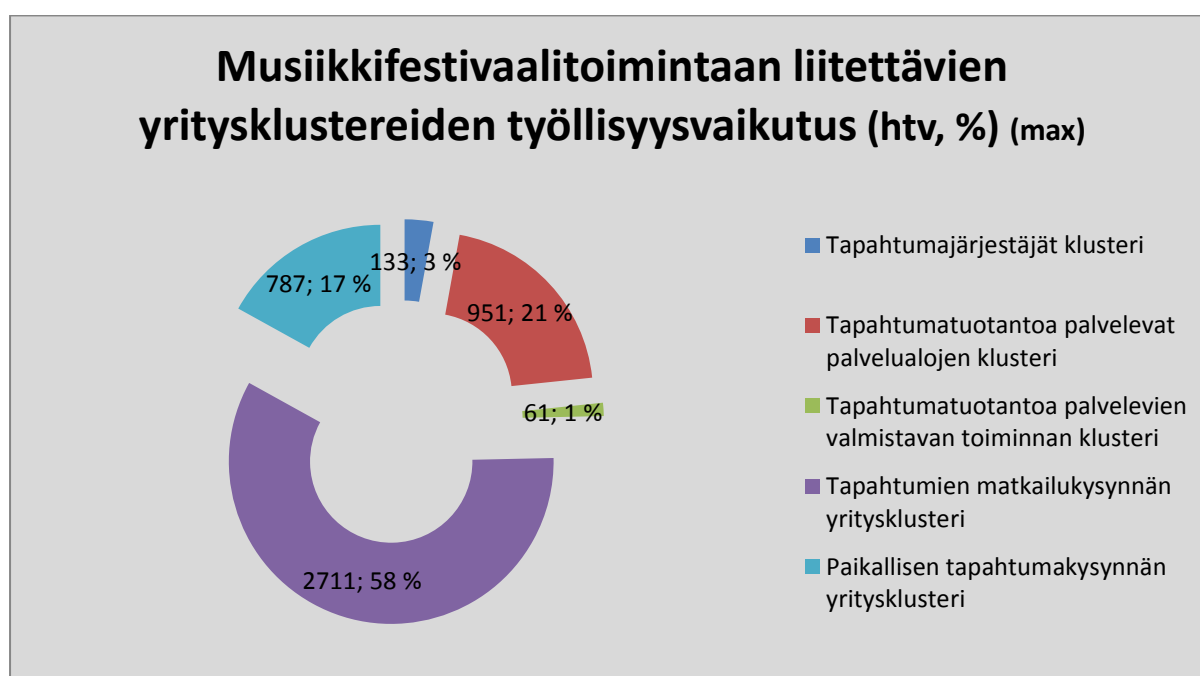
4.3.1. Pohjois-Pohjanmaa ja musiikkiklusterin potentiaalinen vaikutus

Edellä esitetyt tulkinnalliset varaukset huomioiden musiikkifestivaalitoiminnan kokonaisaluevaikutuspotentiaalia voidaan kuvata Pohjois-Pohjanmaalle kuvion 18 avulla. Potentiaalinen henkilöstövaikutus on 4 750 – 4 400 henkilötyövuotta ja 540–495 miljoonaa euroa. Ero tapahtumien vaikutuksiin on merkittävä (ks. kuvio 3) siitäkin huolimatta, että tässä kuvataan potentiaalia.

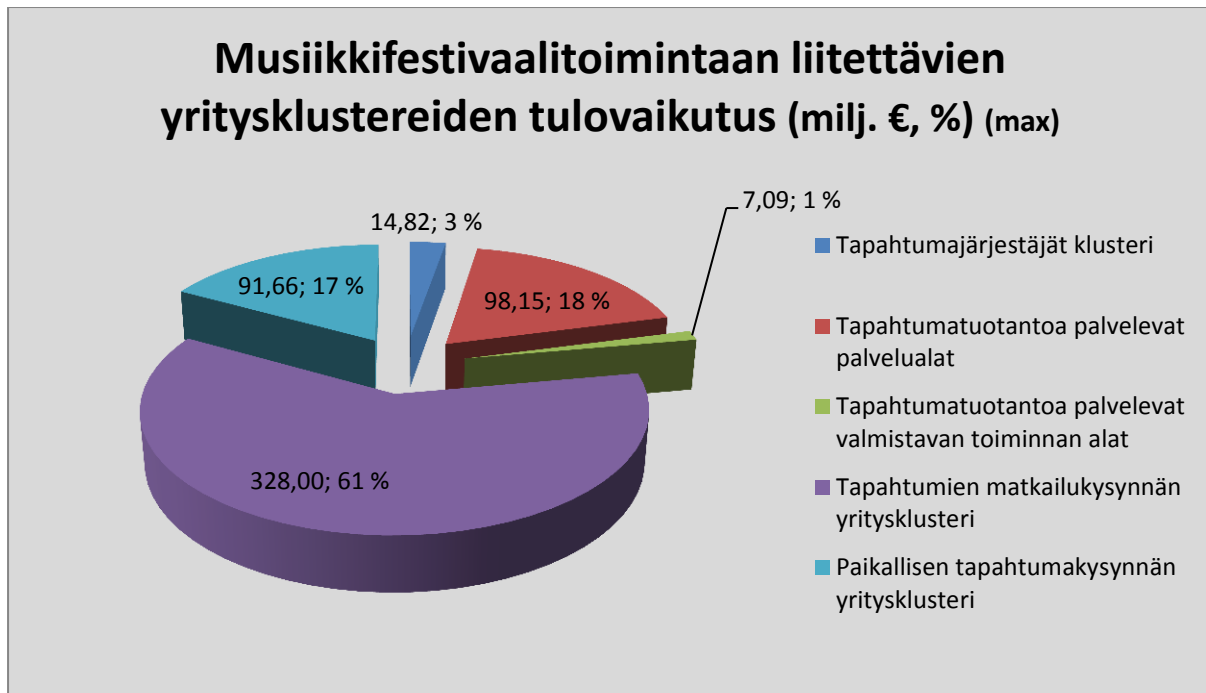
alueellisten panos-tuotomallien rakennekuvauksia, sekä alueellisten, numeeristen matkailututkimusten tarjoamaa informaatiota), mutta toimintorajoitteen sisällyttäminen analyysiin vaatisi erillistutkimuksen.

Kuvio 18. Musiikkifestivaalitoimintaan liitettävien klustereiden tulo- ja työllisyysvaikutus Pohjois-Pohjanmaalla, 2012.

Kuvio 19. Musiikkifestivaalitoimintaan liitettävien yritysklustereiden työllisyysvaikutusjakauma (htv, %), Pohjois-Pohjanmaalla, max arviot 2012.

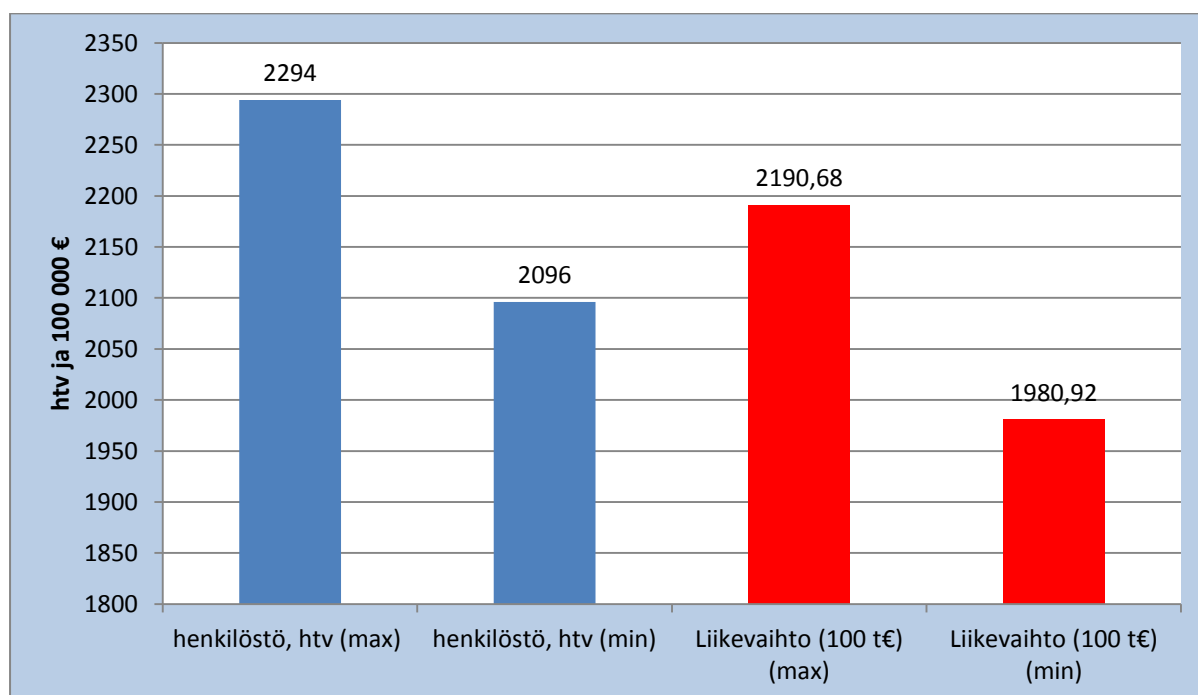
Kuvio 20. Musiikkifestivaalitoimintaan liitettävien yritysklustereiden tulojakauma (htv, %), Pohjois-Pohjanmaalla, max arviot 2012.

Musiikkifestivaalien jakaumakuviot (19 ja 20) eri klustereiden suhteen ovat hyvin samankaltaiset kuin tapahtumaklusterin suunniteltujen klustereiden (kuvio 5 ja 7) osalta Pohjois-Pohjanmaalla. Kuvioiden tuloksia kaikkien vaikutusklustereiden suhteen on syytä vertailla vain suunniteltujen tapahtumien suhteen. Selkein ero syntyy siitä (vrt. kuvioita 5 ja 19 sekä 7 ja 20), että tapahtumajärjestäjät klusterin suhteellinen osuus sekä työllisyysvaikutuksen että tulovaikutuksen osalta putoaa musiikkiklusterin tapauksessa tapahtumaklusterin noin 10 %:sta 3 %:iin. Käytännössä tämä vähennys johtuu siitä, että musiikkiklusterin tapauksessa verrattuna tapahtumiin yleisesti, on vähennetty urheilu-, virkistys- ja huvitoiminta liittyvät tapahtumien järjestäminen. Tapahtumajärjestäjien klusterin sisällä tarkasteltujen ei-yritysmuotoisten festivaalijärjestäjien²⁶ suora lipputulovaikutus kasvaa kuitenkin 1,3 %:iin, kun se Kaikkien tapahtumien -tapauksessa oli vain 0,3 %.

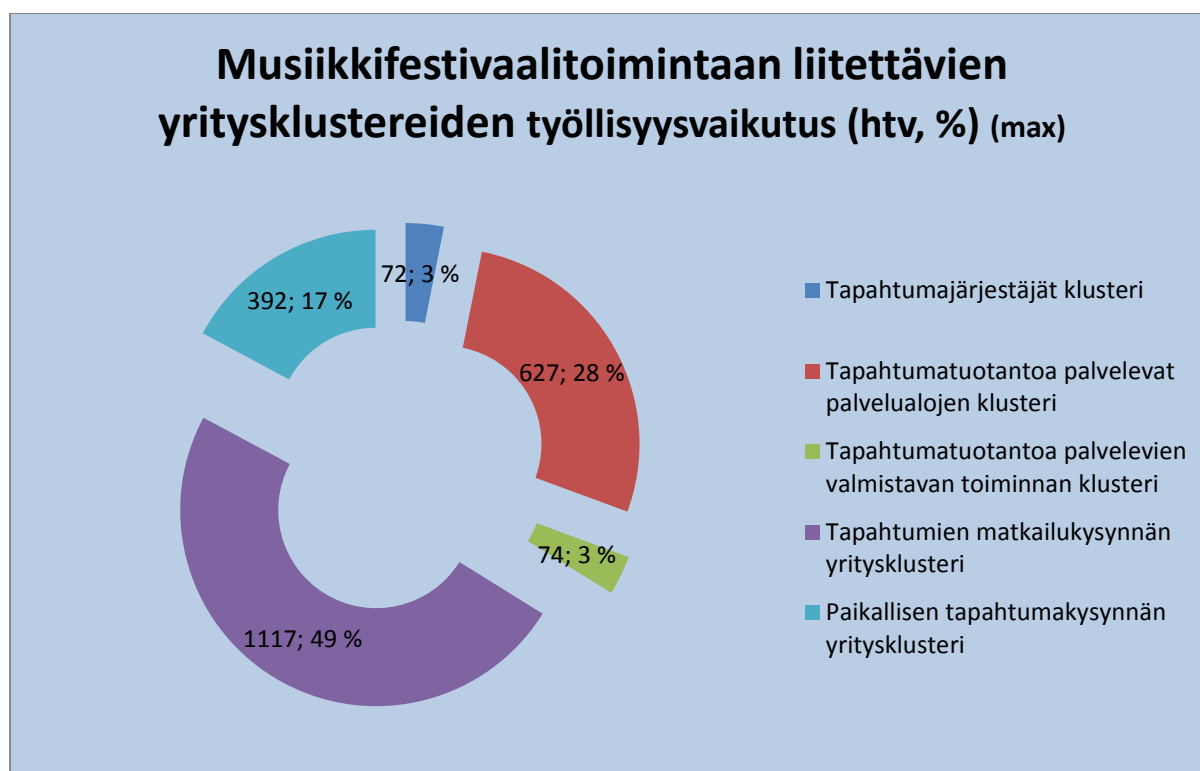
²⁶ Yritysmuotoisten järjestäjien tulo- ja työllisyysvaikutus näkyy suoraan aineistossa, mutta sen suuruutta ei voida erikseen arvioida. Esimerkiksi Pohjois-Pohjanmaan tapauksessa erikseen lisätyssä lipputulo-osuudessa ovat Oulun Musiikkijuhlat ja Oulunsalo soi.

4.3.2. Satakunta

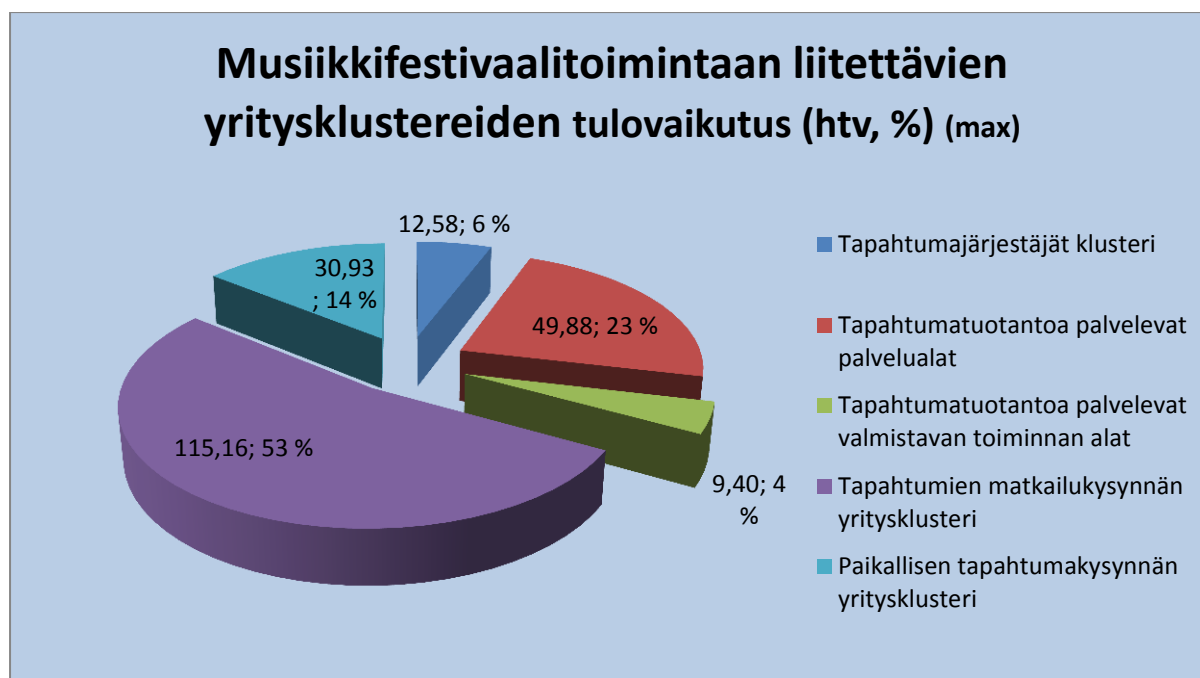
Edellä esitetyt tulkinalliset varaukset huomioiden musiikkifestivaalitoiminnan kokonaisaluevaikutuspotentiaalia voidaan kuvata Satakunnassa kuvion 21 avulla. Potentiaalinen henkilöstövaikutus on 2 300 – 2 100 henkilötyövuotta ja 220–200 miljoonaa euroa. Ero tapahtumien vaikutuksiin ei ole kovin merkittävä. Tapahtumien osalta maksimaaliset työllisyysvaikutukset ovat kuviossa 8 vain 300 htv korkeammat ja liikevaihdon osalta 50 miljoonaa euroa. Tämä saattaa osaltaan heijastaa sitä, että Satakunnassa musiikkitapahtumien suhteellinen merkitys tapahtumien joukossa on suuri. Kuviot sinällään eivät kuitenkaan tätä olettaa ”todista”.

Kuvio 21. Musiikkifestivaalitoimintaan liitettävien klustereiden tulo- ja työllisyysvaikutus Satakunnassa, 2012.

Kuvio 22. Musiikkifestivaalitoimintaan liitettävien yritysklustereiden työllisyysvaikutusjakauma (htv, %), Satakunnassa, max arviot 2012.

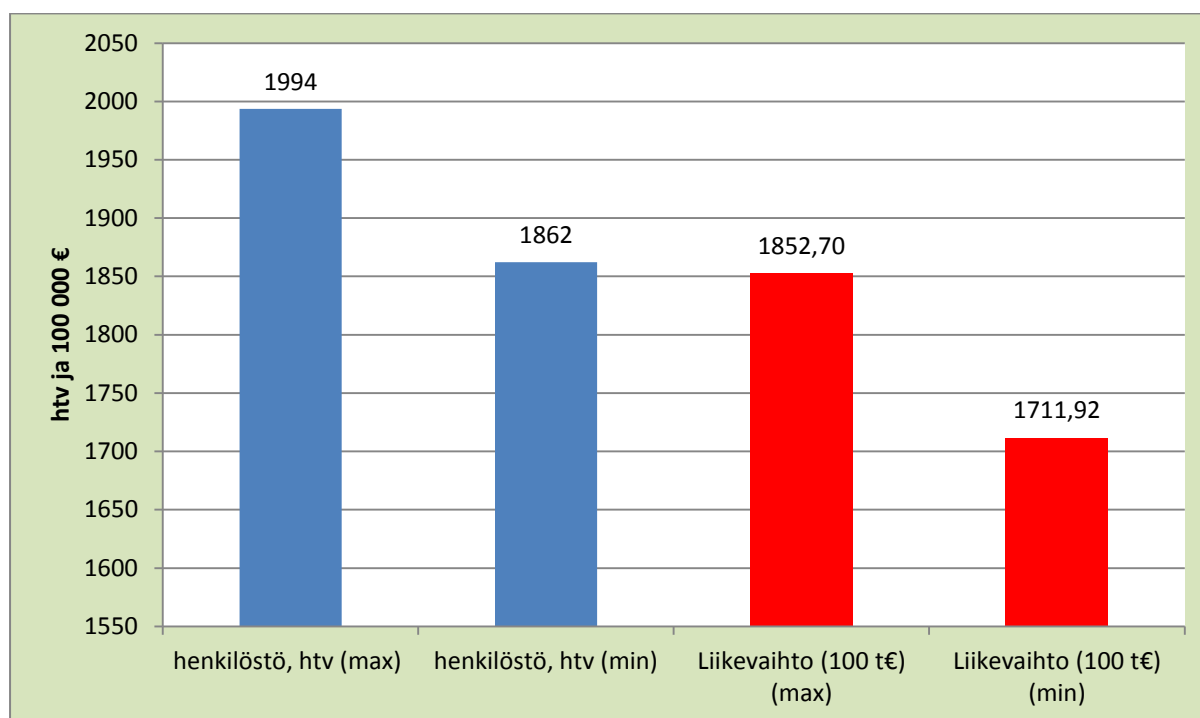

Kuvio 23. Musiikkifestivaalitoimintaan liitettävien yritysklustereiden tulojakauma (htv, %), Satakunnassa, max arviot 2012.

Käytännössä vähennys Tapahtuma järjestäjien klusterin tapauksessa johtuu siitä, että musiikkiklusterin tapauksessa verrattuna tapahtumiin yleisesti, on vähennetty urheilu-, virkistys- ja huvitoiminta liittyvät tapahtumien järjestäminen. Tapahtumajärjestäjien klusterin sisällä tarkasteltujen ei-yritysmuotoisten festivaalijärjestäjien²⁷ suora lipputulovaikutus kasvaa kuitenkin 27 %:iin, kun se Kaikkien tapahtumien tapauksessa oli vain 9 %.

4.3.3. Etelä-Pohjanmaa

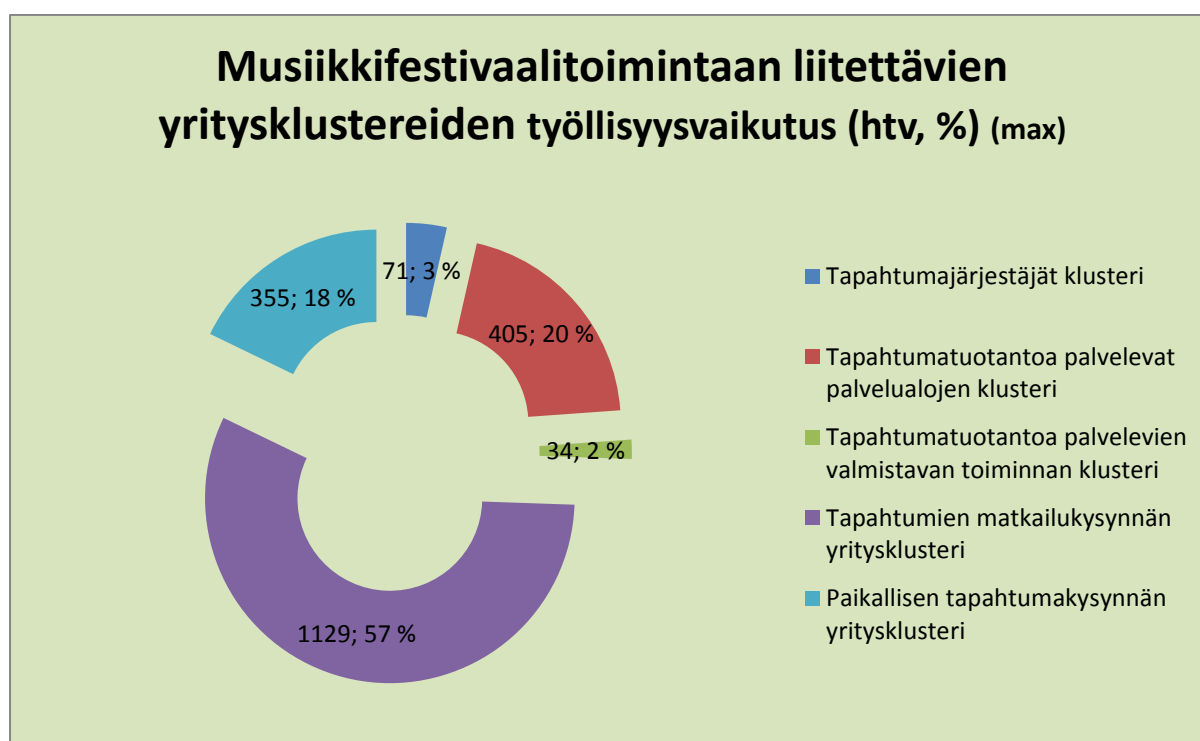
Edellä esitetyt tulkinnalliset varaukset huomioiden musiikkifestivaalitoiminnan kokonaisaluevaikutuspotentiaalia voidaan kuvata Etelä-Pohjanmaalla kuvion 24 avulla. Potentiaalinen henkilöstövaikutus on 2 000 – 1 850 henkilötyövuotta ja 185–170 miljoonaa euroa. Etelä-Pohjanmaan tapauksessa verrattaessa suunniteltuja tapahtumatuotantoklusterin vaikutuksia musiikkiklusteripotentiaalin vaikutuksiin (kuvio 13) ero on merkittävä.

Kuvio 24. Musiikkifestivaalitoimintaan liitettävien klustereiden tulo- ja työllisyysvaikutus Satakunnassa, 2012.

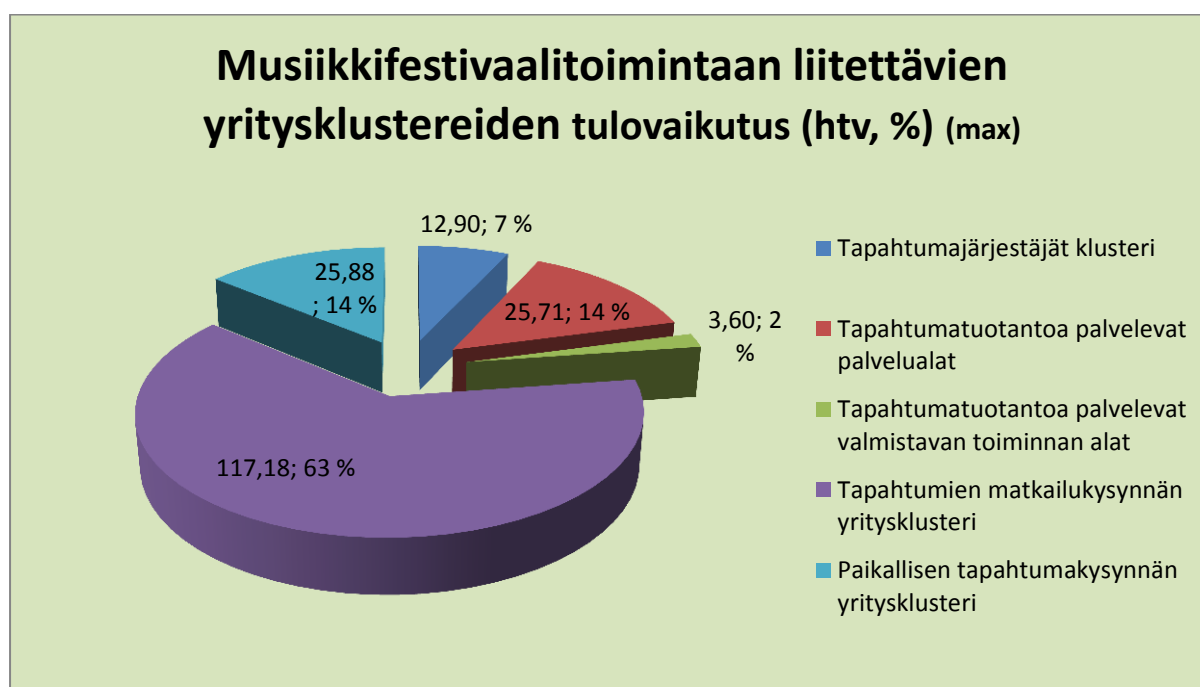
²⁷ Yritysmuotoisten järjestäjien tulo- ja työllisyysvaikutus näkyy suoraan aineistossa, mutta sen suuruutta ei voida erikseen arvioida. Esimerkiksi Satakunnan erikseen lisätyssä lipputulo-osuudessa on Pori Jazz.

Työllisyys- ja tulojakaumamuutokset (vrt kuviot 15 ja 17 sekä 25 ja 26) ovat Etelä-Pohjanmaan osalta hyvin samankaltainen kuin Satakunnassa ja Pohjois-Pohjanmaalla. Käytännössä vähennys Tapahtuma järjestäjien klusterin tapauksessa johtuu siitä, että musiikkiklusterin tapauksessa verrattuna tapahtumiin yleisesti, on vähennetty urheilu-, virkistys- ja huvitoiminta liittyvät tapahtumien järjestäminen. Tapahtumajärjestäjien klusterin sisällä tarkasteltujen ei-yritysmuotoisten festivaalijärjestäjien²⁸ suora lipputulovaikutus kasvaa kuitenkin 22 %:iin, kun se Kaikkien tapahtumien tapauksessa oli vain 7 %.

Kuvio 25. Musiikkifestivaalitoimintaan liitettävien yritysklustereiden työllisyysvaikutusjakauma (htv, %), Etelä-Pohjanmaalla, max arviot 2012.

²⁸ Yritysmuotoisten järjestäjien tulo- ja työllisyysvaikutus näkyy suoraan aineistossa, mutta sen suuruutta ei voida erikseen arvioida. Esimerkiksi Etelä-Pohjanmaan tapauksessa erikseen lisätyssä lipputulo-osuudessa ovat Ilmajoen Musiikkijuhlat, Nummirock ja Provinssirock.

Kuvio 26. Musiikkifestivaalitoimintaan liitettävien yritysklustereiden tulojakauma (htv, %), Etelä-Pohjanmaalla, max arviot 2012.

4.4. Tapahtumien merkitys aluetaloudessa

Edellä luvuissa 4.2 ja 4.3 kuvattiin kehitetyllä laskennallisella aluevaikutusmallilla laskettuja suoria ja välillisiä tapahtumien klusterivaikutuksia alueen yritystoiminnassa (työllisyys ja tulot) sekä potentiaalisia musiikkifestivaaleihin liittyvien klustereiden vaikutuksia. Tapahtumien osalta vaikutusten mittakaavaa tai merkitystä arvioitiin suhteessa alueiden teolliseen elinkeinorakenteeseen. Päähuomiona oli se, että tapahtumaklusterin työllisyysvaikutukset olivat merkittävästi suuremmat kuin suhteelliset tulovaikutukset.

Seuraavassa tarkastellaan tapahtumaklusterin merkitystä aluetalouksissa hieman monipuolisemmin ja vertaillen alueita (Etelä-Pohjanmaa, Pohjois-Pohjanmaa ja Satakunta) keskenään. Taulukossa 5 on kuvattu tunnusluvuin tapahtumaklusterin (kaikki tapahtumat) työllistävyyttä eri vaikutusklustereissa (3 ensimmäistä riviä), työn tuottavuutta tapahtumien tarjontaklusterissa ja yritysten keskikokoa tapahtumien tarjontaklusterissa.

Taulukon 5 ensimmäiseltä riviltä nähdään, että Etelä-Pohjanmaalla kaikkien tapahtumavaikutusklasterien työllistävyys on suurin. Yksi markkinoilla saavutettu liikevaihtomiljoona tapahtumaklusterissa merkitsee lähes 12 henkilötyövuotta. Satakunnassa tämä liikevaihdon työllisyyskerroin on 10 ja Pohjois-Pohjanmaalla 8,2. Tapahtumien tarjontaklusterissa (Tapahtumien järjestäjät, Tapahtumien tuotantoon osallistuvat palveluklusteri ja valmistavien alojen klusterit) alueellinen työllistävyysprofiili on samankaltainen kuin kaikkien klustereiden osalta, mutta Pohjois-Pohjanmaan ja Satakunnan työllistävyys lisääntyy ja Etelä-Pohjanmaan marginaalisesti heikkenee. Tämä heijastaa Pohjois-Pohjanmaan ja Satakunnan aluetalouksien elinkeinorakenteen monipuolisuutta sen suhteen, että tapahtumatuotantoa palvelevat sektorit voivat ostaa panoksia kotimaakunnistaan.

Taulukko 5. Tapahtumaklusterin työllistävyys, työntuottavuus ja keskikoko eri klusterityypeissä ja eri alueilla.

Tapahtumaklusteri (kaikki tapahtumat)			
Muuttuja	Pohjois-Pohjanmaa	Satakunta	Etelä-Pohjanmaa
Työllistävyys (kaikki klusterit) (htv/milj.€)	8,2	10,0	11,8
Työllistävyys (tapahtumien tarjontaklusterissa)¹ klusterit) (htv/milj.€)	9,3	10,6	11,4
Työllistävyys (tapahtumien järjestäjäklusterissa)² klusterit) (htv/milj.€)	8,4	8,3	6,1
Työn tuottavuus tapahtumien tarjontaklusterissa¹ (1000 €/htv)	122,2	100,2	84,8
Keskikoko (htv/toimipaikat)³ (tapahtumien tarjontaklusterissa)¹	1,25	1,20	1,05

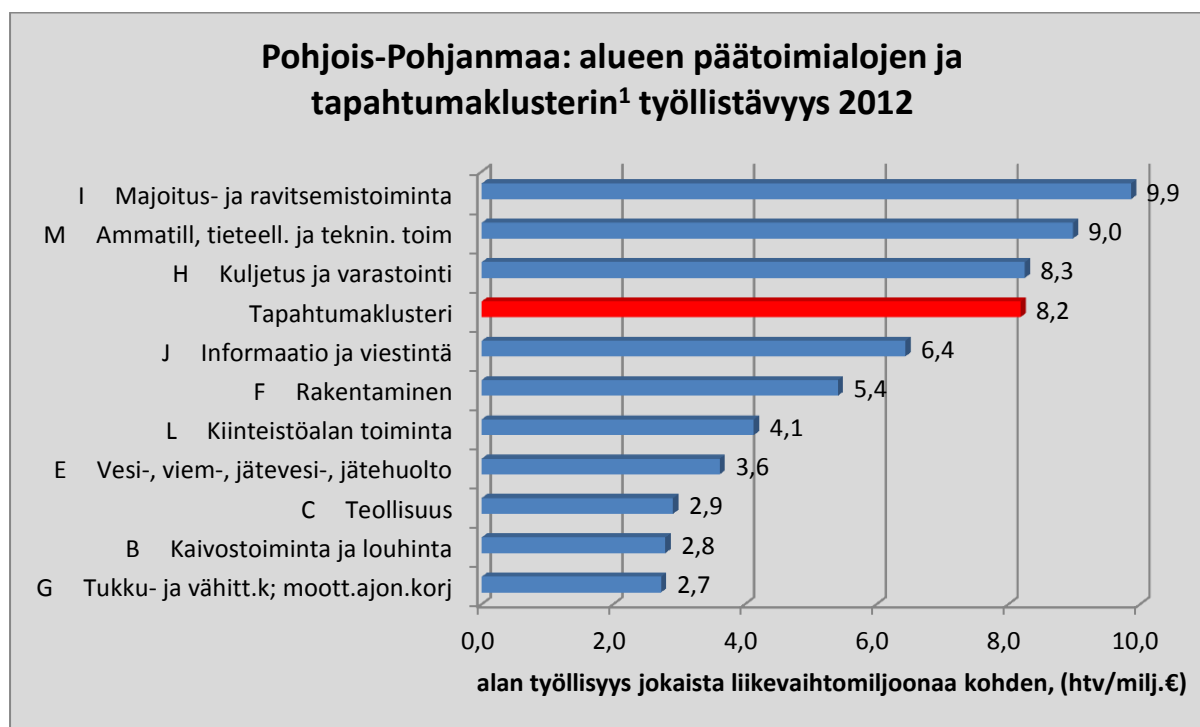
¹ Tarjontaklusteri koostuu tapahtumajärjestäjien, tapahtumatuotantoa palvelevien palvelu- ja valmistustoiminnan alojen klustereista. Työllistävyys on henkilöstöosuuspainoilla painotettu klusterien keskiarvo.

² Klusteri, joka suoraan osallistuu tapahtumien järjestelyyn. Tapahtumien järjestäjäklusterissa huomioidaan erikseen tässä tutkimuksessa tarkasteltujen suurten musiikkitapahtumien lipputulot (ks. taulukko 2) sikäli, kun ne eivät ole yritysorganisaation järjestämää. Ne näkyvät klusterin tuloissa ja muuttavat työllistävyyslukuja

³ Toimipaikkojen lukumäärä arvioinnissa on käytetty samoja tuotepainoja kuin klusterin tapahtumaperusteisia tuloja arvioitaessa.

Työntuottavuus tapahtumien tarjontaklusterissa on merkittävin Pohjois-Pohjanmaalla (taulukko 5). Yksi henkilötyövuosi aikaansaa 122 200 euroa Pohjois-Pohjanmaalla. Etelä-Pohjanmaalla tarjontaklusterin tuottavuus on 30 % alhaisempi eli yksi henkilötyövuosi tarjontaklusterissa tuottaa noin 85 000 euroa. Tapahtumien tarjontaklusterissa yritysten (tarkkaan ottaen toimipaikkojen) keskikoko on kaikilla alueilla varsin alhainen. Tämä saattaa johtua siitä, että monet toimijat toimivat tapahtumatuotannossa osa-aikaisesti ja henkilötyövuosia kertyy vähäisesti. Kaikilla alueilla toimipaikoissa syntyy keskimäärin hieman yli 1 henkilötyövuosi.

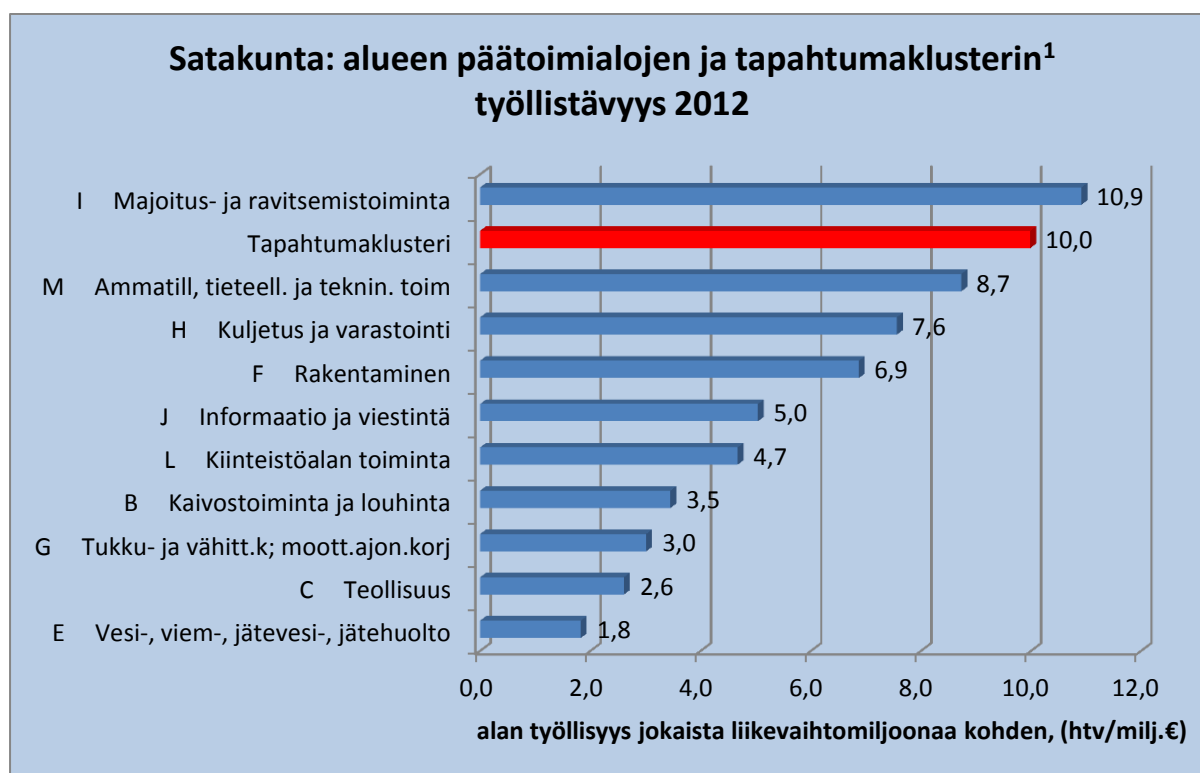
Tapahtumaklusterin (kaikki tapahtumat) työllistävyysmerkityksen vertailemiseksi omassa aluetaloudessaan verrataan kuvioissa 27–29 klusterin työllistävyyttä aluetalouden päätoimialoihin. Kuvioista 27 näemme, että Pohjois-Pohjanmaalla yhdellä tapahtumaklusterin liikevaihtomiljoonalla työllistyy hieman yli 8 henkilöä kokopäiväisesti. Työllistävyyskerroin suhteessa teollisuuteen on 2,8 eli jokainen liikevaihtomiljoona tapahtumaklusterissa työllistää lähes 3 henkilöä enemmän kuin teollisuudessa saavutettu liikevaihtomiljoona Pohjois-Pohjanmaalla 2012.

¹ Kaikkien tapahtumien tapaus (s.o. suunnitellut ja ei-suunnitellut)

Kuvio 27. Tapahtumaklusterin työllistävyys verrattuna eräisiin päätoimialoihin Pohjois-Pohjanmaalla 2012.

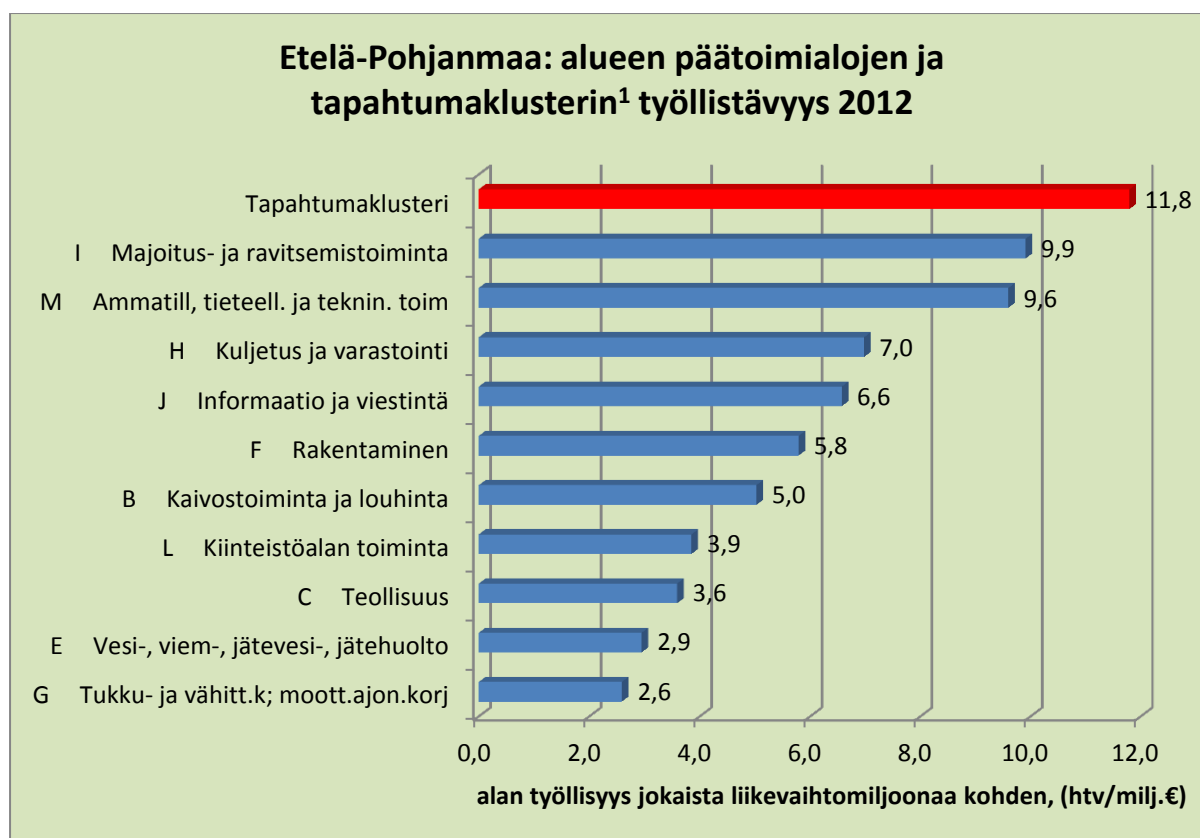
Satakunnassa tapahtumaklusterin (kaikki tapahtumat) yhdellä liikevaihtomiljoonalla saadaan 10 (uutta) työpaikkaa (htv) keskimäärin. Työllisyyskerroin suhteessa teollisuuteen on 3,85 eli teollisuuteen verrattuna Satakunnan tapahtumaklusteri tuottaa lähes 4 kertaa enemmän henkilötyövuosia liikevaihtomiljoonaa kohden. Aluekehittämisen ja alueellisen työllisyyden näkökulmasta yksi tukieuro tuottaisi siis 4-kertaisen tuoton tapahtumaklusterissa, jos oletetaan tulonmuodostuskyky samanlaiseksi eri sektoreille.

¹ Kaikkien tapahtumien tapaus (s.o. suunnitellut ja ei suunnitellut)

Kuvio 28. Tapahtumaklusterin työllistävyys verrattuna eräisiin päätoimialoihin Satakunnassa 2012

Etelä-Pohjanmaalla tapahtumaklusterin liikevaihtomiljoonan työllistävyys on kaikkein korkein. Yhdellä miljoonalla työllistetään lähes 12 htv. Työllisyyskerroin suhteessa alueen teollisuuteen on 3,3 eli hieman Satakuntaa alhaisempi.

¹ Kaikkien tapahtumien tapaus (s.o. suunnitellut ja ei suunnitellut)

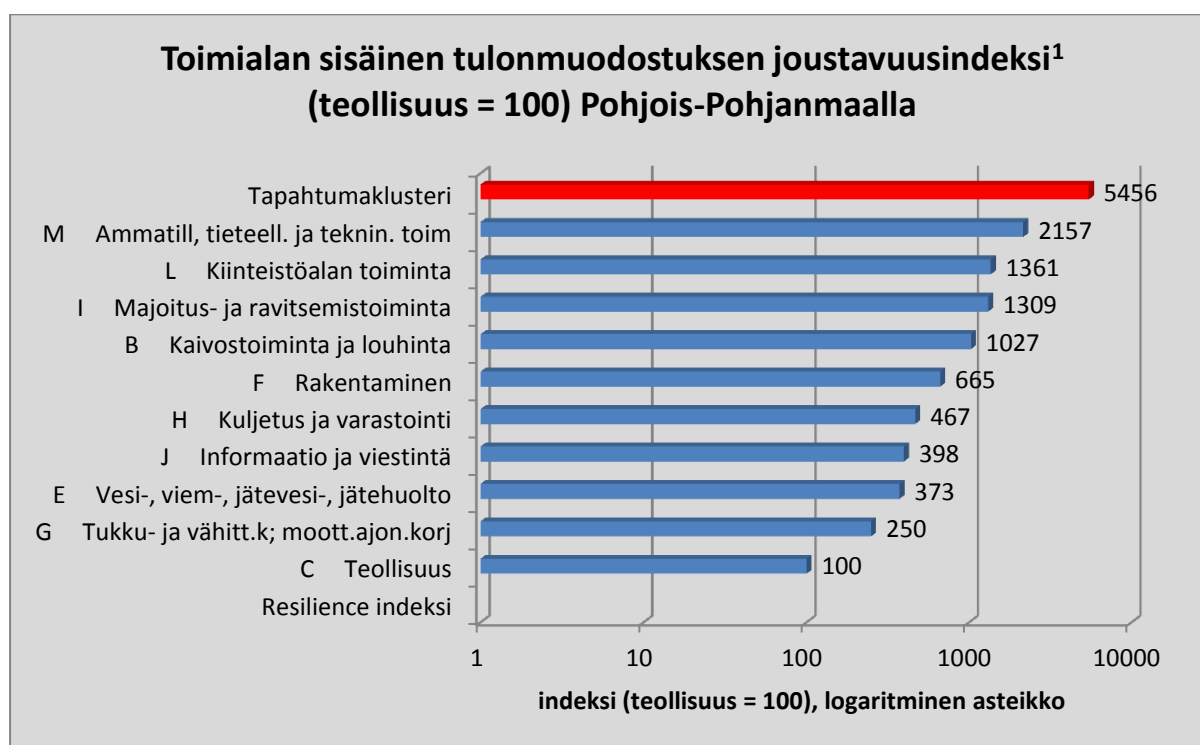
Kuvio 29. Tapahtumaklusterin työllistävyys verrattuna eräisiin päätoimialoihin Etelä-Pohjanmaalla 2012.

Hyvän työllistävyyden käänköpuolena pidetään sitä, että se merkitsee heikkoa työntuottavuutta, kilpailukykyä ja huonoa talouskasvua. Viimeaikainen talousteoreettinen tutkimus on kuitenkin korostanut myös alueellisen kimmoisuus- ja joustavuuskyvyn merkitystä pidemmän aikavälin stabiilin talouskasvun näkökulmasta. Usein alueellisen toimialarakenteen monipuolisuuden ajatellaan heijastavan tällaista monipuolisuutta. Monipuolisen toimialarakenteen aluetalous voi paremmin ottaa vastaan talouden ulkopuolisia häiriöitä kuin yksipuolisesti erikoistunut aluetalous.

Tutkimuksessamme ei tarkastella koko aluetaloutta ja sen monipuolisuutta, vaan aluetalouden, tapahtumiin liittyvää toimintasektoria. Jos tällaisen toimialan tulonmuodostus on useamman toimijan (yrityksen) käsissä, niin toimialan tulonmuodostus on joustavalla pohjalla. Yhden yrityksen lopetus/konkurssi helpommin kompensoituu toisen menestymisenä kuin jos toimijoita alalla on yksi tai muutamia ja yrityksiä poistuu markkinoilta. Tällöin puhutaan usein alueen toimialojen älykkäästä erikoistumisesta (smart specialization)

Tarkastellaan seuraavassa sitä, kuinka monen yrityksen ”harteilla” toimialan tulonmuodostus lepää vertailleen toimialoja alueen teollisuuteen.

Alueellinen toimialan *sisäinen joustavuusindeksi* kertoo, kuinka toimialan yhden (vakioidun) liikevaihtomiljoonan tulonmuodostus on diversifioitunut eli hajaantunut suhteessa alueen teollisuuteen. Diversifioitumisella on merkitystä sille, kuinka toimiala on kyvykäs reagoimaan talouden tai liiketoimintaosaamisen häiriöihin. Analogisesti kyseessä on siis portfolioteoriasta tutusta riskien hajauttamisesta.

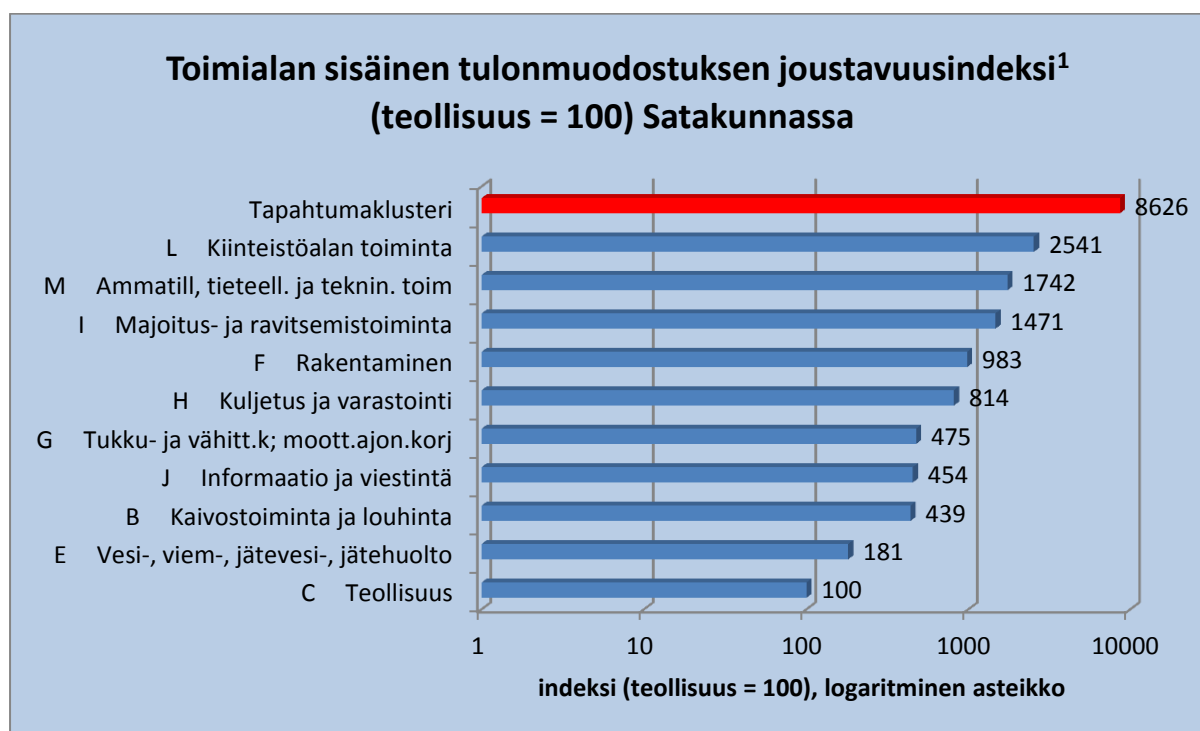
¹ Alueellinen toimialojen sisäinen tulonmuodostuksen joustavuusindeksi (*regional intra-industry manufacturing income resilience index*) kertoo, kuinka monta yritystä osallistuu tarkasteltavan toimialan sisällä yhden liikevaihtomiljoonan tuottamiseen verrattuna alueen teollisuuteen.

Kuvio 30. Tapahtumaklusterin merkitys Pohjois-Pohjanmaan älykkäässä erikoistumisessa (smart specialisation).

Toimiala, jolla on paljon toimipaikkoja/yrityksiä tulonmuodostuksessa, on vähemmän häiriöaltis yritysorganisaatioihin liittyvien sisäisten tai ulkoisten uhkatekijöiden suhteen. Esimerkiksi vaikka jotakin diversifioituneella toimialalla toimivaa yritystä johdettaisiin huonosti tai toimialaa kohtaisi odottamaton häiriö, niin koko toimialan yritysjoukolla on erilainen kyky reagoida häiriöihin. Oheinen kuvio kertoo esimerkiksi, että Pohjois-

Pohjanmaan tapahtumaklusteriala on tulonmuodostuksessaan (liikevaihdolla mitaten) 54,56 kertaa vähemmän riskialtis edellä kuvatuille häiriöille kuin Pohjois-Pohjanmaan teollisuus (huomioi logaritminen asteikko).²⁹

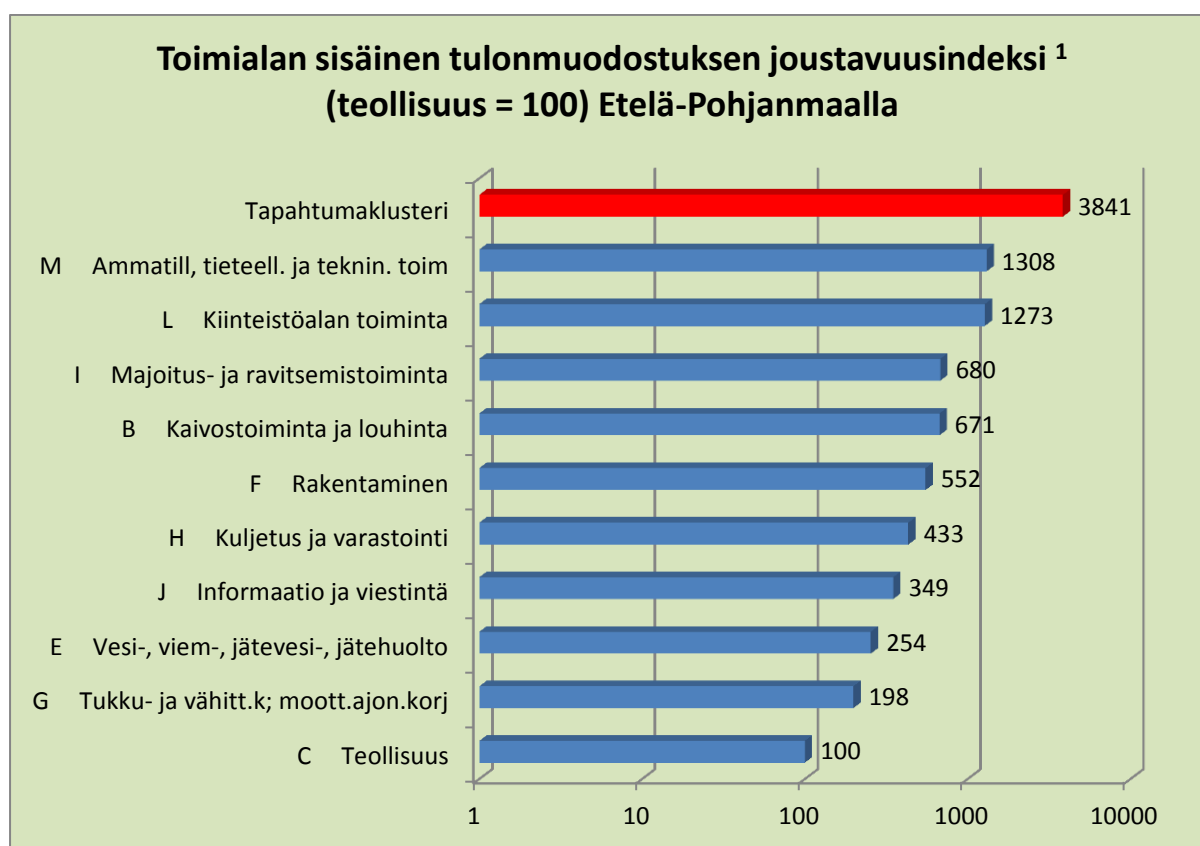
Kuviosta 31 nähdään, että Satakunnan tapahtumaklusterin vakioitun tulonmuodostuksen riskialttius on jopa 86 kertaa pienemmällä tasolla kuin Satakunnan teollisuuden. Käytännössä tämä siis merkitsee, että yhden vakioitun liikevaihtomiljoonan menettäminen tapahtumaklusterissa on 86 kertaa vähemmän riskialtis kuin Satakunnan teollisuudessa. Käytännössä tämä johtuu siitä, että tapahtumaklusterin verkostomainen rakenne suojaa alan tulonmuodostusta häiriöitä vastaan. Etelä-Pohjanmaalla (kuvio 30) joustavuusindeksi on 38 eli sen tapahtumaklusterin vakioitu liikevaihtomiljoona on tämän verran suojatumpi suhteessa alan teollisuuteen.

¹ Alueellinen toimialojen sisäinen tulonmuodostuksen joustavuusindeksi (*regional intra-industry manufacturing income resilience index*) kertoo, kuinka monta yritystä osallistuu tarkasteltavan toimialan sisällä yhden liikevaihtomiljoonan tuottamiseen verrattuna alueen teollisuuteen.

Kuvio 31. Tapahtumaklusterin merkitys Satakunnan älykkäässä erikoistumisessa (smart specialisation).

²⁹ EU Komissio on Eurooppa 2020 kasvustrategiassaan ja uuteen, tulevaan aluepolitiikkaan keskittyvässä ohjelmassaan (EU 2014) korostanut alueellisen kimmoisuuskvyn (resilience capacity) merkitystä pyrittäessä saavuttamaan kestävä ja stabiili talouskasvu.

¹ Alueellinen toimialojen sisäinen tulonmuodostuksen joustavuusindeksi (*regional intra-industry manufacturing income resilience index*) kertoo, kuinka monta yritystä osallistuu tarkasteltavan toimialan sisällä yhden liikevaihtomiljoonan tuottamiseen verrattuna alueen teollisuuteen.

Kuvio 32. Tapahtumaklusterin merkitys Etelä-Pohjanmaan älykkäässä erikoistumisessa (smart specialisation).

Kaiken kaikkiaan voidaan sanoa tehdyn analyysin perusteella, että vaikka tapahtumaklusterissa työntuottavuus eli tulonmuodostuspotentiaali on heikkoa, niin ala on työllistävä ja vähemmän sisäisesti riskialtis talouden häiriöille, koska tulonmuodostus on useamman toimijan vastuulla. Alan verkostomainen tulonmuodostus kasvattaa jokaisen aluetalouden kimmoisuuskyyä ja Satakunnassa joustavuusindeksi suhteessa teollisuuteen on korkein.

5. JOHTOPÄÄTÖKSET

Tapahtumien järjestäminen ovat kuuluneet ihmisyyhteisöjen juhlaan ja arkeen aikojen alusta saakka. Ihmiset ovat olleet kiinnostuneita ennen muuta oman lähiympäristönsä ja alueensa hyvinvoinnista. Tämän lähi hyvinvoinnin rakentamisessa tapahtumat ovat olleet oleellisessa asemassa, nousten aihepiirinä yhä enenevässä määrin osaksi alueiden ja kaupunkien strategisia tavoitteita ja poliittista päätöksentekoa (kts. esim. Cantell 2014). Kuitenkin vasta viime vuosikymmeninä taloudellisen hyvinvoinnin kasvaessa, ovat suunniteltujenkin tapahtumien määrä, koko ja kirjo kasvaneet lähes eksponentiaalisesti (Gibson & Connell 2012) puhumattakaan ihmisten omaehtoisten, elämysperusteisten tapahtumien kysynnän kasvusta (ks. esim. Halonen, 2014). Samanaikaisesti globalisaatio sekä teknologinen kehitys ovat tuoneet eri alueet toiminnallisesti lähemmäksi toisiaan, jolloin alueiden välinen taloudellinen kilpailu maailmanlaajuisestikin on kasvanut menestyneiden alueiden kyetessä houkuttelemaan ihmisiä ja yrityksiä yhä kiihtyvämpään tahtiin. (esim. Krugman 1991; Ottaviano & Puga 1998; Fujita & Thisse 2002; Venables, 2008.) Ei siis ole ihme, että tapahtumiin liittyvä tutkimus ja aluetalouden menestykseen liittyvä tutkimus ovat kasvaneet eksponentiaalisesti. Vaikka lähestymistavat ovat molempien ilmiöiden tutkimuksessa usein monitieteisiä, on yllättävää, että niiden tutkimusten määrä on varsin vähäinen, jossa tapahtumat ja aluetaloudellinen menestys ovat samalla tutkimusagendalla. Tässäkään tutkimuksessa ei tapahtumia liitetä aluetaloudelliseen pidemmän aikavälin kilpailukykyyn – kuin korkeintaan sivuhuomautuksena – mutta käsillä olevassa tutkimuksessa on pyritty lähentämään tutkimussuuntauksia rakentamalla yksinkertainen numeerinen, laskennallinen malli, jotta tapahtumien joukon aluetaloudellisia vaikutuksia voitaisiin arvioida vuosittain.

Pyrittäessä rakentamaan helposti päivitettävää talousteoriaan ja yritystilastoihin (ei kyselyihin) perustuvaa laskennallista aluevaikutusmallia alueella koetuille ja suunnitelluille tapahtumille, ollaan haastavien tutkimuksellisten ongelmien edessä. Joka tapauksessa on selvää, että kun tavoitteena on arvioida jotakin yksittäistä tapahtumaa – esimerkiksi musiikkifestivaalitapahtumaa tai niiden joukkoa – joudutaan konstruoimaan joka kerta erillinen tutkimus. Tämä johtuu siitä, että tämän kaltaiset tapahtumat esimerkiksi Suomessa ovat lyhytkestoisia sijoittuen ajallisesti tutkittujen paikkakuntien tapaan pääosin kesäaikaan . (www.festivals.fi).

Tässä tutkimuksessa on lähtökohdaksi asetettu, että tällaista erillistutkimusta ei tehdä tarkasteltavien alueiden eli maakuntiensa keskuskaupunkien Oulun, Porin ja Seinäjoen tapahtumatuotannosta, vaan tavoitteena on ollut rakentaa helposti päivitettävä ja alueellisesti vertailtavia tuloksia tuottava laskennallinen malli alueen tapahtumien kokonaisjoukon (ympärivuotisesti järjestettävien tai koettujen) sekä musiikkifestivaalien kokonaisjoukon aluevaikutuksista käyttäen hyväksi yritystilastoja. Toisin sanoen, nyt kehitetyllä mallilla *on arvioitu alueiden tapahtumaklusterin alueellisia tulo- ja työllisyysvaikutuksia sekä erikseen musiikkifestivaaliklusterin potentiaalisia vaikutuksia*. Musiikkifestivaalien yhteydessä kysymys on niihin liittyvästä klusteripotentiaalista johtuen mallin vaatimasta vuosittaisesta jatkuvasta tapahtumajoukosta ja musiikkifestivaalien lyhytkestoisuuden välisestä ”ristiriidasta”. Musiikkifestivaalit kuitenkin kuuluvat omalta ja tärkeältä osalta tapahtumien kokonaisjoukkoon.

Tutkimus osoittaa, että *tapahtumaklusterien* aluevaikutuksen arvioiminen voidaan tehdä arvioimalla tuotantoklusterit (*primäärit vaikutukset*) ja niiden tuotantoon liittyvät alat eli *sekundääriset (välilliset) vaikutukset* (ne yhdessä muodostavat *tarjontavaikutukset*) ja samanaikaisesti alueellinen, tapahtumiin liittyvä *kysyntäperustainen yritysklusterivaikutus* muusta kuin itse tapahtumatuotannosta. Viime mainittu on tutkimuksessa tarkoittanut *suunniteltuihin tapahtumiin* tai vaihtoehtoisesti *kaikkiin tapahtumiin* (myös ei-suunnitellut ja ei-määräaikaiset tapahtumat) liittyvän matkailukysyntävaikutusten ja ei-matkailullisen kysynnän eli paikallisten ihmisten aikaansaaman kysynnän arviointia. Tässä yhteydessä tapahtumiin liittyvät toimialat ja niihin liittyvät tuotteet on edelleen jaoteltu ominaisiin, liitännäisiin ja ei-ominaisiin tuotteisiin. Kehitetystä mallissa on käytetty tilastoperusteista klusterianalyysia (hyödyntäen ennen muuta alueellista panos-tuotomallia) ja estimoitu sekä hyödynnetty tapahtumakysynnälle ja -tarjonnalle siihen liittyvää toimialat-tuotteet -matriisia. Aluevaikutusmuuttujiksi tutkimuksessa valittiin maakuntakohtainen tapahtumaklusteritulo (yritysten liikevaihto), -työllisyys (htv), -toimipaikkojen määrä, toimipaikan keskikoko, työn tuottavuus ja työllistävyys.

Tuloksia voidaan tarkastella erikseen klusterien tarjonta- ja kysyntävaikutusten osalta. Klusterianalyysia voidaan helposti varioida ja muodostaa erilaisia tapahtumiin liittyviä toimialaklustereita, mutta klusteriperustan muuttaminen edellyttää aina tuotepainojen uutta estimointia. Käytännössä tulokset osoittavat, että paljastettujen preferenssien mukainen matkailukysyntä (eli alueen tapahtumat ja alueen imago ovat niin vetovoimaisia, että matkailija tulee alueelle) ovat tarkastelujen alueiden klusterien kokonaisarvioissa varsin

dominoivia: keskimäärin 50–60 % klusterien kokonaispotentiaalista. Tietävästi alueellisia matkailuvaikutuksia ja paikallista kysyntää ei ole aiemmin arvioitu – ainakaan Suomessa – tuotannollisten tapahtumaklustereiden yhteydessä.

Matkailuvaikutustulokset ovat samansuuntaiset aiempien alueellisten matkailututkimusten kanssa (ks. edeltä). Tapahtumatuotantoklusterin vaikutukset alueellisesti suhteutettuna ovat tasoltaan varsin samansuuntaisia Kilpeläinen *et al.* (2012) tutkimuksen kanssa, heidän tutkiessaan tapahtumien vaikutuksia Helsingissä. Kuitenkin tulosten vertailtavuutta heikentää erilainen matkailukysynnän käsittely sekä se, että tarkasteluissa ei ole tutkimuksemme tapaan estimoitu välillisiä panos-tuotosvaikutuksia tapahtumatuotantoa palvelevassa klusterissa, eikä toisaalta ole käytetty alueellisen matkailun toimialat-tuotteet -matriisia, eikä paikallista tapahtumakysyntää.

Kun tarkastellaan kaikkien tapahtumien maksimaalista klusterivaikutusarvioita alueittain, Pohjois-Pohjanmaalla tapahtumaklusteri työllisti kokonaisuudessaan 6 700 htv (49 % tarkastelujen alueiden yhteenlasketusta tapahtumaklusterityöllisyydestä) ja tapahtumatuloa syntyi 820 milj.€ (57 %), Etelä-Pohjanmaalla vastaavat luvut olivat 3 650 htv (27 %) ja 310 milj.€ (21 %) ja Satakunnassa 3250 htv (24 %) ja 325 milj.€ (22 %). Kun verrataan lukuja maakunnittain niiden teolliseen profiiliin, niin Pohjois-Pohjanmaalla kaikkien tapahtumien tapahtumaklusterin työllisyys on 31 % verrattuna maakunnan teollisuuden työllisyyteen ja 11 % verrattuna liikevaihtoon. Pohjois-Pohjanmaalle tärkeimpään toimialaan (Tietokoneiden, elektronisten ja optisten tuotteiden valmistus, 38 % alueen teollisuuden liikevaihdosta 2012), niin suunniteltujen tapahtumien klusteri työllistää 5 % enemmän kuin em. toimiala, mutta liikevaihto on vain 23 % em. toimialan liikevaihdosta. Vastaavasti Etelä-Pohjanmaalla tapahtumaklusterin (kaikki tapahtumat) työllisyys on 26 % ja liikevaihto 8 % maakunnan teollisuuteen verrattuna. Suunniteltujen tapahtumien klusterin työllisyys ylittää 6 %:lla Etelä-Pohjanmaan tärkeimmän teollisuusalan eli Elintarviketeollisuuden (39 % alueen teollisuuden liikevaihdosta) työllisyyden, mutta tapahtumaklusterin liikevaihto on 17 % verrattuna Elintarviketeollisuuden liikevaihdon tasoon 2012 maakunnassa. Satakunnassa kaikkien tapahtumien klusterin työllisyys on 17 % verrattuna teollisuuden henkilöstöön ja vain 4 % verrattuna maakunnan teollisuuden liikevaihtoon. Liikevaihdolla mitaten Satakunnan tärkeimmän teollisuustoimialaan (TOL 2-numerotaso) eli Metallien jalostukseen (23 % alueen teollisuuden liikevaihdosta) verrattuna alueen suunniteltujen tapahtumien klusteri työllistää 43 % enemmän kuin em. toimiala ja klusterin liikevaihto on 16 % verrattuna em. toimialan liikevaihtoon vuonna 2012.

Tutkimus osoittaa, että tapahtumaklustereille on ominaista korkea työllistävyys. Jokainen liikevaihtomiljoona tuo keskimäärin Pohjois-Pohjanmaalle 8 htv (teollisuudessa 2,9), Satakuntaan 10 htv (teollisuudessa 2,6) ja Etelä-Pohjanmaalle jopa 12 htv (teollisuudessa 3,6). Toinen tutkimuksessa havaittu positiivinen tapahtumaklusteriominaisuus on laaja-alaisen tulonmuodostuksen tarjoama aluetaloudellisen kimmoisuuden koheneminen. Viime mainittu tarkoittaa sitä, että koska klusterissa on erittäin monelle toimialalle jakautuva ja keskikooltaan hyvin pieniin yrityksiin perustuva tulonmuodostus, niin jokainen ansaittu liikevaihtomiljoona tapahtumaklusterissa on huomattavan paljon vähemmän häiriöaltis talouden häiriöille (kysymyksessä on portfolioteoriasta tuttu riskien hajauttaminen) ja siten se osaltaan parantaa aluetalouden kimmoisuuskkyä. Tätä alueiden kimmoisuuskkyä erityisesti korostetaan Euroopan komission Eurooppa 2020 kasvustrategiassa ja se on myös uuden kaupunkikeskeisen aluekehittämisen keskiössä. Lienee selvää, että jokainen aluekehittämisen panostus leviää tehokkaasti tapahtumaklusterinverkoston sisällä aluetalouteen ja tapahtumatuotanto ja -kysyntä ovat aina lähtökohtaisesti paikkaan sidottua. Tapahtumaa ei voi ulkoistaa ulkomaille.

Tutkimus osoittaa, että tapahtumaklustereiden selkeänä heikkona taloudellisena piirteenä on niiden heikko tulonmuodostuskky (työn tuottavuus), jos sitä verrataan perinteiseen palvelutai tuotantotoimintaan. Luultavammin tapahtumaklusteriverkostojen liiketoimintaosaamisen kasvattaminen parantaisi verkoston kokonaistuottavuutta. Lisäksi tapahtumatuotannon organisointi esimerkiksi joukkoistamista (ks. esim. Halonen 2014) hyödyntämällä saattaa oleellisesti kasvattaa klusterin tuottavuutta, mutta ainakin sen voidaan odottaa lisäävän osallisuutta.

Jokaisella mallilla ja niin tässäkin kehitetyllä laskentamallilla on omat puutteensa. Ensiksikin klusterianalyysissä ja toimialat-tuote -matriisien estimoinneissa ei päästä kovin tarkkoihin arvioihin, vaan ne ovat suuntaa-antavia. Tämän vuoksi tässäkin tutkimuksessa tehtiin tuotepainojen ja klusterirakenteiden suhteen herkkyysanalyysia. Tulokset eivät olleet kovin herkkiä tuotepainojen muuttamiselle, mutta merkittävästi herkempiä klusterirakenteiden muuttamiselle. Tässä suhteessa tarvittaisiin edelleen lisätutkimusta.

Toiseksi rakentamallamme kokonaismallilla ei voida arvioida yksittäisiä tapahtumia, eikä yksittäisiä toimijoita. Tämä vaatisi erillistutkimuksen, joskin sekin voidaan tehdä yritystilasto- ja yritys-kyselypohjaisesti.

Lopuksi on syytä korostaa, että tapahtumat ja festivaalit luovat merkittävimpänä ja tärkeimpänä tekijänä niiden järjestäjille sekä kuluttajille sellaisia yksilötason elämyksellisiä ja yhteisöllisiä kokemuksia, jotka eivät näy tilastoissa, eikä niitä voida laskea määrällisesti.

LÄHTEET

- Allen, J., O'Toole, W., McDonnell, I. & Harris, R. 2005. *Festival and Special Event Management*. 3rd ed. New Baskerville: John Wiley & Sons Australia, Ltd.
- Andersson, T.D. & Getz, D. 2009. Tourism as a mixed industry: Differences between private, public and not-for-profit festivals. *Tourism Management*, 30: 847-856.
- Artes, K., Brörkvist, L., Halonen, K., Iso-Aho, J. & Uotila, P. 2010. Kulttuuritapahtumien ekosysteemit muutoksessa. Teoksessa Halonen, K. (toim.). *Tuottaja 2020. Kulttuuri kokooa. Kulttuuritapahtumien muuttuvat verkostot*. Metropolia Ammattikorkeakoulu. Kulttuuri ja luova ala, 2010 (PDF).
- Cantell, T. 2014. 2014. Taidepolitiikasta kaupunkipolitiikkaan Helsingin kulttuurisessa murroksessa. Teoksessa Luonila, M. (toim.). *Tapahtumakaupungin hyvät käytännöt – keskustelua suomalaisista tapahtuma- ja festivaalikaupungeista*. Sibelius-Akatemian selvityksiä ja raportteja 16.
- Case, R. 2013. *Events and the environment*. New York: Routledge.
- Chacko, H. E. & Schaffer, J.D. 1993. The evolution of the festival. Creole Christmas in New Orlenas. *Tourism Management*. December: 475-482.
- Costa, P. 2011. Creativity, innovation and territorial agglomeration in cultural activities: the roots of the creative city” in Cooke, P. & Lazzaretti, L. (eds.). *Creativity, innovation and territorial agglomeration in cultural activities: the roots of the creative city*. Edward Elgar. Cheltenham. UK
- Crespi-Vallbona, M., & Richards, G. 2007. The Meaning of Cultural Festivals. Stakeholder perspectives in Catalunya. *International Journal of Cultural Policy*, 13(1), 103-122.
- Derret, R. 2004. Festivals, events and the destination. Teoksessa I. Yeoman, M. Robertson, J. Ali-Knight, S., Drummond & U. McMahon-Beattie (toim.), *Festival and events management. An international arts and culture perspective* (32-50). Oxford: Elsevier.
- EU 2012. *Promoting cultural and creative sectors for growth and jobs in the EU*. Brussels, COM(2012) 537, 26.9.2012final. http://ec.europa.eu/culture/our-policy-development/culture-and-regional-development_en.htm
- EU 2014. *Diverse Regions: Building Resilient Communities and Territories*. http://ec.europa.eu/regional_policy/newsroom/detail.cfm?LAN=en&id=1237&lang=en
- Falassi, A. 1987. Festival: Definition and Morphology. Teoksessa: A. Falassi (toim.). *Time Out of Time: Esseys on the Festival*. Albuquerque, NM: University of New Mexico Press.

- Frith, S. 1996. *Performing rites. On the value of popular music*. Cambridge: Harvard University press.
- Frost, W. 2012. Events and Tourism. Teoksessa Page, S. & Connell, J. (eds.) *The Routledge Handbook of Events*. Abingdon: Routledge
- Fujita, M. & Thisse, J-F. 2002. *Economics of Agglomeration. Cities, Industrial Location, and Regional Growth*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Getz, D. 2012. *Event Studies : theory, research and policy for planned events*. 2nd ed. Oxford : Elsevier, Butterworth-Heinemann.
- Getz, D. 2010. The nature and scope of festival studies, *International Journal of Event Management Research*, 5(1): 1-47.
- Getz, D. 2008. Event tourism: Definition, evolution, and research. *Tourism Management*, 29, 403-428.
- Getz, D. 2005. *Event Management and Event Tourism* (second ed.), N.Y.: Cognizant Communication Corp.
- Getz, D., & Andersson, T. D. 2010. Festival stakeholders: Exploring relationships and dependency through a four-country comparison. *Journal of Hospitality & Tourism Research*, 34(4): 531-556.
- Getz, D., Andersson, T. & Carlsen, J. 2010. Festival management studies. Developing a framework and priorities for comparative and cross-cultural research. *International Journal of Event and Festival Management*, 1 (1): 29-59.
- Gibson, C. & Connell, J. 2012. *Music Festivals and Regional Development in Australia*. Padstow: Ashgate.
- Gwinner, K. 1997. A model of image creation and image transfer in event sponsorship, *International Marketing review*, 14(3): 145-158.
- Hall, C. M., & Rusher, K. 2004. Politics, public policy and the destination. Teoksessa I. Yeoman, M. Robertson, J. Ali-Knight, S. Drummond & U. McMahon-Beattie (toim.), *Festival and events management. An international arts and culture perspective* (pp. 217-231). Oxford: Elsevier.
- Halonen, K. 2014. Tapahtumajohtajasta yhteisömanageriksi. Teoksessa Luonila, M. (toim.). *Tapahtumakaupungin hyvät käytännöt – keskustelua suomalaisista tapahtuma- ja festivaalikaupungeista*. Sibelius-Akatemian selvityksiä ja raportteja 16.
- Halonen, K. 2010. (toim.). *Tuottaja 2020. Kulttuuri kokoo. Kulttuuritapahtumien muuttuvat verkostot*. Metropolia Ammattikorkeakoulu. Kulttuuri ja luova ala, 2010 (PDF).

- Hirsch, P. 1972. Processing Fads and Fashions: An Organization Set Analysis of Cultural Industry Systems. *American Journal Society*, 77 (4):639-659.
- Kainulainen, K. 2014. Tapahtumien merkitys kaupunkien kehittämispolitiikassa. Teoksessa Luonila, M. (toim.) (2014). *Tapahtumakaupungin hyvät käytännöt – keskustelua suomalaisista tapahtuma- ja festivaalikaupungeista*. Sibeliuksen Akatemian selvityksiä ja raportteja 16.
- Kainulainen, K. 2005. *Kunta ja kulttuurin talous*. Tulkintoja kulttuuripääoman ja festivaalien aluetaloudellista merkityksestä. Tampereen Yliopistopaino Oy – Juvenes Print. Tampere 2005.
- Karppinen, A. & Vähäsantanen, S. 2013. Matkailusta työllisyyttä. Kuinka sitä mitataan? *Satakunnan talous: nykytila ja lähiajan näkymät*. Turun yliopiston kauppakorkeakoulu, Porin yksikkö, nro 22, marraskuu 2013, s. 18–19, ISSN-L 1798–7784.
- Karppinen, A., Vähäsantanen, S., Haukioja, T. & Lemmetyinen, A. 2012. Calculating Income and Employment for Regional Practices in Tourism – Reliable, Realizable, and Continual in Kalliola, Kettunen, Eskelinen, Kosonen, Rostila, Leander (eds.), *Improvement by Evaluation* (publication in conference series, TamPub), 8th International Conference on Evaluation for Practice, 179–187, June, 2012. <http://tampub.uta.fi/handle/10024/65313>.
- Karppinen, A. 2011a. Matkailu tuottaa jo 10 prosenttia Porin seudun palveluyritysten työllisyydestä. *Satakunnan talous: nykytila ja lähiajan näkymät*. Turun yliopiston kauppakorkeakoulu, Porin yksikkö, nro 18, marraskuu 2011, s. 18–19, ISSN-L 1798–7784.
- Karppinen, A. & Vähäsantanen, S. 2011b. *Matkailutulo ja -työllisyys Satakunnassa, Porin seutukunnassa ja sen kunnissa 2009 ja 2010*. Turun yliopiston kauppakorkeakoulu, Porin yksikkö, julkaisusarja A, nro A38/2011.
- Kilpeläinen, P., Kostiainen, E. & Laakso, S. 2012. *Kaupungissa tapahtuu. Tapahtumaklusteri ja tapahtuminen vaikutukset Helsingissä*. Kaupunkitutkimus TA Oy
- Krugman, P. 1991. Increasing Returns and Economic Geography. *The Journal of Political Economy*, Vol. 99, No 3, 483-499.
- Larson, M. 2002. A political approach to relationships marketing: Case study of Storsjöyran festival. *The International Journal of Tourism Research*, 4(2): 119-143.
- Larson, M. 2009. Joint event production in the jungle, the park and the garden: metaphors of event networks. *Tourism Management*, 30: 393-399

- Lazzaretti, L., Boix, R., Y. & Capone, F. 2008. Why do creative industries cluster? An analysis of the determinants of clustering of creative industries, *IERMB Working Paper in Economics*, n° 09.02, April 2009.
- Lunt, T. 2012. Event typologies. Teoksessa Page, S. & Connell, J. (eds.). *The Routledge Handbook of Events*. Abingdon: Routledge.
- Luonila, M. & Johansson, T. 2014. Case: Tapahtumakaupungit Pori ja Seinäjoki – strategisesti ja käytännössä: festivaalituotannon keskustelu strategiateksteissä sekä käytännön toiminnassa. Teoksessa Luonila, M. (toim.) (2014). *Tapahtumakaupungin hyvät käytännöt – keskustelua suomalaisista tapahtuma- ja festivaalikaupungeista*. Sibelius-Akatemian selvityksiä ja raportteja 16.
- Mikkonen, J. & Pasanen, K. 2010. *Economic and socio-cultural impacts of two leading cultural festivals in Savonlinna*. Centre for Tourism Studies. University of Eastern Finland, Savonlinna, Finland. Paper for Global Congress IV: Events and Festivals Research: State of the Art. Leeds, 14–16 July 2010.
- OECD 2005. *Culture and Local Development*. OECD 2005. <http://www.oecd-ilibrary.org/content/book/9789264009912-en>.
- Ottaviano, G.I.P. & Puga, D. 1998. Agglomeration in the Global Economy: A Survey of the ‘New Economic Geography’. *The World Economy*. Vol. 21, Issue 6, 707-731.
- Pasanen, K., Taskinen, H. & Mikkonen, J. 2009. Impacts of Cultural Events in Eastern Finland – Development of Finnish Evaluation Tool. *Scandinavian Journal of Hospitality and Tourism*, 9(2-3): 112-129.
- Raa, T. 2005. *The Economics of Input-Output Analysis*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Seppänen-Järvelä, R. 2004. *Prosessiarviointi kehittämisprojektissa. Opas käytäntöihin*. FinSoc Arviointiraportteja 4/2004. Helsinki: Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimus- ja kehittämiskeskus STAKES.
- Throsby, D. 2001. *Economics and Culture*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Tolppanen, E. & Tuomainen, T. 2012. *Musiikkialan talous Suomessa 2011*. Elements Music kesäkuu 2012.
- Tribe, J. 2012. *The Economics of Recreation, Leisure and Tourism*. 4th edition. London: Routledge.
- Tuuri, H., Rumpunen, S., Kortessuoma, A. & Katajavirta, M. 2012. *Eteläpohjanmaan kesätapahtuma 2012. Kävijäprofiili, kävijätyytyväisyys ja aluetaloudellinen vaikuttavuus*.

- Marraskuu 2012. Seinäjoen ammattikorkeakoulu. Markkinatutkimuspalvelut.
<http://www.seamk.fi/matko/tutkimukset/Kes%E4tapahtumat2012.pdf> .
- Törmä, H., Määttä, S., Suutari, T., Ruokolainen, O. & Kolehmainen, J. 2013.
Rytmissiikkiklusterin aluetaloudellinen vaikuttavuus ja merkitys. Pp-esitys 25.2.2013.
- Venables, A. 2008. New economic geography. Teoksessa Durlauf, S.N. & Blume, L.E. (eds.)
The New Palgrave Dictionary of Economics, Second Edition. Palgrave MacMillan.
- Viirakorpi, P. 2000. *Onnistunut projekti. Opas kunta-alan projektityöskentelyyn*. Helsinki:
Suomen Kuntaliitto.

TURUN KAUPPAKORKEAKOULU

PORIN YKSIKÖN JULKAISUT

Julkaisusarja A	Tutkimukset
Julkaisusarja B	Työraportit ja tekniset raportit
Julkaisusarja C	Opetusmateriaali
Julkaisusarja D	Muut julkaisut
Julkaisusarja E	Verkkajulkaisut

Julkaisusarja A Turun kauppakorkeakoulu. Porin yksikkö
ISSN 1459-1332

Nro 1/2002	Hookana Heli, Naisyrittäjyys Satakunnassa: Miksi aloitan? Miksi jatkan? Miksi lopetan?
Nro 2/2002	Westman Riikka, Sosiaali- ja terveysalan palveluyritykset osana Satakunnan hyvinvointiklusteria: yritysten taloudelliset toimintaedellytykset ja kriittiset menestystekijät
Nro 3/2003	Isolähteenmäki Timo, Satakunnan yrityspalvelujen palveluaukkoselvitys
Nro 4/2003	Satopää Rauno, Suomalainen hyvä tilintarkastustapa pienyritysten tarkastuksissa - odotukset, sääntely, käytäntö
Nro 5/2004	Pojjärvi-Miikkulainen Jytta, Porin yliopistokeskuksen alueellinen vaikuttavuus
Nro 6/2004	Pojjärvi-Miikkulainen Jytta, Ammattikorkeakoulut alueellisena toimijana - selvitys Hämeen, Kemi-Tornion, Keski-Pohjanmaan, Kymenlaakson, Lahden ja Satakunnan ammattikorkeakouluista
Nro 7/2004	Länsiluoto Aapo, Macroeconomic Environment Analysis Methods in Finnish Public Companies
Nro 8/2004	Mattila Eevaleena, Hyvinvointialan yksityinen palvelujärjestelmä Satakunnassa – Sosiaali- ja terveyspalvelualan toimijoiden liiketoimintaosaamisen tutkimus- ja kehittämistarpeita kartoittava selvitys
Nro 9/2005	Rantala Heikki, Villilän elokuvakeskuksen alueelliset vaikutukset – esiselvitys
Nro 10/2005	Mattila Eevaleena, YRITTÄJYYTEEN ASKEL KERRALLAAN – Yrittäjyysmotivaatiota tukevat ja edistävät tekijät hyvinvointialalla Satakunnassa

Nro 11/2005	Väkiparta Maria, Satakunta – yksityisten sosiaalipalvelujen kehto vai hauta? Toimintaympäristön asettamat rajoitteet
Nro 12/2006	Vähäsantanen Saku, Karppinen Ari, Laamanen Jani-Petri, Pernell Jenita, Aalto-Setälä Ville, Porin yliopistokeskuksen toiminnan kehitys ja aluetaloudelliset vaikutukset
Nro 13/2006	Hookana Heli (toim.), Satakuntalaisten yritysten taloudelliset toimintaedellytykset ja kriittiset menestystekijät 2000-luvun alussa; tietojenkäsittelypalvelut, meritekninen teollisuus, automaatioala, mainospalvelut, vaate- ja kenkäkauppa
Nro 14/2006	Hookana Heli (toim.), Satakuntalaisten yritysten taloudelliset toimintaedellytykset ja kriittiset menestystekijät – terveydenhuoltopalvelut, kodinkoneliikkeet, metallituotteiden valmistus, puutuoteteollisuus
Nro 15/2006	Tevameri Terhi, Matriisiorganisaatorakenne ja johtamisen haasteet terveydenhuollon organisaatiossa - Mission Possible?
Nro 16/2006	Laitinen Katja, Ennakointi ja aluekehittäminen Satakunnassa – tiedonhallinnan lähtökohtia
Nro 17/2007	Kaivo-oja Jari ja Laitinen Katja, Alueellisen ennakkoinnin haasteet ja toimintamallit – Case SataEnnakointi
Nro 18/2007	Vähäsantanen Saku, Karppinen Ari, Laamanen Jani-Petri, Satakunnan alueelliset kilpailukykyresurssit ja yritysten kilpailukyky
Nro 19/2007	Isoviita Eevaleena, Ahokas Ira, Kaivo-oja Jari, Laitinen Katja, SATAKUNTA – HYVINVOINTIPALVELUJEN KEHITTÄMISEN MALLIMAAKUNTA 2030. Näkemyksiä hyvinvointialan toimintaympäristön haasteista ja tulevaisuuden kehitysnäköymistä
Nro 20/2007	Laine Pertti, Osaamisen johtaminen ja HRD – tarua vai totta? Kuvaus viiden case-organisaation henkilöstön kehittämisen käytännöistä
Nro 21/2007	Hookana Heli (toim.), HALLITTU YLIKUNNALLINEN JOHTAMINEN JA OMISTAJUUS? – Case Satakunnan pelastuslaitos
Nro 22/2007	Heinilä Mari, Palo- ja pelastustoimen johtaminen, organisointi ja kehittyminen – Haastattelututkimus laitosten johdolle syksyllä 2007
Nro 23/2007	Isoviita Eevaleena (toim.), Korkeakouluyhteistyössä liikettä hyvinvointialalle – TuKKK, TaY, SAMK, Diak Länsi
Nro 24/2008	Hookana Heli (toim.), Satakuntalaisten yritysten taloudelliset toimintaedellytykset ja kriittiset menestystekijät – tavaraliikenne, tilitoimistot, lääkäripalveluyritykset, metallituotteiden valmistus ja puutarha-ala
Nro 25/2008	Karppinen Ari, Oikarinen Elias, Olkiluoto 3 – ydinvoimalaitosyksikön rakentamisen taloudelliset vaikutukset
Nro 26/2008	Mäkitalo-Keinonen Tiina, Arenius Pia, Liikala Sari, Käyttäjät ja yritykset innovaatioyhteistyössä

Nro 27/2009	Hookana Heli (toim.), Satakuntalaisten yritysten taloudelliset toimitaedlytykset ja kriittiset menestystekijät – majoituksen sisältävät sosiaalipalvelut, isännöinti- ja kiinteistönhoitoala, kulttuuriala ja muut luovat alat, liikuntapalveluyritykset ja moottoriajoneuvojen kauppa
Nro 28/2009	Sirkemaa Seppo & Toivonen Janina, Tietohallinto: kohti kumppanuutta taloushallinnon tietojärjestelmäratkaisuissa
Nro 29/2009	Laamanen Jani-Petri, Saari Salla, Kuntatalouden tilan arviointi ja mittarit – sovelluskohteena Satakunnan kuntien talous 1998 - 2007
Nro 30/2009	Häyry Mattias, Alueellisten pelastuslaitosten taloushallinnon ja -raportoinnin asiakastytyvyisyys
Nro 31/2009	Karppinen Ari, Satakuntalainen tytäryhtiötalous Osa 1. Aluetaloudellinen tarkastelu
Nro 32/2010	Sirkemaa Seppo, Väestöliikkeitä Satakunnassa: näkemyksiä muuttuvista rakenteista
Nro 33/2010	Karppinen Ari, Satakuntalainen tytäryhtiötalous Osa 2. Suurimpien ulkomaalaisomisteisten yritysten taloudellinen menestys ja alueellinen sitoutuminen
Nro 34/2010	Karppinen Ari, Oikarinen Elias, Talouden rakennemuutos- ja lähtökohtatietoepävarmuus panos-tuotoslaskelmissa Case: Olkiluoto 3 – Ydinvoimalaitosyksikön rakentaminen
Nro 35/2010	Määttä Jaana, Kustannuslaskennan nykytila, erityisesti henkilöstöresurssien kohdentaminen pelastustoimessa –esiselvitys
Nro 36/2010	Seppä Outi, Salonen Maiju, Ilomäki Marjaana, Tuominen Anu, Isoviita Eevaleena, Poimintoja Satakunnan hyvinvointiklusterista
Nro 37/2011	Karppinen Ari, Vähäsantanen Saku, Porin seudun elinkeinotoiminnan kehittämistä palvelevan alueellisen ennakointitoiminnan kartoitus (verkkoversio)
Julkaisusarja A	Turun yliopiston kauppakorkeakoulu, Porin yksikkö ISSN 1799-7070
Nro 38/2011	Karppinen Ari, Vähäsantanen Saku, Matkailutulo ja -työllisyys Satakunnassa, Porin seutukunnassa ja sen kunnissa 2009 ja 2010 (verkkoversio)
Nro 39/2011	Lepistö Tanja, Vähäsantanen Saku, Karppinen Ari, Satakunnan musiikkiopistojen toiminnan aluetaloudelliset vaikutukset (verkkoversio)
Nro 40/2011	Hytti Ulla, Nieminen Lenita, Toiminnallinen ja taidelähtöinen yrittäjävalmennus. Elämys – Oman johtajuuden ja liiketoiminnan kehittäminen elämyksellisten menetelmien avulla (verkkoversio)
Nro 41/2012	Karppinen Ari, Vähäsantanen Saku, Aikuisopiskelun ohjauksen merkitys Satakunnassa (verkkoversio)
Nro 42/2012	Kuoppakangas Päivikki, Dilemmas in building a multi-disciplinary international virtual project team for EU FP7 ICT (verkkoversio)

- Nro 43/2012 Alhosalo Minna, Karppinen Ari, Kaasua Satakunta. Selvitys nesteytetyn maakaasun (LNG) liiketoimintamahdollisuuksista Satakunnassa (verkkoversio)
- Nro 44/2013 Määttälä Jaana, Pelastustoimen tilinpäätös- ja kustannusanalyysi 2007-2010 (verkkoversio)
- Nro 45/2013 Hytti Ulla, Nieminen Lenita, Ytyä yrittäjyyteen! Tutkimus yhteisön synnystä ja yhteisön merkityksestä yksinyrittäjille yrittäjänä kehittymisen

Opetus- ja
kulttuuriministeriö

Vipuvoimaa
EU:lta
2007-2013

Turun yliopiston kauppakorkeakoulun Porin yksikön julkaisu
Publication of Turku School of Economics, Pori Unit
Sarja/Serie A46:2014

ISSN 1799-7070
ISBN 978-952-249-345-3